TAMERLAN CEL MARE

Partea I

Traducere şi note de LEON LEVIŢCHI

Persoanele:

nobili persani nobili din Media

MYCETES, *regele Persiei* COSROE, *fratele său* MEANDRU THERIDAMAS ORTYGIUS CENEUS MENAPHON TAMERLAN, *păstor scit* TBCHELLES USUMCASANE BAIAZID, *împăratul Turciei* REGELE FEZULUI REGELE MAROCULUI REGELE ALGERULUI REGELE ARABIEI SULTANUL EGIPTULUI GUVERNATORUL DAMASCULUI AGYDAS MAGNETES CAPOLIN, *un egiptean* PHILEMUS *şi alţi soli*

Paşale, *nobili*, *cetăţeni*, *mauri*, *soldaţi şi aghiotanţi* ZENOCRATE, *fiica Sultanului Egiptului* ANIPPE, *camerista sa* ZABINA, *soţia* lui *Baiazid* EBEA, *camerista sa Fecioare din Damasc*

Prolog

Lăsând în urmă rimele săltate
Pe care apasă-ntruna poetaştrii
Să piesele de bâlci ce le-ntocmesc
Autori profani dar plini de ciudăţenii.
Vă vom purta spre – un falnic cort de luptă
Ca s-auziţi cum scitul Tamerlan
Aruncă vorbe tunătoare lumii
Şi biciuieşte ţări cu spada-i cruntă.
Priviţi-l dar în tragică oglindă
Şi soarta judecaţi-o cum credeţi.

Actul I

SCENA 1

Intră Mycetes, *Cosroe*, *Meandru*, *Theridamas*, *Ortyglus Ceneus*, *Menaphon şi alţii*.

ITCETES:

Frate Cosroe, –-ncerc mâhnire grea Dar nu ştiu să-i dau grai – ar fi nevoie De vorbe tunătoare. Scumpe frate, Temeiul spune-l sfetnicilor mei; Eşti mai deştept ca mine, recunosc.

SROE:

Sărmană Persie, cândva Erai lăcaş de mari cuceritori Ce prin curaj şi minte au supus şi Africa, şi graniţa Europei Pe unde soarele nu prea cutează Be-atâţia munţi de gheaţă şi zăpezi, şi azi e-n mâna unui om născut când luna cu Saturn s-a-ncrucişat iar Zeus, soarele, Mercur, n-au vrut să-nsângereze mintea-i schimbătoare. Turci şi tătari te-ameninţă cu spada, Cu gând să-ţi smulgă ce provincii ai.

ITCETES:

Văd unde baţi şi prin planete crezi că nu-s mintos de-ajuns ca să fiu rege. Dar nobilii aceşti ai mei ştiu bine Ce minte am şi sunt aici de faţă.

Pentru acestea, eu pot porunci, Să fii ucis. Nu pot, Meandru? MEANDRU:

Nu pentru atâta doar, mărite doamne.

MYCETES:

Nu am de gând, dar ştiu că aş putea. Trăieşte, da, trăieşte, vrea Mycetes. Meandru, sfetnic credincios, arată De ce sunt supărat – mi-e martor Cerul. De vină-i Tamerlan, care, ca vulpea în plin cules mi-atacă turmele nomade şi, cum aud, vrea penele să-mi smulgă. Deci bine-i şi cu cale să fim ageri. MEANDRU:

Ades te-am auzit cum te plângi, doamne, De Tamerlan, voinicul lotru scit Ce pradă negustorii din Persepolis 1 Cari fac negoţ cu Ostroavele de Apus 2 Şi zi de zi cu haite de tâlhari Dă iama în ţinuturile noastre. Mânat de-un vis nebun, vrea să domnească în Asia şi cu oştiri barbare, S-ajungă-al Răsăritului stăpân. Cât încă n-a pornit şi n-a înfipt Nomadul steag pe văile persane, Lui

Theridamas dă-i poruncă, doamne, Să plece cu o mie călăreţi şi prins să ţi-l aducă dinainte. MYCETES:

1 Vechea capitală a Persiei.

2 Insulele britanice.

3 Personaj grec, devenit faimos datorită lealităţii faţă de Phintias, prietenul său (în timpul domniei tiranului siracuzan Dixmysius I, 405 – 367 î.e.n.).

Cinstit vorbeşti, aşa cum te cunosc, Te poţi numi un Damon 3 în credinţă. Cu voia voastră, dar, e foarte bine să plece-o mie de ostaşi călări şi pe acest nemernic scit să-l prindă. Ei, ce părere-aveţi, cinstite feţe? Nu este hotărârea unui rege?

COSROE:

Cum e a ta, eu nu am de ales.

MYCETES:

Ascultă, dar, viteze Theridaiaajs.
Cap-căpitan al oştii lui Mycetes.
Nădejdea Persiei, spada ps care
Se sprijină ca-ntr-un toiag regatul
Şi scutul ce-l opreşte pe vrăjmaş:
Tu însuţi vei conduce călăraşii
Cari spumegă de furie, jurând
Pe Tamerlan procletul să-L ucidă.
Pleacă-ncruntat, te-ntoarnă râzător
Ca Paris cu grecoaica. 1 Să nu-ntârzii
Căci timpul trece iute, viaţa noastră
E şubredă, putem muri chiar azi. THERIDAMAS:

Pân-ce lumina de-mprumut a lumi. Se va fi înnoit, mărite doamne, şi Tamerlan şi hoarda tătărască Ori vor pieri de mâna noastră aspră, Ori vor cerşi-ndurare de la tine.

MYCETES:

Mergi, Theridamas, vorbele ţi-s săbii

Şi cu privirea-nchini orice duşman.
Te-aştept nerăbdător ca să-mi văd caii.
Albi cum e laptele, împovăraţi
Cu căpăţânile celor ucişi.
Mânjiţi de sânge până la genunchi.
Privelişte cum nu s-a mai văzut!
THERIDAMAS:
Mă duc, stăpâne, prea supusul tău.
MYCETES:
De mii de ori cu bine, Theridamas! (*Iese Theridamas.*)
1 Referire la răpirea Elenei (soţia regelui grec Menelau)
de către Paris (unul din fiii regelui Priam al Troiei) – cauza războiului troian.
B Ţinut străvechi pe ţărmul de nord al Mării Negre.
Tu, Menaphon, de ce te ţii în umbră când alţii se înghesuie spre slavă? Tu mergi în Sciţia 2 şi pas cu pas încearcă să-l urmezi pe Theridamas.
COSROE:
Lasă-l aici, te rog. L-aşteaptă sarcini Mai mari decâb să lupte cu un hoţ. Numeşte-l prorex 1 al întregii Africi „Ga să-i câştige pe babilonieni
Carl se vor răzvrăti-mpotriva noastră De n-au un crai mai înţelept ca tine.
MYCETES:
„De n-au un crai mai înţelept ca tine”. Aşa a zis, Meandru, să-ţi însemni.
COSROE:
Adaugă însă: Asia deplânge
Prostiile acestui rege-al ei. MYCETES:
Aşa? Mă jur pe tronul meu regesc... COSROE (aparte):

Îţi mai rămâne doar să-l şi săruţi.

MYCETES:

Brodat cu fir cum cere cinul-meu Că-ţi voi plăti aceste vorbe dârze. Vai, unde-s datoria şi-ascultarea? în Caspica s-au stins sau în Ocean? Mai pot să-ţi spun eu frate? Nu! Duşman, Ruşine-a viţei tale, slut al firii, Care-ndrăzneşti să râzi de domnul tău! Meandru, vino! M-a jignit, Meandru. (*Iese împreună cu Meandru şi ceilalţi. Rămân Costeei Menaphon.*)

MENAPHON:

Cum, doamne? Te mai miră şi-nspăimântă

Aceste-ameninţări obişnuite? COSROE:

1 Viceregе (*lat.*).

8 Regat străvechi în partea de nord-vest a Iranului de astăzi.

Nu-mi pasă, Menaphon, de-ameninţări, Nobili din Persia şi căpitani Din garnizoana Medie 2 urzesc Monarh al Asiei să mă-ncunune.

Sâcib însă tulburat şi zguduit Până-n străfundurile firii mele când văd vecinii, pân-actim deprinşi să dârdâie când auzeau rostit Do-ar numele monarhului. persan, Cum stau şi-şi râd de stăpânirea noastră, în India chiar dinspre ecuator Se-abat piraţi ce-şi umplu-a lor corăbii cu aur şi cu pietre preţioase şi pradă ce ţinuturi ne-apartin. MENAPHON:

Ar trebui, mărite, să te bucuri că soarta-ţi dă prilejul să câştigi Renume de cuceritor, în stare să dreagă mult ciuntita-mpărăţie. Ni-e Africa vecină şi Europa iar Asia îţi e supusă toată, în ţara grecilor, ca un alt Cirus1, Cu oaste mare poţi intra uşor Silindu-i să se tragă, căci altminteri Le faci de râs fala creştinătăţii! COSROE:

Se-aud trompete… Ce să fie, oare?

MENAPHON:

Măria ta, Ortygius şi ceilalţi Coroana de-mpărat vin să-ţi aducă! (*Intră Ortygius şi Ceneus purtând o coroană. Sunt de alţii.*)

ORTYGIUS:

Slăvit, puternic prinţ Cosroe, noi în numele şi-al altor dregători îţi dăruim coroana de-mpărat.

CENEUS:

Războinicii şi toţi mai-marii Carl în Persepolis au grămădit Pe căpitanii africani prinşi în războaie, Răscumpăraţi cu straie numai aur, Cu giuvaeruri scumpe la urechi, şi geme în panaşurile mândre.

1 întemeietorul imperiului persan (424 – 401 î.e.n.).

laţi

S-au săturat de tihna dintre ziduri, Cer plată, disciplină marţială, Ameninţă cu un război civil şi îl cârtesc pe rege-n chip făţiş. Spre anăbuşi asemeni răzvrătiri, Soldaţii se vor bucura mai mult Decât macedonenii la vederea Comorilor lui Darius şi-ale câstei. COSROE:

Cum văd că Persia se ofileşte Sub cârma fratelui meu bun Mycetes, Primesc voios coroana-mpărătească. Şi jur s-o port spre al ţării noastre bine şi spre necazul oricărui vrăjmaş.

ORTYGIUS:

Şi ca încredinţare a izbânzii, Te-ncordonăm monarh în Răsărit, în Asia şi Persia-mpărat, Rege în Media şi Armenia, Principe-n Africa, Albania *, Mesopotamia şi Parţia 2, în India şi insulele noi. Stăpâni ai necuprinsului Euxin 3, şi-al Caspicei în veci neostoite. Trăiască marele-mpărat Cosroe!

COSROE:

Iar Zeus să mă ţină-n viaţă-atât Cât pot să răsplătesc iubirea voastră şi a soldaţilor – îi voi conduce, Biruitori prin ţările duşmane. Cu zelul lor şi bună disciplină Nu mă-

ndoiesc că voi fi singur rege, Iar cu oştirile lui Theridamas – Spre dânsul plec îndată – voi înfrânge împotrivirea fratelui Mycetes. ORTYGIUS:

Stăpâne, nu ţi-am fi adus coroana Atât de-aproape de palatul lui

De nu ştiam că nimeni nu doreşte să-ţi facă rău sau titlul să ţi-L smulgă. Oricum, te-aşteaptă zece mii de cai ia să te ducă de aici aiurea Dacă te-ar supăra vreun neprieten.

COSROE:

Ştiu, dragul meu. Vă mulţumesc la toţi.

ORTYGIUS:

Trăiască regele! Sunaţi, trompete! (*Ies.*)

SCENA 2

Intră Tamerlan, conducând-o pe *Zenocrate; e urmat de Magnetes şi Agydas. Techelles, Uzumcasane, alţi dregător/ soldaţi cu, odoare.*

TAMERLAN:

Domniţă, nu mai plânge; fii pe pace, Comorile ce-am luat vor fi păstrate; La noi eşti mai ferită chiar decât De-ai fi ajuns în Siria şi-acolo Te-ar fi păzit cu braţul tatăl tău, Sultanul mult puternic din Egipt.

1NOCRATE:

Păstorule, îndură-te de mine (De eşti, cum pari a fi, din neam de rând) Şi nu lăsa pe-nsoţitorii tăi să prade-o fată fără ajutor. Stăpânul Mediei e unchiul meu, La el meam petrecut eu anii fragezi şi-acum, cu nobilii aceştia mezi, Ne îndreptam spre Memfis, în Egipt, însuşi sultanul turc ne-a dat înscris cu semnătura lui şi cu peceţi că ni s-a-ngăduit să trecem liberi Prin oastea turcă înspre Africa.

MAGNETES:

În Sciţia, pe lângă daruri scumpe, Marele Han1 ne-a dat scrisori care cer să fim ajutoraţi când e nevoie.

TAMERLAN:

Dar vezi că azi poruncile acestea sunt încălcate de un om mai mare. În tot ţinutul meu vă trebuie Scrisori de la Maria mea, de vreţi Comorile să vă rămână-ntregi. Dar cum vreau liber să trăiesc, mai lesne-Să dobândiţi coroane de sultan, Cu ele pot să-mi întăresc puterea Pân-ce mi-ajută oameni şi regate şi nu cerşesc simbria nimănui. Domniţă, nu cumva eşti logodită? ZENOCRATE:

Sunt, doamne; – mi pare că-eşti rege-aici.

TAMERLAN:

Sunt rege şi voi dovedi prin fapte.
Chiar dacă tatăl meu a fost păstor.
Dar, doamnă, chipul tău frumos ca bolta
Va trebui să-mpodobească patul
Aceluia ce Asia supune
Şi vrea să fie spaima-ntregii lumi.
Hotarele moşiei măsurându-şi
Din răsărit pân-la apus, ca Phoebus2.
Vă scot, veşminte ce nu pot să sufăr!
Aceste zale şi acest hanger
Mai bine-i vor şedea lui Tamerlan.
Să nu mai plângi, domniţă, ce-ai pierdut
Căci, poate, cu-acest preţ vei deveni
A Răsăritului împărătească.
Şi poate-aceşti ciobani ce par nătângi
Vor comanda atâtea oşti că muiaţii
Se vor cutremura sub pasul lor.
De parcă din adâncuri de pământ

1 Marele Han al Hoardei de awr. e Epitet dat lui Apolo.

S-ar zbate în afară-un vânt năprasnic.

TECHEELES r

Un Leu trezit ce labele-st. 3 ntin. de ’Nainte de-a sări

asupra turniel, Aşa arată-n zale Tamerlan. Văd, parcă, regi căzându-L La picioare în timp ce dfrisul, aprig şi-ncruntat, Coroana le-o înşfacă deje creştet. USUMCASANE:

Ne face regi pe amândoi, Techelles, Iar noi până la moarte nu-l trădăm.

TAMERLAN:

Vă mulţumesc, prieteni luptători, Pesemne domnii ăştia mezi îşi spun Că-s vorbe nebuneşti ca-aud. Prea bine! Cum n-avem niciun preţ în ochii lor (Noi, gândul căror e-avântat ca norii Căci poartă-mpărăţii în vârf de lănci), îi vom sili să ne-nsoţească-alături ia să ne vadă împăraţi.

ZENOCRATE:

Ah, zeii.
Apărători ai celor fără vină.
N-ascultă vrerea unor oameni cari
Obijduiesc astfel drumeţi stingheri.
Măcar ne lasă liberi – şi atunci
Puternic al Egiptului sultan
Dorinţele-ţi va-ndeplini – pe toate. AGYDAS:
Odoarele prinţesei şi-ale noastre
Pot fi răscumpărare-a libertăţii.
Cămile şi catâri ne-napoiază.
Atât doar – să plecăm în Siria.
Unde, logodnicul ei, Alcidamus.
De-abia aşteaptă s-o-ntâlnească. MAGNETES:
Pe unde o să trecem vom vorbi
Numai de bine despre Tamerlan. TAMERLAN:

Nu vrea să stea cu mine Zenocrate? Voi, domnii mei, să-mi fiţi însoţitori? Cum, să primesc comori în schimbul vostru? Tot aurul din India nu face

Cât un oştean de-al meu. O, Zenocrate, Mai chipeşă ca dragostea lui Zeus, Mai scânteioasă ca-n Rhodope creasta, Mai mândră ca zăpada cea mai albă P; e munţii

Sciţiei, făptura ta Mai scumpă este pentru Tamerlan la tronul Persiei, mie ursit la naştere de stelele propice. Te vor sluji o sută de tătari, Suiţi pe cai mai iuţi decât Pegas. Nu vei purta decât mătăsuri mede Cusute doar cu steme, mai de preţ la ale tale. Şi cerbi albi ca neaua Te vor purta pe-o sanie de fildeş Printre-ngheţate lacuri, spre cleştarul Din coama munţilor ca să-l topeşti cu frumuseţea ta. Prăzi de război şi cinci sute de oameni capturaţi Pe miile de valuri ale Volgei, Acestea am să-ţi dăruiesc. Şi dar Voi fi eu însumi, pentru Zenocrate. TECHELLES:

Cum? Te-ai îndrăgostit? AMERLAN i

Femeile se măgulesc, Techelles. Pe ea însă – o iubesc cu-adevărat. (*Intră un soldat.*)

SOLDATUL:

Vesti, vesti!

TAMERLAN:

Ce s-a-ntâmplat?

IOLDATUL:

Vin cam o mie de persani călări, Trimişi de rege ca să ne doboare. TAMERLAN:

1 Cal înaripat născut din picăturile de sânge căzute pe pământ atunci când Perseu i-a tăiat capul Meduzei. Pegas s-a înălţat la ceruri şi în Olimp a devenit slujitorul lud Zeus.

Ce credeţi, egipteni şi Zenocrate? Că veţi primi-ndărăt avutul vostru

Şi dârzul Tamerlan va-ngenunchea? Nu asta vi-i nădejdea, domnii mei? AGYDAS:

Nădăjduim că ni-l vei da tu însuti. TAMERLAN:

Aşa nădăjduiesc şi *cei* o mie.

Pân-ce plecaţi, întâi să mă sileascâ!

Ei, deci, o mie? şi sunt călăraşi.

Noi, doar. cinci sute? şi suntem pedeştri.

Prea mulţi spre a ne putea împotrivi?

Dar sunt bogaţi? Şi au armuri frumoase?

SOLDATUL:

Din aur coifurile cu panaş, Smălţate săbiile şi de gât Le-atârnă lanţ de aur pân-la piept – Sunt foarte înzestraţi cu toate cele. TAMERLAN:

Atunci să-i înfruntăm cu bărbăţie – Sau poate să vă-mbărbătez cu vorbe? TECHELLES:

Doar laşii şi fugarii cer cuvinte în clipa când duşmanul e aproape. Mai grăitoare-s paloşele, nu?

USUMCASANE:

Să-i aşteptăm pe culmile de dealuri şi să cădem asupră-le, dând caii De-a berbeleaca-n văile costişei.

TECHELLES:

Să mergem.

TAMERLAN:

Mai stai, Techelles – nu pornim acum. (*Intră soldaţi.*)

Deschideţi lăzile, dar puneţi străji. În faţă scoateţi aurul ca perşii să fie de lucirea lui orbiţi; Când vin, primiţi-i cu prietenie, Dar dacă-s duşmănoşi, o să luptăm, Cinci sute-n cap, nainte de-a le da Scumpeturile. Noi pe comandant cu spada-l înfruntăm; ori i-o vârâm în lacomu-i gâtlej, ori îl luăm prins

Şi lanţul său cătuşă o să-i fie Pân-ce va fi răscumpărat acasă. TECHELLES:

I-aud venind. Sărim asupra lor?

TAMERLAN:

Rămâneţi locului – nu vă clintiţi. Primejdia am s-o întâmpin eu.

(*Intră Theridamas şi alţii.*)

THERIDAMAS:

Unde e scitul, Tamerlan? TAMERLAN:

Chiar Tamerlan îţi dă răspuns, persane.

THERIDAMAS i

Tu, Tamerlan!

(*Aparte*.) Un biet cioban, gătit bogat. E falnic! Privirea lui înfruntă cer şi zei; Cu ochii-i lăcări cată spre pământ De parcă-ar cugeta cum să străpungă A lui Avernus 1 bolţi întunecate şi din infern să-l tragă sus pe Cerber. TAMERLAN

(*aparte*): E nobil-şi blajin persanul, dacă Pe om îl zugrăveşte-nfăţişarea. TECHELLES

(*aparte*): Adânca dragoste l-a-nflăcărat. TAMERLAN

1 în concepţia anticilor, una din intrările în împărăţia morţilor; se găsea într-o peşteră de lângă lacul Averno, în Campania, nu departe de Napoli.

(*aparte*): Ce măreţie e-n privirea lui! (*Către Theridamas*.) în tine, braţ al Persiei, eu văd Prostia împăratului. Conduci o mie doar de călăraşi când, iată, Cum judec după scrisa-ţi de pe frunte. Şi chipul marţial şi boiul falnic, Poţi porunci unei întregi oştiri? Pe rege lasă-l, fii de mine-alături şi-n doi vom triumfa asupra lumii! Cu mâna mea învârt roata Fortunei şi cum nu cade soarele din crug.

Nici Tamerlan nu poate fienriiis. Viteazule, încearcă doar s-atingi Vrăjita-mi piele şi atunci cMarZeus Va-ntinde-o mână-n apărarea mea. Nu vezi că a plouat cu stropi de aur

Cum, ca dovadă limpede că ea Voi stăpâni în Răsărit, mi-o dă Pe mândra fiică a marelui Sultan Spre a-mi fi regină şi împărătească? De stai cu mine, om vestit, şi caii Ţi-i duci acolo unde-ţi poruacesc, împart cu tine prada egipteană. Pe urmă-i vom speti cu noi trofee De prin regate şi oraşe-nvinse; Vom duce ostile din ţanc în tanc în timp ce negustorii ruşi despică Talazul Caspicei şi, dând jos steagul, Stăpâni ai lacului ne recunosc. Doi consuli ai

pământului, şi regii în chip de senatori. Pe vremuri, Zeus Ne-a cercetat în straie păstoreşti. Noi vom urca în cer pe scara lui, şi veşnici ne vom face precum zeii. Umil cum sunt, doresc să-mi fii prieten (Da, sunt umil, fiindcă deocamdată Nu toate neamurile mă cinstesc); Iar când voi fi slăvit acolo unde Se-ndeamnă Boreas 1 cu-aripi de bronz Ne vom întrece într-o luptă dreaptă; Cu Tamerlan vei sta pe-aceeaşi treaptă.

THERIDAMAS:

Nici oratorul zeilor, Mercur, Nu a vorbit cu-atâta-nsufleţire.

TAMERLAN:

Făgada mea se va adeveri Precum oracolele lui Apolo.

1 Vântul de miazănoapte, fiu al lui Astraeus şi Eos, şi fra cu Eurus, Zephyrus şi Notus".

TECHELLES's

Duci de ne-ar face regele persan, şi tot am pierde – ne încredinţează Izbânzile prietenului nostru.

USUMCASANE:

Vom căpăta o ţară fiecare Pe lângă slava luptelor, când regii. Se vor pleca sub paloşele noastre şi ostile ne vor privi uimite, Mărturisind sfios că noi, nu alţii, Am cucerit a lumii preţuire.

THERIDAMAS:

Mi-e sufletul robit de-o mare vrajă. Sunt nobili, plini de hotărâre sciţii… Dar, trădător al regelui? O, Ceruri…

TAMERLAN:

Nu, bun prieten al lui Tamerlan.

THERIDAMAS:

M-ai fermecat cu vorba şi privirea şi mă predau cu oamenii şi caii Spre a fi părtaş la bine şi la rău Atâta cât trăieşte Theridamas.

TAMERLAN:

Eu, Theridamas, mâna ţi-o întind: E ca şi cum mă jur pe cer şi zeii îi chem să întărească legământul. Vom fi uniţi prin inimile noastre Până când trupul se va face pulberi şi sufletul spre – un tron ceresc se-nalţă. Techelles şi Casane, salutaţi-l.

TECHELLES:

Persan destoinic, fii binevenit.

USUMCASANE:

„Cu noi să stărui veşnic, Theridamas. TAMERLAN:

De-aşa prieteni eu mai mult mă bucur la regele persan de-a lui coroană. Pe-Oreste şi Pilade, – a căror statui Le-adoră sciţii, nu ne despărţim Pân-ce vă-ncoronez în Asia. Te-ncrede-n ei, cinstite Theridamas, şi până-n la moarte nu te vor trăda.

THERIDAMAS:

Nici eu pe voi, prea-nebil Tamerlan îmi voi jertfi cu bucuriepieptul în apărarea vieţii şi oncaiei voastre.

TAMERLAN:

Îţi mulţumesc, destoinic Theridamas; Şi-acum, domniţă, şi voi, nobili mari, Dacă rămâneţi, nesilit, cu mine, Veţi fi cinstiţi cu toţii după merit; De nu, în rândul sclavilor vă trec.

AGYDAS:

Triumfătorul Tamerlan… Primim. TAMERLAN:

De tine, doamnă, nu mă îndoiesc. ZENOCRATE:

N-am încotro. Sărmana Zenoerate! (*Ies.*)

Actul II

SCENA 1

Intră Cosroe, *Menaphon*, *Otygius*, *Ceneus*, *cu alţi soldaţi*. COSROE:

Suntem aproape-acum de Theridamas şi de vestitul, bravul Tamerlan, Pe-a cărui frunte soarta a înscris

însemnele minunii şi-ale slavei. Ia spune, Menaphon, cam cum arată? Ce fel de om e? că doar l-ai văzut. MENAPHON:

Înalt şi drept, precum îi e şi râvna să se avânte şi să fie zeu; Cu mădulare mari şi bine strâns, Cu umeri laţi ce pot purta povara Bătrânului Atlas. Zidit pe-aceştia, Un cap mai înzestrat ca-ntreaga lume în care marea artă şi-a-mplântat Uneltele vederii, şi acestea încercuiesc în limba lor de foc Un cer de sfere ce-i îndrumă paşii Spre tronul slavilor împărăteşti. Acum e palid, pătimaş, omorul E-ntipărit pe fruntea lui; Acum e descreţit şi plin de viaţă. I-e părul ca al cruntului Ahile, Chihlimbariu, cârlionţat, şi-adesea

Oboare jucăuşă îl zburleşte. „VÂN joşii muşchi şi degetele lungipe săvârş «se plămada unui om Născut sângenuncheze-ntreaga lume. COSKOI:

Ai zugrăvit frumos alcătuirea Uimi bărbat cum nu se află altul. Natura se întrece cu Fortuna şi aştrii ca să-l facă ne-ntrecut Ear meritele îl îndreptăţesc să stăpânească soarta şi pe oameni. De-aceeaşi vrăjmaşii cei mai aprigi, Aflând de strălucitele lui fapte, Cinstire îi aduc lui Tamerlan. Dacă luptăm alăturea de el cu gloanţele şi paloşele noastre, Deşi e-ngust tunelul spre palat şi poarta e-ntărită, nici Fortuna Nu poate să-l salveze pe Mycetes când diadema Persiei regească. Se va desprinde ca un fruct răscopt De capul lui neajutorat, atunci în ţara noastră, mândrul Tamerlan va fi regentul meu, stăpân pe tron.

ORTYGIUS:

Prielnic a fost ceasul când ţi-am dat Coroana ţării, şi cu-nţelepciune Ai hotărât să ne unim cu omul Ales de ceruri ca să izbândim.

CENEUS:

Acel ce-n fruntea unor bieţi ciobani învinge apărându-şi libertatea împotriva unei monarhii tirane, De câte fapte nu va fi în stare Când, sprijinit de-un rege, va conduce Oştirea nobililor şi avântul i-l vor spori râvnitele comori?

COSROE:

Şi cu dreptate e să le primească.

Vom fi cam patruzeci de mii de oameni

Când Tamerlan şi bravul Theridamas. Se vor uni cu noi lângă Araris \. Acolo îl vom ataca pe tâmpul care se-ndreaptă-acum spre Parţia cu oaste slabă ca să se răzbune Pe mine şi pe Tamerlan. Acolo să mă îndrumi, iubite Menaphon. NAPHON:

Da, doamne. (*Ies.*)

SCENA 2

Intră Mycetes, Meandru, cu alţi nobili şi soldaţi. Y-CETES:

Mai repede, mai repede, Meandru!
Sunt negru de mânie împotriva
Tâlharului netrebnic Tamerlan
Şi-a lui Cosroe, fratele făţarnic.
Păi, cum să nu mă-nfurii când mi-a luat
O mie de ostaşi călări? Mai mult.
Nişte tâlhari nelegiuiţi ar vrea
Să-mi ia coroana – vezi? nu mă iubesc.
Aş vrea… Mă jur pe cer că înainte
Ca Aurora să se-arate-n uşă.
Cu spada-i retez capul lui Cosroe
Şi pe-ncrezutul Tamerlan îl spintec.
Mai zi şi tu, Meandru; eu am zis.

MEANDRU:

1 Râu care se vărsa în Marea Caspică.

Am străbătut pustiul armenesc şi tabără am ridicat

aici \ Sub dealurile Georgiei, pe care o hoardă tătărască stă la pândă Poftind la jaf. Noi ce putem să facem Decât să ne luptăm cu ei şi lumea S-o izbăvim de-aceste fiare crunte?

Dacă le-ngăduim să stea o vreme.
Au să se-njghebe şi-au să se-ntăiască.
E ţara împânzită de nemernici
Trăind din furt şi prăzi fără ruşine.
Ostaşi la fel de breji ca Tamerlan.
Cel ce cu daruri şi făgăduieli
L-a câştigat pe bravul Theridamas
Şi i-a smintit credinţa către rege.
Va strânge-n jurul său destui mişelniei.
Deci, fruntea sus! vă pregătiţi de luptă!
Cine-l înjunghie pe Tamerlan
Sau mi-l aduce viu va stăpâni
Provincia albană. Celui care îmi dăruieşte capul retezat
Al iudei Theridamas, îi voi da
Putere multă-n Media şi prada
Pe care a cules-o. Dacă însă
Cosroe (asta ştiu de la iscoade)
Nu se va despărţi de Tamerlan.
Maria sa îl va lăsa în viaţă
Cinstindu-l cu regească-ngăduinţă.
(*Intră o iscoadă.*)
ISCOADA:
O sută de soldaţi din pilcul meu Au cercetat, călări, întinsul şes şi spun că oastea sciţilor o-ntrece Pe cea a regelui. Ce are-a face?
MEANDRU:
Chiar de-ar fi mulţi cum e nisipul mării.
Nu ştiu ce-i disciplina ostăşească.

Se-aruncă nebuneşte după pradă
Şi de izbânzi le pasă mai puţin.
Ca dinţii zmeilor otrăvitori
Ce s-au făcut nendurători războinici.
Au să se sfârtece-ntre ei şi astfel
Prea greu nu ne va fi să-i doborâm.
— MYCETES:
E-adevărat? Au fost asemeni oameni Născuţi din colţi de zmei înveninaţi. MEANDRU:
Aşa ne spun poeţii.
VCETES:
Poeţii... bine e să fii poet. Meandru, eşti un om cu multă carte, Uh giuvaer pe care-l preţuiesc. Mergi şi zdrobeşte-l pe duşman. Nu sta! învingători ne face mintea ta! EA. NDRU":
Ostaşi, spre a-i prinde-n cursă pe-aceşti hoţi
Ce viaţa-şi duc în hoarde-mprăştiate
ŞI nu visează decât bogăţii.
Am încărcat cămilele cu aur.
Voi presăraţi-l pe întregul câmp
Şi-n vreme ce tătarii îl culeg.
Măcelăriţi-i, căci vă e mai scumpă
Onoarea ca odoarele; apoi.
Be-ndată ce le-aţi risipit oştirea
Şi aţi călcat pe leşuri, împărţiţi
Tot aurul cu care i-aţi momit
Şi-n Persia trăiţi ca bogătaşii.
Bateţi în tobe şi porniţi voios.
Pe coifurile voastre stă Fortuna!
MYCETES:
E drept ce-a spus, aşa e. Tobelor, Nu răsunaţi Meandru când vorbeşte?
SCENA 3

(*Intră Cosroe, Tamerlan, Theridamas, Techelles, Usumca sane, Ortygius şi alţii*.

COSROE:

Puternic Tamerlan, toată nădejdea
Ne-am pus-o-n tine şi-n norocul tău.
Cum judeci oare planurile mele?
În vorba ta eu mă încred mai mult
Decât în cel mai priceput oracol. TAMERLAN:

Şi nu greşeşti întru nimic, Cosroe, Căci soarta şi oracolul ceresc îl sprijină pe Tamerlan în toate şi pe prieteni îi binecuvântă.

Dacă-mi îngădui să te-ndrum câtya în urma luptelor ce-am câştigat.

O lume-ntreagă se va-ngrămădi
Sub steagul ce mă are-nchinător.
Oştirile lui Xerxes, despre care
Se spune c-a sorbit râul Araris.
Sunt ca o ceată faţă cu-ale noastre.
Cu lăncii scuturate în văzduh.
Şi gloanţe bubuind prin fum şi ceaţă
Ca tunetul lui Jupiter, pe zei îi vom înspăimânta precum ciclopii;

Armurile tot fulgere şi sori.
Vor stinge licărul neîntrerupt
Al stelelor uimite din înalturi.
THERIDAMAS:

Auzi ce vorbe spune într-ales. Când vei vedea cum i le-ntrece fapta, Vei amuţi sau ai să-l preamăreşti, şi-ai să-nţelegi că n-am greşit nicicum Trecând de partea lui. Măria Ta, Aceşti doi mari viteji ai lui Mycetes Stârnesc zavistie fiindcă tu ţi i-ai făcut prieteni îndrăgiţi.

TECHELLES:

Cu cinste şi credinţă vom sluji Prea bunului Cosroe,

drumul nostru.

COSROE:

Iubirea voastră e-n coroana mea Un mărgărit. Casane şi Techelles, în ziua când Nemesis, ce-i stăpână Pe porţile de aur de la Rhamnis 1, şi apără eroii, mă va face Monarh al Asiei, va răsplăti Curajul şi destoinicia voastră.

TAMERLAN:

1 Localitate în Atica, Grecia, azi în ruine.

Atunci grăbeşte-te să o supui, Cosroe, la eu, aceşti prieteni şi ostaşii, Să triumfăm, aşa cum ne-a fost scris. Mycetes tontul e pe-aproape; mergi şi slobozeşte-ţi gâtul de-o povară

Mai grea decât nisipurile mării şi stâncile colţate din Caucaz. *Intrd un sol*.

SOLUL:

Stăpâne, am descoperit duşmanul – u. uaoic AliLCil-ci-i gata ai. at.e

COSROE:

Apucă vajnic spada, Tamerlan, Iar braţul ţi-l ridică pân-la nori şi, luând coroana regelui persan, S-o pui pe capul meu biruitor.

TAMERLAN:

NIcicând nu s-a atins încă de perşi Hanger mai ascuţit. Cu-aceste mâini îl voi sili să zboare ca un fulger Şi iute ca furtuna să ucidă. COSROE:

Ţi-s vorbele zălog al biruinţii. Mergi înainte, brav soldat, şi-atacă Slăbită oaste-a unui rege tont.

TAMERLAN:

Urmaţi-mă, Techelles şi Casane. Suntem destui ca să-ngrozim vrăjmaşul, Prea mulţi chiar ca să întronăm un rege.

(*Ies.*)

SCENA 4

Câmpul luptei. Mycetes iese singur cu coroana în mâv.a, *căutând s-o ascundă*.

MYCETES:

Blestem pe-acel ce-a născocit războiul!

Vai, talpa ţării nu putea să ştie – De unde? – că un om lovit de tun

E frunza unui plop tremurător

Clintit de Boreas când doar adie.

Ah, ce m-aş face eu dacă natura

Nu mă-nzestra cu-atâta-nţelepciune?

Un rege e o ţintă pentru toţi, Coroana, miezul mult râvnit. De-aceea E bine s-o ascund – gând minunat, Ascuns de mintea unui prostovan. N-au să ghicească cine sunt; oricum, Nu pot să-mi ia coroana, nu au cum. Am s-o ascund aici, în groapa asta. (*Intră Tamerlan*.)

TAMERLAN:

Mişelule, cum ai fugit încoace

Când înşişi regii sunt pe câmpul luptei?

MYCETES:

Minţi, minţi. TAMERLAN:

Mint eu, potaie ticăloasă?

MYCETES:

Sunt regele, nu mă atinge, pleacăi Calci legea armelor de nu-ngenunchi şi strigi: „Iertare, nobil rege!” TAMERLAN:

Eşti regele deştept al Persiei?

MYCETES:

Eu sunt acela. Vrei să-mi ceri ceva? TAMERLAN:

Da, să rosteşti trei vorbe înţelepte.

MYCETES:

Pot, cum să nu – când o să vină vremea.

TAMERLAN:

Aceasta ţi-e coroana?

MYCETES:

Da, – ai văzut vreuna mai frumoasă? TAMERLAN:

O vinzi cumva?

MYCETES:

Mai spune-odată şi eşti mort. Dă-mi-o-ndărăt. TAMERLAN;

E pradă de război.

MYCETES:

Minţi, eu ţi-am dat-o.

TAMERLAN:

Înseamnă că-i a mea.

MYCETES:

Ţi-am dat-o numai ca s-o ţii.

TAMERLAN:

Prea bine, poţi s-o mai păstrezi un timp. Ţi-o dau cu împrumut, doar până când Vei fi-ncolţit de oameni înarmaţi Carl ţi-o vor smulge de pe cap. Nu eşti Potrivă pentru Tamerlan cel Mare.

(*Iese*.)

ycetes:

O, zei, acesta-i Tamerlan, tâlharul? Şi n-a furat coroana, de mirare! (*Se aud goarne*, *Mycetes fuge*.)

SCENA 5

Intră Cosroe, *Tamerlan*, *Theridamas*, *Menaphon*, *Meandru*, *Ortygius*, *Usumcasane şi alţii*.

AMERLAN:

Cosroe, porţi acum două coroane Fiindcă te-a-nvestit şi Tamerlan C-un braţ ce nu cunoaşte-mpotrivire: E ca şi cum te-ar fi urcat pe tron o seamă de puternici împăraţi.

osroe:

E drept ce spui, viteazule; coroana o să mi-o ţină numai Tamerlan. Eu te numesc regent al Persiei şi comandant peste întreaga oaste. Meandru, ai fost sfetnicul

dintâi şi mâna dreaptă a regelui Mycetes. Acum când el e detronat, iar tu Mi te-ai supus, noi îţi iertăm greşeala şi-ţi dăm acelaşi cin în statul nostru. MEANDRU:

Mă leg smerit, mult fericit stăpâne, Să te slujesc cu cinste şi credinţă.

COSROE:

Îţi mulţumesc, Meandru. Tu, Cosroe, Dă-i ţării strălucirea de-altădată Prin soli să afle regii megieşi Cine domneşte-acum pe tronul pers. – în locul unuia ce nu ştia Ce trebuie să facă-un rege, unul care cunoaşte buna rânduială. Şi-acum pornim înspre Persepolis cu douăzeci de mii de călăreţi. Cu mici vărsări de sânge, căpitanii Din oastea lui Mycetes, ca Meandru. Se vor supune stăpânirii mele. Ortygius şi Menaphon, prieteni Carl m-aţi slujit cu-atâta dăruire, Am să vă-ncredinţez înalte cinuri.

ORTYGIUS:

Aşa cum am căutat întotdeauna să-ţi dăm cinstirea ce ţi se cuvine, Ne vom sili şi acum să apărăm, Chiar şi cu viaţa, mare slava ta.

COSROE:

Ortygius, nu-ţi mulţumesc, căci am Răspuns mai bun în gândurile mele. Voi, nobil Tamerlan, cu Theridamas, Zdrobeşte taberele lui Mycetes; Eu mă îndrept către Persepolis, Apoi spre minele din India Răpite de creştini de la bicisnic, ia să mă-ntorc cu bogăţii şi faimă. Când potoleşti vrăjmaşii, Tamerlan, Ajunge-mă din urmă. Bun rămas, Regentule, prieteni. Mă gândesc Cum o să şed pe tronul lui Mycetes.

MENAPHON:

Dorinţa, sire, ţi s-a împlinit; Persepolis te va primi-n triumf. (*Ies. Rămân Tamerlan*, *Techelles*, *Theridamas*, *Usumcasane*…

TAMERLAN:

Persepolis îl va primi-n triumf! Plăcut e să fii rege, nu, Techelles? Usumcasane, Theridamas, nu e Plăcut peste măsură să fii rege Dus în triumf chiar în Persepolis?

TECHELLES; – Este plăcut şi minunat, stăpâne. USUMCASANE:

Un rege e precum un semizeu.

THERIDAMAS:

Decât un zeu e mai slăvit un rege. Desfătul unui rege pe pământ L întrece pe al zeilor în cer. Să porţi coroană ferecată-n aur, De viaţă-mpărtitoare sau de moarte; Să ceri, să ai, să porunceşti, să judeci, Să capeţi ce doreşti dintr-o clipire – Acestea-s vraja unui ochi regesc.

TAMERLAN:

Ai vrea să fii un rege, Theridamas? THERIDAMAS:

O, nu, mă mulţumesc să laud tronul. TAMERLAN:

Ce spun ceilalţi prieteni, v-ar surâde?

TECHELLES:

Dac-aş putea, m-aş bucura din suflet.

TAMERLAN:

Bine-ai grăit, Techelles; eu, aşi jderi. Cu toţii ne-am dori, nu este-aşa?

USUMCASANE:

Ce vrei să spui, stăpâne? TAMERLAN:

Casane, să râvnim ce viaţa însăşi Ne-ntinde ca pe-un dar neaşteptat şi să stăm locului, ca slăbănogii? Ar fi păcat. De mi-aş dori fierbinte Coroana Persiei, aş dobândi-o Prea lesne; nu ar consimţi soldaţii

Să năzuiesc către o asemeni cinste?

THERIDAMAS:

Ba da; o să-i mai îndemnăm şi noi.

TAMERLAN:

Păi, Theridamas, eu câştig întâi Regatul Persiei; te-aşteaptă Parţia; Pe dânşii, Sciţia şi Media. Dacă mă urc pe

tron, e ca şi cum Sultanul, papa, grecii şi-africanii Ar stărui să le primesc coroana.

TECHELLES:

Înseamnă, dar, să-l provocăm la luptă Pe cel ce-a fost de-abia înscăunat? USUMCASANE:

Cu grabă, cât nu s-a deprins cu tronul. TAMERLAN:

Un joc de toată frumuseţea, este?

THERIDAMAS:

Un joc să-nfrunţi asemenea armată?

Mai bine să prădăm iar caravane! TAMERLAN:

Poţi să-ţi păstrezi părerea, Theridamas.

Techelles, fugi după Cosroe, spune-i

Că merg cu oaste împotriva lui

Şi că-n zadar va căuta să scape.

Voi dovedi acum că pentru Tamerlan

E-un joc să dobândească tronul pers.

Techelles, ia o mie de oşteni

Şi spune-i lui Cosroe să mă-nfrunte

Fiindcă am glumit făcându-l rege.

Îl prevenim, nu-l atacăm ca laşii

Şi dacă vrea, – i împrumutăm soldaţi.

Grăbeşte-te, Techelles, te urmăm.

Ce spune Theridamas?

THERIDAMAS:

Vin şi eu.

(*Ies.*)

SCENA 6

Intră Cosroe, Meandru, Ortygius, Menaphon, cu alţi soldaţi. COSROE:

Cum îndrăzneşte-acest cioban nemernic să creadă, ca titanii îngâmfaţi, Că poate strânge munţii laolaltă la din înalt pe Zeus să-l înfrunte? Aşa cum i-a zvârlit el pe titani în pântecul pământului, şi-acolo, Striviţi, ei au vărsat pe

gură flăcări, Am să-l arunc pe monstru-n iad şi focul Din sufletu-i o să se-nfrupte veşnic. MEANDRU:

L-au zămislit puterile divine şi infernale; nu e neam de om De vreme ce, trufaş peste măsură, Nu pregetă să-şi dea pe faţă gândul Atotputinţei care-l stăpâneşte. ORTYGIUS:

De-i zeu sau drac sau spirit pământean Sau monstru-n chip de om, dacă-i zidit Dintr-un aluat pe care nu-l cunoaştem, Dacă-i proteguit sau nu de stele, Noi să vedem ce trebuie să facem. Urâm atât de mult re-acest tâlhar şi-atât iubim dreptatea şi onoarea, încât îl vom înfrânge, vină el din iad, Pământ sau cer. COSROE:

Eşti plin de zel, Ortygius, Acelaşi aer bun noi l-am sorbit cu toţii. Cu toţii în aceleaşi elemente Ne vom preface, şi nădăjduiesc că o aceeaşi dragoste jurată Ne leagă-n faţa vieţii şi a morţii.). Îmbărbătaţi-i pe soldaţi în luptă

Cu-acest chip hâd al nerecunoştinţei, Balaurul setos de stăpânire. Şi ardeţi-l în focul ce se stinge cu sânge! Căpetenii şi ostaşi, Scăpare-aduceţi regelui şi ţării! Să bată tobele şi aştrii care Strâmtează cerul tristei mele vieţi îndrume-mi arma către pieptul celui Ce-nfruntă zeii şi dispreţuieşte Puterea legiuită a Persiei!

(*Ies.*)

SCENA 7

Zgomot de bătălie; *intrfi apoi Cosroe*, *rănit*, *Theridamas „Tamerlan*, *Techelles*, *Usumcasane şi alţii*.

COSROE:

Barbar setos de sânge, Tamerlan.

Să mă lipseşti astfel de tron şi viaţă!

Tu, Theridamas, trădător infam.

Să-mi pregăteşti căderea şi pieirea

Când apucasem doar să port coroana în zorii mult

râvnitei fericiri.

Mă doare sufletul cumplit şi vorba
Mi se opreşte în gâtlej căci moartea
S-a strecurat prin tăietura spadei
Şi sângele din inimă mi-l suge.
O, Tamerlan, călău nesăţios! TAMERLAN:

1 Identificată adesea ou zeiţa Cybele, Rhea era fiica lui Uranus şi a lui Gaea şi una dintre titanide. S-a căsătorit cu titanul Cronos şi a avut şase copii: Demeter, Hades, Hera, Hestia, Poseidon şi Zeus.

Coroana dulce, setea de-a domni care l-au făcut pentâiul fiu al Rheei 1 Să-şi detroneze tatăl şi el însuşi să fien empireu stăpânitor.

M-au îndemnat să te înfrunt cu oastea. Nu este Zeus cel atotputernic Din pilde cea mai grăitoare? Firea, Ne-a întocmit din patru elemente Ce luptă-n piepturi pentru stăpânire şi ea ne-a învăţat să năzuim, Iar sufletele noastre, – a căror daruri Pricep măreaţa-arhitectură a lumii, Măsoară drumul aştrilor, urcând Mereu către ştiinţa nesfârşită şi, prinse. de al bolţii neastâmpăr, Nu ne vor da o clipă de răgaz Cât nu vom smulge rodul pârguit, Unica şi deplina fericire, Dulceţile coroanei pământeşti. THERIDAMAS:

De-aceea m-am unit cu Tamerlan, E măre şi solid cum e pământul Pe care năzuie să strălucească, Făr’ să seavânte sprenălţimi cereşti. TECHELLES:

Şi noi, prietenii lui Tamerlan, De-aceea am luptat cu craiul pers.

USUMCASANE:

Cum Zeus pe Saturn l-a-nlăturat
Dând lui Neputun şi Dis câte-o coroană.
Şi noi o să domnim în Asia
Când Tamerlan va fi rege-al Persidei.

COSROE:

Asemeni oameni n-au mai fost pe lume 1 Nu ştiu cum să numesc cruzimea lor. Mi se răceşte trupul şi prin rană. Se scurge şi ce sânge-a mai rămas. Pornind către infern, sufletul meu

Le cere simţurilor să-mpietrească. Căldura trupului şi vlaga lui, Nemaiavând cu ce să se hrănească, Sunt frig şi uscăciune, şi-acum moartea şi înfige-n inimă grozavii colţi şi ca o harpie-mi înghite viaţa. Mor, Tamerlan şi Theridamas, zeii să mă răzbune dându-vă chin greu. (*Ies toţi.*)

Actul III

SCENA 1

Intră cu mare pompă Baiaz id, regii Fezului, Marocului şi

Algerului, Paşa şi alţii.

BAIAZID:

E = egi ai Berberiei1 şi mari paşale. Tătarii şi tâlharii de la graniţi, Conduşi de-un oarecare Tamerlan, îl hărţuiesc pe împăratul vostru, Cu gând să intre în Constantinopol, Oraşul grec împresurat de noi. Ştiţi că armata noastră-i de ne-nvins; Turci circumcişi şi hoţi creştini turciţi Avem cât are stropi Mediterana Sau Marele Ocean când luna-ncepe să-şi facă-un cerc din cele două coarne: Nu ne-nspăimântă nimeni şi asediul îl ridicăm numai când grecii Ni se predau sau pier, cosiţi sub ziduri.

REGELE FEZULUI:

Mărite împărat şi comandant.

Ce-ar fi să-i porunceşti lui Tamerlan

Să stea în Asia amenințându-l

Că altfel Baiazid nebiruitul îl va strivi cu marea lui oştire?

Regiune de-a lungul coastei de nord a Africii (Fez,

Maroc, Alger).

BAIAZID:

Pleci, paşă, neîntârziat, să-i spui că împăratul turc, temutul domn AI Africii, Europei, Asiei, Cuceritorul Greciei, monarh Peste Ocean, Terrene 1 şi Euxin, Stăpânitorul cel mai mare-al lumii, îi dă poruncă (să nu spui „îl roagă”!) Să nu păşească-n Africa, nici steagul Cumva în Grecia să şi-l înfigă, Căci va stârni mânia mea cumplită. Sunt gata să-nchei pace, – aşa să-i spui, Fiindcă-aud că e viteaz; dar dacă Se-ncrede în puterea lui prea mult şi-un gând nebun îl mină să vă-nfrunte, Rămâi la el – îţi poruncesc – şi dacă După ce soarele se va roti în jurul lumii de trei Ori şi tu Nu te-ai întors, adică te-a oprit, în zorii dimineţii următoare Vom merge cu oştiri ca să te-aducem.

PAŞA:

Atotputernic domn al lumii, paşa Ţi va-ndeplini porunca şi-i va spune Persanului cum bine ai voit cu vorbe vrednice de-un sol turcesc. (*Paşa iese.*)

REGELE ALGERULUI:

E rege-al Persiei, aşa se zice;
Dar pentru a-ţi despresura oraşul
I-ar trebui oştire înzecită
Căci slava ta pe muritori i-ngheată. BAIAZID:

Şi la privirea mease-ncrâncenează. REGELE MAROCULUI:

1 Marea Mediterană.

Oştirea ta când trece, primăvara – întârzie; nici ploaia nu mai cade, Nici soarele nu mai răzbate-n jos De colbul ce-l stârneşte viermuiala.

Iiai – \J iij:

Vorbeşti adevărat, ca din Coran. Su l lurea noastră ofileşte pomii. i’ M iKI. K. FEZUEUI:

Mlăria ta, ce ai de gând să faci ia să pui stăpânire pe oraş? HAIAZID:

Captivii din Alger vor tăia apa Ce vine de pe muntele Carnon Pe ţevi de plumb. În jur vor patrula, Călare, două mii de oameni, Împiedicând pe ţărm vreun ajutor; Galerele au să păzească marea. Pe urmă pedestraşii din tranşee Vor bate meterezele cu tunuri A căror guri sunt ca intrări în Hades, într-acest fel îi biruim pe greci. (*Ies.*)

SCENA 2

Intră Agydas, *Zenocrate*, *Anippe şi alţii*. GYDAS:

Pot să cunosc, domniţă Zenocrate, Ce-anume te frământă-atât că ţi-ai pierdut obişnuita tihnă? Ar fi păcat ca marea ta obidă Stârnită la-nceput de Tamerlan Când s-a purtat cu tine samavolnic să-ţi gălbejească iar cerescul chip. ZEMOCRATE:

Cu toate că-nfocata lui iubire Ce-ar fi putut să-mpace şi-o zeiţă Mi-a preschimbat în patimă dispreţul, Atât de mare-i patimă aceasta că mă frământă fel de fel de gânduri Ce mi-au furat roşeaţa din obraji şi dacă nu m-aş stăpâni de-ajuns Aş arăta întocmai ca o moartă.

AGYDAS:

Decât să văd aceasta, mai degrabă să se topească cerul şi pământul Sub argintiul ochi al lui Apolo!

ZENOCRATE:

Trăiţi în pieptul lui, viaţă şi suflet, Vă lepădaţi de-un trup fără simţire; Sau contopiţi-vă cu Tamerlan, ia să trăiesc în el şi-n el să mor! (*Intră din spate Tamerlan*, *Techelles şi alţii*.)

AGYDAS:

Cu Tamerlan? Frumoasă Zenocrate, Pe un barbar mârşav ce te desparte De tatăl tău şi soaţă nu te face Ci doar ibovnică să nu-l cinsteşti cu dragostea decât fiind silită. Puternicul Sultan e-nştiinţat De cele petrecute; în

curând îl va zdrobi pe Tamerlan şi astfel Te va scăpa de josnica robie.

ZENOCRATE:

Nu mă răni cu-asemenea jigniri şi despre el vorbeşte cu dreptate. Nu am trăit aici ca nişte robi, Ci-ndestulaţi şi-n cinste, precum regii.

AGYDAS:

Cum de te-ncarrtă-un om cumplit la chip, Cu gândul veşnic numai la războaie? în braţe când te ia cred că-ţi vorbeşte De miile de oameni ce-a ucis; Iar când aştepţi cuvinte drăgăstoase îţi zugrăveşte bălţile de sânge. Urât subiect pentru auzu-ţi gingaş! ZENOCRATE:

Ca soarele-oglindit în Nilul leneş Sau răsfăţat de zorii dimineţii, Aşa e Tamerlan, iubitul meu. I-e vorba cum a muzelor cântare

În faţa Pereidelor 1 pizmaşe, Cum a Minervei lângă a lui Neptun. M-aş crede mai presus decât Iunona, Stăpâna zeilor, de-aş fi soţia Lui Tamerlan, viteazul ne-ntrecut. GYDAS:

Dar nu fi nestatornică-n iubire – Dă-i tânărului prinţ arab nădejdea l-ai să-l alegi pe el când scapi de-aici. Pin-a fi rege-al Persiei, păstorul Te copleşea cu vorbe pătimaşe; Acum nu te mai soarbe din priviri. Nici nu te mângâie sau măguleşte. Şi curtenia lui căldură n-are. ENOCRATE:

Scăldaţi-mi faţa, lacrimi, dacă sunt Nevrednică de cel ce-mi este drag!

(*Tamerlan se îndreaptă spre ea, o apucă drăgăstos de mână şi amândoi ies, el uitându-se mâniat la Agydas fără să spună nimic. Ies toţi în afară de Agydas.*)

AGYDAS:

1 Cele nouă fiice ale regelui legendar Pierus al Emathiei, au cutezat să se ia la întrecere cu cele nouă muze. Învinse de acestea, au fost metamorfozate în păsări.

2 Stele din constelaţia Taurul; răsăritul astronomic al Hiadelor în Grecia coincide adesea cu o perioadă ploioasă.

— Vânt de nord.

Îmi ies din minţi! Norocul m-a trădat, M-aşteaptă răzbunarea geloziei şi ea nicicând nu a ştiut să cruţe. Dar cel mai mult mă-nfricoşez văzând că furia i-e ferecată-n gânduri şi sufletul şi-ascunde în tăcere. Pe fruntea lui era înscrisă moartea şi-nverşunarea inimii în ochii Ce-ameninţă ca razele cometei, îi luminează palidul obraz. Sunt ca pescarul care vede cum Hiadele 2 strâng oşti de mauri negri Când Austrul şi Achilon 3, călări

Pe cai înaripaţi, cu-asudul lor Plinesc burduful cerului, din scuturi Zvârl fulgele şi tună-ngrozitor Frângându-şi suliţele; ca năierul Ce-şi micşorează pânza şi se roagă să scape de urgiile furtunii, Mă rog şi eu să nu mă nimicească învolburarea din privirea lui. (*Intră Techelles, cu un pumnal în mini, şi Usumcasane*

TECHELLES:

Acesta-i darul regelui, Agydas. Îţi cere doar să tălmăceşti ce-nseamnă.

AGYDAS:

Am tălmăcit privirea ucigaşă Din ochii dragostei şi geloziei. Să-mi dovedească teama prin cuvinte?. Sunt de prisos atunci când scula morţii Străluce-n mâna mea şi îmi şopteşte: „Agydas, trebuie să mori – alege Cea mai uşoară cale: să-ţi ridici Tu singur viaţa, cu mai multă cinste şi chinuri mai puţine, făr-să-nduri Pedeapsa ce-a jurat-o el şi cerul”. Grăbeşte-te, Agydas, să prentâmpini Durerile prelungi, scapă de groaza Maniei despotului şi de iadul cu care sufletul ţi-l va căzni. Agydas îl omoară pe Agydas şi-ncepe astfel somnul lui de veci.

(*Se înjunghie.*)

TECHELLES:

Casane, vezi ce bine a-nţeles
Solia marelui stăpânitor. USUMCASANE:
E drept, şi-a-ndeplinit-o bărbăteşte. A fost un om de cinste şi-nţelept.
Se cade, dar, să-l ducem de aici şi să-l înmormântăm cum se cuvine. TECHELLES:
Cum se cuvine; este drept, Casane. (*Ies*, *scoţând trupul lui Agydas*.)
SCENA 3
Intră Tamerlan, *Techelles*, *Usumcasane*, *Theridamas*. *Paşa*, *Zenocrate*, *Anippe şi alţii*.
TAMERLAN:
Stăpânul vostru, paşă, a aflat
Că-s în Bithynia 1 şi că-l aştept.
Ha, îl zăresc! Lăudăroşi sunt turcii.
Ameninţă prea mult, fac prea puţin.
Mă-nfruntă-aici ca să te ia cu dânsul?, Sărmanul tău sultan e prea bicisnic
Pentru a se măsura cu Tamerlan!
Priveşte-mi, paşă, tabăra şi spune:
Nu-s căpitanii şi soldaţii mei
Ursiţi să cucerească Africa? PAŞA:
Ai oameni vajnici dar puţini la număr şi nu-i pot spăimânta viteaza oaste. Măritule, falnic stăpân al lumii, Afară de alţi cincisprezece regi, Mai are zece mii de ieniceri Urcaţi pe armăsari mauritani cu care l-ajută cei din Tripoli, Vreo două sute mii de pedestraşi Ce i-au bătut pe greci în două rânduri; Apoi, dacă socoate că-i nevoie, Mai poate strânge de prin garnizoane încă pe-atâţia oameni de nădejde. TECHELLES:
1 Regiune în nordul Asiei Mici.
Cu cât mai mulţi aduce cu atât Mai mare-i prada; după ce-i înfrângem.

Pedeştrii vor urca pe caii lor să-i secere cu gloanţe ienicerii.

TAMERLAN:

Şi… regii pe sultan îl vor urma? PAŞA:

„Cum vrea măritul, dar nu toţi, căci unii Vor guverna provinciile-nvinse.

TAMERLAN (*către căpitani*):

La luptă, dar! Coroana lor c-a voastea! Eu însumi am să v-o aşez pe creştet – Voi m-aţi făcut al Persiei stăpân.

USUMCASANE:

S-aducă milioane de soldaţi.

Să sece Africa şi Grecia

De băştinaşi, izbânda e a noastră.

THERIDAMAS:

Acel ce-a detronat uşor doi regi Mai tari decât sultanul, din Europa Au să-l gonească, urmărindu-i oastea Pân-ce se va preda sau va pieri.

TAMERLAN:

Aşa e, Theridamas! „Vreau” şi „voi” Sunt vorbe care-l prind pe Tamerlan. Prielnici aştri spun că va învinge ’Nainte de a-şi întâmpina duşmanul Eu, bici, urgie-a Celui Prea-înalt, Unica spaimă şi teroare-a lumii, O să-l supun întâi pe turc, apoi Voi pune-n libertate pe creştinii Legaţi de noi în lanţuri pe galere, Hrăniţi ca vai de lume, dezbrăcaţi, Trăgând la vâsle pe Mediterana; Când mai răsuflă şi se odihnesc, îi bateţi crunt şi orice vâslitură va fi-nsoţită de un nou oftat. Sunt nenduraţi piraţii din Alger, Scursura Africii, haita de câini Nebună după sânge creştinesc.

Algerul, jur, o să blesteme-ceasul când voi păşi pe ţărmul african!

(*Intra Baiazid cu paşalele lui şi regii tributari ai Fezului, Marocului şi Algerului*; *Zabina şi Ebea*.)

baiazid:

Pas ale, ieniceri ai gărzii mele, Fiţi toţi cu ochii-n patru şi păziţi Pe cel mai mare-al Africii stăpân. AMERLAN:

Techelles şi ceilalţi, vă pregătiţi – Peste puţin l-înfrunt pe Baiazid. AIAZID:

Regi din Maroc, Alger şi Fez! Nu-mi spune, la voi, „măritul”, ci doar Baiazid! E încrezut tâlharul scit, nu glumă, Mişelule, cei ce mă saltă-n şa la nume-adaugă titluri mari, iar tu Cutezi să-mi spui de-a dreptul Baiazid? AMERLAN:

Cei ce mă saltă-n şa au să te poarte Legat burduf prin Africa; iar tu Cutezi să-mi spui pe nume, Tamerlan? 1AIAZID:

Mă jur pe Mahomed, străbunul meu, Pe sfântul Alcoran mă jur, să-l fac Eunuc bicisnic care va sluji Ibovnicelor mele din serai iar căpitanii lui atât de chipeşi Vor trage-n locul cailor rădvanul împărătesei, care mă-nsoţeşte. TAMERLAN:

Mă jur pe spada ce m-a-ncoronat că prăbuşirea ta o să mă-nalţe în faţa-ntregii lumi. Nu vreau să ştii Ce-ţi pregătesc, dar şi-un soldat de rând o să pufnească-n râs când te-o vedea. REGELE FEZULUI:

Cum de vorbeşte marele-mpărat

Cu un scit de viţă proastă cum e dânsui?

REGELE MAROCULUI:

Voi, berberi, luptători neîntrecuţi, Cum de răbdaţi asemenea jignire?

REGELE ALGERULUI:

Vorbim prea mult – mai bine să-i străpungem cu vârful suliţelor ce-au lucit Alt dat în măruntaiele greceşti. BAIAZID:

Bine-aţi grăit, distinşi regi tributari.

A voastre oşti şi marea mea armată
Vor nimici pe-aceşti persani de rând. TECHELLES:
Puternice, slăvite Tamerlan.

De ce le prelungim noi viaţa, stând? THERIDAMAS:
Abia aştept coroana să le-o smulgem
Şi-n Africa să stăpânim ca regi.
USUMCASANE:
Răsplată ce-ar îmbărbăta şi-un laş!
TAMERLAN:
Luptaţi cu-avânt sporit şi veţi fi regi, Aşa vă spun, iar vorba mea-i oracol.
BAIAZID:

Zabinaj mamă a trei băieţi mai bravi la Hercule care, copil în leagăn, A omorât doi şerpi otrăvitori, Băieţi ce ştiu să mânuiască lancea, Cu umeri laţi, care cer armură grea.
— LVJLJ.îl. Ai Ol /l\, AT /CWL C /. Utav CUC Oi luligl
Precum ale vlăstarelor lui Typhona, Băieţi cari, ajungând la vârsta mea, Au să dărâme turnuri mari cu pumnul, – Aşază-te pe tron purtând pe cap Coroana mea regească până când Ţi-aduc pe-nfumuratul Tamerlan şi căpitanii lui, legaţi în fiare. ZABINA:
1 Monstru fioros cu o sută de capete, zămislit de Gaea Tartarus.
Izbândă îi urez lui Baiazid!
TAMERLAN:
Frumoasă-ntre frumoase, Zenocrate.
Mai scumpă decât munţi de pietre rare.

Odor zeificat de Tamerlan.
Cu ochi mai vii ca faclele cereşti.
Cu glas mai dulce decât armonia
Şi cu priviri ce-nsenineaz̆ă cerul
Şi tunetul lui Jee-l potolesc.
Şezi lângă ea, pe cap cu-a mea coroană.
Cum îi stă bine-mpărătesei lumii.
Să nu te mişti cât nu mă vezi păşind
În marş victorios cu oastea mea;
Frângându-l şi pe el şi pe-aceşti regi
Pe care ţi-i voi aduce la picioare.
Vasalii tăi. Acum pune-ţi coroana
Şi-nfunt-o pe sultană prin cuvinte!
ZENOCRATE:
Iubitul meu, stăpân al Persiei, Te-ntoarnă teafăr şi izbânditor! BAIAZID:
Şi-acum, să simţi puterea oştii turce care a-nspăimat Europa-ntreagă. Atâţi am turci, arabi, ovrei şi berberi Cât pot s-acopere Bithynia. „Să moară mii! Din stârvurile lor Ceilalţi vor face ziduri şi redute Asemeni capetelor hidrei, oastea S-ar închega la loc de-ar fi în frântă. Soldaţii tăi n-ar pridid̆i să taie Atâtea capete chiar dac-acestea Sub spade s-ar pleca de bunăvoie. Nenorocitule, habar nu ai
Ce-nseamnă să mă-nfrunţi pe-un câmp deschis în care nu ai loc să pui piciorul. TAMERLAN:
Cu săbiile-o să ne facem pârtii – Călcăm de obşte – pe cadavre, caii Copitele-şi înfundă-n măruntaie, şi-s cai crescuţi pe dealuri, tătărăşti! Oştirea mea, ca a lui Cezar, care N-a cunoscut înfrângere nicicând, e-abia aşteaptă un război mai crâncen Decât cel din Pharsalia1 străveche. Oştirea Duhurilor din văzduh Ne va-ndruma şi puştile şi glonţii Pe când voi veţi răni văzduhul gol; Iar la vederea flamurilor noastre

— ILIJ/UJ. JJCLL *a>vxz*-±± OIJJgt-jt. utwiuuii.

Victoria va căuta odihnă Pe cortul meu, ca laptele de alb. Dar, hai la luptă, căpitani – al nostru E timpul, turcul, soaţa lui şi toţi. (*Iese cu însoţitorii.*)

BAIAZLD:

Regi şi paşale, spadele aşteaptă să le-adăpăm cu sângele persan. (*Iese cu însoţitorii.*)

ZABINA:

Nenorocită ţiitoare, stai lângă regina marelui sultan?

ZENOCRATE:

Turcoaică dolofană şi trufaşă, Sunt ţiitoare când m-am logodit Cu Tamerlan cel mare şi viteaz? ZABINA:

Cu Tamerlan cel mare hoţ tătar! ZENOCRATE:

Te vei căi de-aceste vorbe dârze când tu şi başa-paşa veţi cerşi Iertare la picioarele-i regeşti, Rugându-mă să fiu mijlocitoare! ZABINA:

1 Uraş în Cirecia unde în anul 48 î.e.n. Iuliu Cezar l-a vins pe Pompei.

Pe tine? Noi? Neobrăzato, tu Vei fi spălătorească slugii mele. Ce zici, Ebea? poate face faţă?

Stăpână, de-şi închipuie cumva că e prea gingaşă, o-mbrac într-altfel şi mânuşitele-i deprind cu munca. ZENOCRATE:

Anippe, – auzi ce spune sluga ta
Şi sclava mea, stăpâna ei, cum latră?
Pentru obrăznicie, vor găti
Bucatele soldaţilor de rând
De noi să se apropie nu-ngădui., – ANIPPE:

Stăpână, când şi când să le mai dai şi trebi de care i-e silă slugii mele.

(*Ascultă. Se aude larma de luptă care apoi conteneşte.*)

ZENOCRATE:

Puteri şi zei care ocrotiţi Persida şi pe iubitul meu l-aţi întronat, în lupta cu sultanul întăriţi-l! Duşmanii lui, ca turmele de ciute ’Neolţite de puşcaşi, s-o ia la fugă Şi eu să-l văd ieşind biruitor.

ZABINA:

Tu, Mahomed, roagă-l pe Dumnezeu S-abată-un stol de fulgere din cer Asupra sciţilor ce-au cutezat să se ridice împotriva celui Ce ţi-a adus odoare la altar când a-nceput s-atace pe creştini.

(*Ascultă din nou.*) ZENOCRATE:

Turcii înoată-n propriul lor sânge şi Africa e a lui Tamerlan!

ZABINA:

Te-nşeli amarnic. Goarnele-au sunat la şi atunci când împăratul meu I-a biruit pe greci şi prizonierii I-a dus în Africa. Curând, trufaşo, Am să-ţi arăt eu locul. Vei trăi şi vei muri ca sclavă a Zabinei.

zenocrate:

Prorocul însuşi de-ar veni din cer Jurind că domnul meu e-nvins sau mort, şi încă aş rămâne-ncredinţată Că-i viu şi a ieşit biruitor.

(*Baiazid fuge, urmărit de Tamerlan. Lupta e scurtă, doi apar pe scenă. Baiazid* 6 *învins.*)

tamerlan:

Ei, rege de paşale, cine-a-nvins? baiazid:

Tu, cu hangerul tău afurisit. tamerlan:

Şi unde îţi sunt regii tributari?

(*Intră Techelles, Theridamas, Usumcasane.*)

techelles:

Goroanele-s aici, ei zac în pulberi. tamerlan:

De fiecare una? Meritaţi. Duceţi-le în vistieria mea. zenocrate (*scoţându-şi coroana*):

Stăpânul meu să se-ncunune iar cu o coroană vrednic

câştigată.

tamerlan:

Nu, Zenocrate, ia-o pe a ei

Şi mă-ncununã-al Africii monarh. zabina:

Mai va până atuncea, Tamerlan.

Chiar dacă azi ai fost învingător. theridamas:

Dă-i ei coroana, altfel o păţeşti.

(*Îi ia coroana de pe cap.*)

zabina:

Nemernici, hoţi, tâlhari, răufăcători, Cum îndrăzniţi a-mi luaţi în râs căderea? theridamas (*întinzându-i coroana Zenocratei*): Tu eşti sultana, dânsa nu mai este.

Da, Theridamas, i-a trecut veleatul. Sub paşii mei, coloanele cu busturl S-au năruit de parcă nici n-au fost.

ZABINA:

Un prins mai poate fi răscumpărat.

TAMERLAN:

Nu însă Baiazid – cu niciun preţ.

BAIAZID:

Înfrângere cum este-a mea, Zabina, N-au suferit nicicând sultanii noştri Din partea unui duşman din afară. E-o mare sărbătoare pentru ghiauri – Cum au să bată clopotele, cum Vor arde bucuroasele lor ruguri! Dar mai trăiesc ca să fac ruguri eu Din oasele acestor idolatri. Deşi n-am câştigat războiul astăzi, în Africa şi Grecia am oşti Ce mă vor face iar stăpânul lumii. TAMERLAN:

Voi nimici aceste oşti, apoi întreaga Africă o voi supune, şi Tamerlan îşi va întinde braţul Din răsărit şi până la apus. Galerele şi vasele corsare Ce-ajung la golful veneţian şi pradă Epavele creştine în strâmtori Vor ancora în insula Asant1 Până când flota noastră, navigând De-a lungul Asiei, o să străbată Oceanul Răsăritului, în totul De la Persepolis până la Mexic. Din Mexic va pleca spre

Gibraltar şi-ai ci se va uni cu alte vase, Ţinând sub veghe Golful Portughez şi tot oceanul pân-la ţărmul brit. Aşa voi fi-n sfârşit stăpânul lumii. BAIAZID:

Dă-mi voie, Tamerlan, să mă răscumpăr.

Astăzi xante.

Cu aurul crezi că mă poţi momi? Ca să nu-i tulbur, regii Indiei îmi vor da minele şi vor scurma Pământul ca să-mi afle noi comori. Legaţi-i. Duceţi-l pe turc de-aici iar pe turcoaica lui să o lăsaţi în grija slujnicei iubitei mele. (*Ce doi sunt legaţi.*)

BAIAZID:

Otrepe, nu-mi atingeţi spada sfântă!

O, Mahomed! Dormi, oare, Mahomed? ZABINA:

Pârdalnic Mahomed, care îngădui

Ca nişte sciţi barbari să ne-nrobească!

TAMERLAN:

Duceţi-i, hai. Această mare zi cu un ospăţ bogat o vom cinsti.

(*fes.*)

Actul IV

fii – SCENA 1

Intră Sultanul Egiptului cu trei-patru căpetenii, Capolin, Solul.

SULTANUL EGIPTULUI:

Sculaţi, oameni din Memphis! Ascultaţi Trompetele tătare! Vasiliscul Ce sfarmă turnurile din Damasc! Tâlharul de pe Volga şi-a făcut-o Pe Zenocrate, fata mea, iubită şi-acum ne-am eninţă împărăţia cu oaste de netrebnică strânsură în timp ce egiptenii laşi şi leneşi Zac pirotind pe malul Nilului Cum crocodilii căror nu le pasă când un obuz le-alunecă pe piele.

SOLUL:

Dac-ai vedea, puternice-mpărat, Privirea cruntă a lui

Tamerlan, Pohincitorii-i ochi ce vâră groaza în inima tovarăşilor săi, Nici tu n-ai rămânea nepăsător. SULTANUL EGIPTULUI:

1 Sau Demagorgona, duh infernal.

Mişelule, de-ar fi el mai cumplit la prinţul iadului sau ca Gorgona

Sultanul l-ar privi fărsă clipească. Ce oaste are?

SOLUL:

Doamne, vreo trei sute De mii de oameni înzăuaţi, călări Pe cai. abraşi; apoi cam jumătate De milion de pedestraşi armaţi cu săbii, suliţi şi securi, stând ciotcă în jurul steagurilor şi acestea Se-nalţă pe-o pădure de prăjini. De tunuri şi muniţii nu mai spun – Atâtea sunt că nu poţi să le numeri.

SULTANUL EGIPTULUI:

De-ar fi ei mulţi ca stelele pe cer, la stropii ploii repezi din april Sau frunzele uscate ale toamnei, Sultanul, cu nenvinsa lui oştire, Atât i-ar nimici şi risipi, Că n-ar rămâne om ca să-i jelească.

CAPOLIN:

Dac-ai avea destulă vreme, doamne, Să-ţi strângi oştirile, ai birui; Dar Tamerlan, fiind gata de luptă. Va folosi degrabă-acest prilej.

SULTANUL EGIPTULUI:

Să folosească ce prilejuri poate…

Întreaga lume de l-ar sprijini

Şi-ar fi el diavol – căci nu este om –.

Ca s-o răzbun pe mândra Zenocrate.

Pe care-o ţine prinsă, acest braţ îl va zvârli în Erebus 1, ca noaptea

Să fie giulgiul mârşăviei lui.

SOLUL:

1 Fiul Haosului; de asemenea, ţinut subpământean

prin duhurile morţilor intrau în Hades.

Rog pe Măria Ta să înţeleagă că hotărârea lui n-are hotar. Când tabără, i-a corturile albe iar el poartă o pană ca omătul S-arate că e mulţumit de pradă şi nu vrea sânge. Dar când Aurora

— Tipare L-ar i-e straiul purpuriu – înseamnă. că doar sângele e-n stare să-i potolească furia şi nimeni cu arma-n mână nu va fi cruţat. Dar dacă cineva nu se supune, I-e negru steagul, negru e şi cortul, Iar lancea, scutul, calul, zaua, pana la de eben, vestesc prăpăd şi moarte; Atunci prin sabie şi foc petrece Pe toţi – mari, mici, femei sau demnitari. FLTAN-ul EGIPTULUI:

Tâlharul, ţărănoiul ce nu ştie Nimic din disciplina ostăşească! Cunoaşte numai jaful şi omorul, şi spurcă mândrul nume de război. Tu, Capolin, vesteşte de îndată Pe regele Arabiei, căruia Mişelul i-a răpit pe Zenocrate, Făgăduită lui. Are prilejul să se răzbune. – alăturea de noi. (*Ies.*)

SCENA 2

Intră Tamerlan, *Techelles*, *Theridamas*, *Usumcasane*, *Zenocrate*, *Anippe*, *doi mauri trăgând cuşca în care se află Baiazid*; *Zabina*, *soţia lui*, *îl urmează*.

TAMERLAN:

Ei, aduceţi-mi taburetul. (*Baiazid e scos din cuşcă.*)

BAIAZID:

Sfinţi preoţi ai lui Mahomed, voi cari v-aţi ciopârţit, în semn de jertfă, carnea, Stropind altarele cu sânge roşu, Rugaţi-vă ca cerulsă se-n crunte şi stelele, sorbind din bălţi otravă, S-o toarne-n gât fălosului tiran.

Supremul zeu ce-a dat mişcare sferei1 Şi i-a aprins o mie de făclii va arde mai curând întreaga boltă Decât să caute pieirea mea. Dar tu, proclete, care mi-o doreşti, Te-aşterne jos cu faţa la pământ, în chip de treaptă pentru

Tamerlan când urcă spre împărătescul tron.

BAIAZID:

Pân-a-ndura asemenea ocară, Scobeşte-mi măruntaiele cu spada şi inima aruncă-mi-o în iad.
TAMERLAN:

Lepădătură, sclav dezgustător Nevrednic să îmbrăţişezi pământul care se simte mândru când îl calc, Apleacă-te, lipeşte-te de el – Altminteri poruncesc să te jupoaie. Sau să te spulbere ca pe un cedru când îl loveşte fulgerul lui Zeus.

BAIAZID:

Priviţi-mă, o „duhuri ale beznei, şi vă-nduraţi, iar tu, stăpânul lor, Loveşte-ăst hâd pământ cu negru-ţi sceptru ia să ne-nghită-ndat pe amândoi! (Tamerlan *calcă pe el şi urcă pe scaun*.)

TAMERLAN:

1 Sfera neti-ansparentă a stelelor fixe.

2 Astronomii din secolul al XVI-lea considerau că aerul care înconjoară pământul e format din trei straturi, două calde, apropiate de regiunea focului, şi unul rece, situat între acestea.

3 Zeiţa lunii; aici, luna.

Te limpezeşte, aer cu trei straturi2, la din înalturi Dumnezeu să vadă Cum Biciul lui îi calcă pe-mpăraţi. Stea ce-ai domnit când m-am născut, zâmbeşte şi stinge lampadarele din jur; Nu-ţi lua lumina de la Cynthia 3, Căci eu, luminătorul mare-al Terrei.

Născut sfios în răsărit, dar astăzi Statornicit pe-al lunii mare crug, Planetelor le voi trimite foc şi soarele-ţi va-mprumuta văpaia. Din zaua turcului hangerul meu A scos scântei şi-acestea ca-ntr-un pântec De nour îngheţat s-au prefăcut în fulgere care-au orbit pământul. Dar nu plec din Damasc şi din Egipt Spre Persia bogată până când

Nu umplem aerul cu meteori Aprinşi de săbii, suliţe şi gloanţe, Aşa cum Helios 2 cât ce n-a ars Cereasca osie, când se va spune că bolta am roşit-o eu cu sânge, Când numai la război îmi va fi gândul.

ZABINA:

Nevrednic rege care prin cruzime Uzurpi tronul persan! Pân-a-l vedea Pe Baiazid, n-ai cunoscut monarh! Şi-acum când e captiv îl umileşti. Vârându-l într-o cuşcă, deşi-i vrednic De falnice palate, numai aur? Şi-l calci pe cel a cărui tălpi Le-au sărutat monarhii africani? TECHELLES:

Măria Ta, s-au sumeţit la vorbă şi-ar trebui să-i pedepseşti mai aspru. TAMERLAN:

Vezi de-ţi struneşte sclava, Zenocrate.

ZENOCRATE:

E sluga slugii mele şi aceasta. Se va pricepe să-i închidă gura. Anippe, ceart-o. ANIPPE:

Ia seama, sclavă, dacă mai cutezi
Mariei sale să-i vorbeşti urât.
1 Zeul soarelui.
Voi pune să te bată-n pielea goală.

BAIAZID i

Eşti mare, Tamerlan, căci m-ai învins. Dar te va prăbuşi mândria oarbă Ce te-a împins să calci pe trupul meu, Când eu puteam să-ncalee patru regi!

TAMERLAN:

— Ce titluri şi onoruri ai avut Trec azi asupră-mi şi le voi păstra De-ar fi să-nfrunt o mie de-mpăraţi. Vârâţi-l iar în cuşcă.

(*Baiazid e închis în cuşcă.*) BAIAZID:

Aici să stau eu, Baiazid? Blestem Pe cei care te-ajută, – Tamerlan! TAMERLAN:

Cât mai trăieşti, acesta-ţi este locul
Şi-am să te duc cu mine peste tot.

Tu, soaţa dumnealui, ai să-l hrăneşti
Cu rămăşiţe de la masa mea.
Iar sluga ce-o să-i dea altă mâncare.
Cu el alături va pieri de foame.
Aşa am hotărât, aşa va fi.
Nu-l scot din cuşcă nici toţi regii lumii
Chiar dacă spre a-l răscumpăra, îmi dau
Coroanele ce le-ncununǎ capul.
Oricând îmi va fi numele rostit
Din clipele acestea începând
Până în anul magic al lui Platon.
Şi cuşca turcului vor pomeni-o.
Iar maurii care l-au adus aici îl vor căra oriunde ne vom duce.
Techelles şi voi, dragi prieteni, colo
Sunt falnicele turnuri din Damasc
A căror umbră seamănă cu-aceea
A piramidelor ce-mpodobesc
Câmpiile fără sfârşit din Memfis.
1 Potrivit lui Platon (după cum explică în *Timaeus*), oadă de aproximativ 36 de mii de ani.
2 Ibis, pasărea sfântă a egiptenilor.
Pe ziduri, iată, pasărea de aur2
Şi întinde aripile larg, dar ea *N-o* să le poată apăra de noi. Al nostru este marele oraş. Şi oamenii gătiţi în straie scumpe şi casele, – un tezaur fiecare!
THERIDAMAS:
În faţa porţilor ai ridicat Doar corturi albe şi prietenia Li se vesteşte-n paşnicele steaguri. De bună seamă că guvernatorul Damascul ţi-l va închina curând.
TAMERLAN:
Cruţându-şi viaţa lui şi-a celorlalţi Dar dacă-ntârzie, steagul cel roşu va apărea pe cortu-mi purpuriu, Va fi dat

morţii, el cu toţi cei care

— Ne ţin atâta-n loc. Iar dacă eu îmi pun veşmântul morţii şi în jos Se-apleacă steagurile negre, – înseamnă Că-ntreg oraşul, de-ar cuprinde-o lume, Va fi trecut prin sabie şi foc. ZENOCRATE:

De dragul meu, îndură-te stăpâne! E-oraşul tatălui şi-al ţării mele.

TAMERLAN:

Pentru nimic în lume, Zenocrate. < Să mergem. Turcul, după noi.

— *Des.*)

SCENA 3

I Intră. Sultanul Egiptului, Regele Arabiei, Capolin şi soldaţi, cu steaguri care fâljâie.

SULTANUL EGIPTULUI:

Ca Meleagru, care-a mers cândva cu bravi argolieni ca să omoare Mistreţul nemblânzit din Calydon

Sau Cephalus şi cu tinerii tebani Asupra lupului trimis de Thetis Spre a pustii Aonia mănoasă, Aşa şi eu, cu ajutorul vostru, Merg să înfrunt un monstru spăimântos cu mii de capete, pus pe omor, Pe jaf şi pradă, scârba omenirii şi biciul Domnului, prădând Egiptul şi hărţuindu-ne în fel şi chip. Mărite, – acesta-i crudul Tamerlan, Un scit netrebnic, hoţ de drumul mare, Urcat pe tronul Persiei prin crime, Acum râvnind la-ntinsurile noastre. Ca să smerim această lighioană Alătură-ţi de egipteni arabii şi amândoi, cu ostile unite, Pornind asupra lui fără zăbavă, Vom izbăvi Damascul de asediu. Ocară este pentru maiestate şi cinstea unor falnici împăraţi că un asemeni hoţ uzurpator să-nfrunte-un crai, să poarte o coroană. REGELE ARABIEI:

Ai auzit, vestitule Sultan.

De-nfrângerea lui Baiazid nenfrântul

Lângă hotarele Bithyniei?

De felul cum îşi bate joc de prinşi „De-a turcilor sultan şi-mpărătească? SULTANUL EGIPTULUI:

Da, şi îmi pare rău de soarta lor.

Dar, nobil domn al marii tale-Arabii.

Nu-ţi pierde. firea cum nu-mi pierd nici eu

Ştiind aceasta; fii ca marinarul

Ce-adăpostit în port vede cu jale

Cum vasul altuia-i zvârlit de vânt în colţii stâncilor şi sfărâmat.

Plătigându-l pe sărmanul Baiazid.

Mă jur în faţa cerului şi-a lui şi legământu-mi întăresc pe Ibis

1 Vânător legendar iute ca vântul.

Că Tamerlan se va căi amarnic

De ceasul negru când l-a umilit Atât de crunt pe marele-mpărat Sau când, cuprins de patinia, – a făcut Ibovnică din mândra Zenocrate. REGELE ARABIEI:

Mânia şi durerea să-mi zorească Răzbunul; pentru tot ce-a săvârşit Tâlharul va-ndura asemeni chinuri Cum n-au mai fost nicicând; de-abia aştept să mă reped în cortul său cu lancea şi braţul cu al lui să mi-l măsor – Voi dovedi-n fierbintea încleştare Că Faima pe nedrept l-a părtinit. SULTANUL EGIPTULUI:

Ne-ai numărat ostaşii, Capolin?

CAPOLIN:

Mari împăraţi, oştirile-mpreună Ajung cam la o sută şi cincizeci – De mii de călăreţi şi două sute De mii de pedestraşi căliţi în lupte, Neînfricaţi şi dornici de-ncleştare. Ai zice că-s ca nişte câini ce-s gata să hăituiască fiarele din codru. REGELE ARABIEI:

Pe noi ne-aşteaptă, după cum presimt, Izbândă mare, iar pe Tamerlan Nimic decât prăpăd şi nimicire.

SULTANUL EGIPTULUI:

Sus steagurile, dar, să sune toba
Şi-armata s-o îndrume spre Damasc.
Şi-acum, te înfioară, Tamerlan!
Sultanul din Egipt, nebiruitul.
Şi marele cârmuitor arab
Au să-ţi umbrească pe vecie faima
Ce-ai câştigat prinţ furt şi prădăciune
Şi-au să sfărâme liota mârşavă
A sciţilor şi perşilor tăi josnici.
(*Ies.*)

Ospăţ. Intră Tamerlan, îmbrăcat în roşu, Theridamas, Techelles, Usumcasane, Baiazid, în cuşcă, Zenocrate, Zabina şi alţii.

Să fâlfâie drapelele de sânge
Ca să le vadă cei de la Damasc
Când umblă prin cetate, morţi de frică
Nainte de-a-mi fi cunoscut mânia.
Şi-acum să ospătăm şi să-nchinăm
Pocalele cu vinul scump lui Marte
Căci el cu aur ne va umple coiful
Şi prada din Damasc va fi bogată
Ca lina cea de aur din Colchida.
Ei, Baiazid, mai eşti cumva flămând? BAIAZID:

Atât sunt de flămând că bucuros M-aş înfrupta din inima ta crudă. TAMERLAN:

E mai uşor să ţi-o mănânci pe-a ta.
Dacă ţi-o smulgi din piept, dă-i şi Zabinei.
Hai, Zenocrate, oaspeţi dragi, mâncaţi!
BAIAZID:

Mâncaţi, şi carn ea să vă stea în gât! Voi, Furii, ce puteţi fi nevăzute, Atingeţi fundul lacului Averno, Culegeţi mâlul cel mai otrăvit şi-n cupa blestematului îl stoarceţi! Voi scoateţi-vă acul, şerpi din Lerna, şi-n blidul lui lăsaţi-vă

veninul!

ZABINA:

Ospăţul să vă fie ca acela AI Procnei, când nemernicul Tereus2 S-a fost hrănit cu propriu-i copil. ZENOCRATE:

Stăpâne-al meu, cum poţi îngădui Unor bieţi robi asemenea blesteme?

TAMERLAN:

1 Referire la hidra din Lerna, ucisă de Hercule şi în al cărei sânge otrăvit el şi-a înmuiat săgeata.

2 Rege trac, căsătorit cu Procne. Aceasta, ca să se răzbune împotriva lui Tereus, care o trădase ou sora ei Philomella, şi-a ucis copilul şi l-a servit la masă soţului.

Îmi sunt pe plac, cerească Zenocrate, Duşmanii mă amenință cu vorba.

Iar eu, având putere de la ceruri, Le-o pot întoarce-asupra lor cu fapta. TECHELLES:

Nu-i asculta, stăpână. Pentru ei blestemele sunt ca o băutură răcoritoare. THERIDAMAS:

Măria Ta, dacă le-ai da de mâncare, s-ar înviora şi mai mult.

TAMERLAN:

De ce nu mănânci, câine? Eşti atât de gingaş că ţi-e silă să te hrăneşti cu propria ta carne?

BAIAZID:

Mai întâi să te sfâşie în bucăţi legiuni de diavoli. USUMCASANE:

Mişelule, ştii cu cine vorbeşti? TAMERLAN:

Lasă-l în pace. Na, mănâncă! Ia carnea din vârful sabiei mele că de nu, ţi-o înfig în inimă. (*Baiazid ia carnea şi o calcă în picioare.*)

THERIDAMAS:

Stăpâne, o calcă în picioare. TAMERLAN:

Ticălosule, ridic-o şi mănânc-o, altfel te pun să-ţi tai felii din muşchii braţelor, să le prăjeşti şi să le mănânci.

USUMCASANE:

Mai bine să-şi înjunghie soţia; ea n-o să mai moară de foame, iar el o să aibă hrană pentru o lună. TAMERLAN:

Ţine pumnalul meu. Omoar-o cât mai este grasă; dacă mai trăieşte puţin, o să slăbească de inimă rea şi n-o să mai fie bună de mâncat. THERIDAMAS:

Crezi că Mahomed o să rabde asta? TECHELLES:

Cum de nu, de vreme ce nu se amestecă. TAMERLAN:

Hai, mâncaţi. Cum, Baiazid nu gustă nicio bucăţică? Pesemne nu l-au adăpat azi. Daţi-i să bea. (*I se dă apă, el o răstoarnă.*) Posteşte sănătos, până când foamea o să te silească să mănânci. Ce spui „Zenocrate, nu sunt turtii o distracţie grozavă la ospăţ?

ZENOCRATE:

Ba da, doamne. THERIDAMAS:

N-aş schimba-o pe nicio orchestră. TAMERLAN:

Dar muzica ar înveseli-o pe Zenocrate. De ce eşti atât de tristă? Dacă vrei, îl fac pe turc să-şi chinuiască glasul. Dar ce e cu tine?

ZENOCRATE:

Oraşul tatii e împresurat.
Şi ţara mea e-n suferinţă. Doamne.
Cum aş putea să fiu voioasă, astfel?
Dacă mai ţii la mine, cât de cât.
Sau mai pui preţ pe dragostea ce-ţi port.
Nu mai împresura mândrul Damasc
Şi cu părintele meu cazi la pace.

TAMERLAN:

Dacă-n Egipt ar stăpâni chiar Zeus, Eu spada n-aş pleca-o-n faţa lui. N-au pic de-nvăţătură geografii Ce-mpart

pământul în trei continente şi nu înscriu pe hartă mari întinsuri în care-am să răzbesc cu-acest condei Numind provincii, locuri şi oraşe Ori Tamerlan, ori mândra Zenocrate. Aicea, lângă zidul din Damasc, îşi va avea-nceput meridianul. Să pierd asemeni cuceriri, iubito, Fiindcă tatăl tău e îndărătnic?

ZENOCRATE:

Stăpâne, slava te-nsoţească veşnic – Dar nu pot să nu stărui pentru el…

TAMERLAN:

1 Spada.

Să nu-ţi faci griji, nici dânsul şi nici cei Ce-ţi sunt prieteni nu vor pătimi Atâta vreme cât mi se supun şi-mi recunosc coroana de-mpărat.

Le cer Egiptul şi Arabia.

— Mănâncă, sclavule şi fii mândru că-ţi dau mâncare din talerul meu. BAIAZID:

Deşert şi prea înfierbântat, stomacul îmi soarbe sângele din trup şi viaţa Mi-o apără zorind sosirea morţii. Mi-s gălbejite vinele şi muşchii S-au vlăguit; mor dacă nu mănânc.

ZABINA:

Mănâncă, Baiazid. Să le facem în necaz şi să trăim. Cine ştie ce putere se va milostivi şi ne va reda libertatea? TAMERLAN:

Vrei un taler curat, turcule?

BAIAZID:

Da, tiranule, şi mai dă-mi carne. TAMERLAN:

Nu te lacomi – prea multă mâncare ţi-ar putea face rău. THERIDAMAS:

Aşa e – mai ales că-n ultima vreme s-a cam lenevit şi n-a prea făcut plimbări. (*Slujitori aduc coroane de tăvi.*)

TAMERLAN:

Theridamas, Techelles, Casane, vi se scurg ochii după aceste, bucate alese. THERIDAMAS:

Da, stăpâne, dar din ele pot gusta numai regii.

TECHELLES:

Numai Tamerlan are drept asupra lor, noi ne mulţumim să le Vedem.

TAMERLAN:

Va să zică ne lipseşte numai coroana Sultanului egiptean, a regelui Arabiei şi a guvernatorului Damascului. Ei, luaţi aceste trei coroane şi juraţi-mi credinţă ca regi vasali. Theridamas, te numesc rege al Algerului; pe tine, Techelles, rege al Fezului; iar pe tine, Usumcasane, rege al Marocului. Ce spui de asta, turcule? Când te gândeşti că ei nu sunt tributarii tăi…

BAIAZID:

Dar nici ai tăi nu vor fi multă vreme. TAMERLAN:

Voi, Theridam, Techelles şi Casane, L-aţi însoţit pe cel ales de zei Din miazănoaptea-ncremenită-n gheţuri Pân-la dumbrăvile îmbujorate Sub roua zorilor de zi; de-acolo, Către dogoarea ţărilor aceste, şi-aţi meritat coroanele regeşti Prin vitejia şi credinţa voastră. Să nu vă fie naşterea umilă. O pată pentru slavă, căci virtutea. Este adevăratul ei izvor şi pe destoinici ea îi face regi. THERIDAMAS:

De mare cinste m-ai învrednicit iar dacă noi n-o vom adeveri cu fapte mai de seamă, să ne iei Coroanele-ndărăt şi-ţi vom fi robi.

— LAMERLAN:

Aşa să fie, Theridam. Când soarta o să-mi încredinţeze şi Egiptul, Vom merge către Polul Sud, frângând Pe toţi acei ce ne vor sta în cale, şi slava noastră n-o va-ntrece nimeni. Iubito, nu te fac regină încă, Nu am coroana vrednică de tine.

(*Iese*.)

Actul V

SCENA 1

Intră guvernatorul Damascului, cu trei-patru cetăţeni şi patru fecioare cu ramuri de laur în mână.

GUVERNATORUL DAMASCULUI:

Întruna, acest om, mai bine zis Zeu al războiului, ne bate zidul şi sfarmă turnurile. Dacă noi Mai credem c-am putea să rezistăm Sau că Sultanul ne va izbăvi, De bunăvoie ne sortim pieirii. Culoarea corturilor s-a schimbat, Vestind vărsare crâncenă de sânge şi steaguri negre puse peste tot Ne-am eninţă oraşul cu ruina. Iar dacă, – aşa cum cere legea luptei, Ne-ncredinţăm clemenţei lui, mă tem că după obiceiul spadei sale Pe care îl respectă căci e-o parte A faimei de pedepsitor al lumii, Nu va lăsa în viaţă-un singur om. De-aceea vom trimite-n cortul lui Pe-aceste fete ce nu ştiu prihana şi-a căror viaţă doar de el atârnă, Nădăjduind că ruga lor curată, Obrajii plânşi, umila tânguire, O să-i îmbune furia şi el. Se va purta cu noi mai omeneşte.

prima fecioara:

Vai, dacă rugăciunile smerite şi lacrimile sângerii pornind Din inima greu pusă la-ncercare A soaţelor şi fiicelor, puteau Pătrunde-n pieptul tău semeţ şi astfel Te-ar fi-ndemnat să nu ne uiţi pe noi când bubuia primejdia în ziduri, Ea n-ar mai atârna deasupra noastră şi n-ai mai cere slabul ajutor Ce ţi-l pot da nişte sărmane fete.

guvernatorul damascului:

Onoarea, grija pentru ţară, sila De-a fi robiţi unei puteri străine, Ne-au hotărât să rezistăm eroic şi capul să nu ni-l vârâm în jug Cât mai aveam nădejde să scăpăm. Şi-aşa cum ne-a păsat de viaţa, cinstea şi libertatea voastră, întru totul la de-ale noastre însele, acum întâmpinaţi ca noi

urgia sorţii şi chipul crâncen al lui Tamerlan şi fiţi unealta zeilor de sus Sau vă-nturnaţi cu pace şi iertare Pe chipurile voastre-nveselite. a doua fecioara:

Îngenuncheate, ne rugăm la zei, La duhurile ce păzesc Egiptul, Să ne ajute-n greaua încercare, la vorbele şi lacrimile noastre S-ajungă-n sufletul lui Tamerlan şi-acolo să găsească-un dram de milă. Aceste foi, cu care-i vom încinge Biruitoarea frunte, să-i ascundă Ce brazde o încruntă, iar pe chip să i se-aştearnă mângâioasa pace. Vom face tot ce stă-n puterea noastră. Stăpâne, vă rugăm să ne lăsaţi.

(*Ies toţi în afară de fecioare*. *Intră Tamerlan*, *Techelles*, *Usumcasane şi alţii*. *Tamerlan*, *îmbrăcat în negru de sus până jos*, *e foarte încruntat*.)

Cum, porumbiţele-au ieşit din cuib? Sărmanele! entii asupra voastră va trebui eu să-mi descarc mânia? Ştiau doar cum obişnuiesc. De ce Nu v-au trimis când steagurile albe îşi oglindiseră-ndurarea-n ochii Plini de dispreţ ai celor din Damasc? De ce veniţi acum când corturi negre Aruncă fulgere nimicitoare, Mânie, ură şi-ale morţii spaime, Ce spun că vă supuneţi prea târziu? RIMA FECIOARA:

Rege-al pământului, mare-mpărate, întruchipare-a cinstei şi nobleţii, De dragul cui, a fost zidită lumea, Pe-al cărui tron şed Graţiile, tu, Care-ntruneşti îndemânarea firii şi. măreţia cerului, te-ndura!: Te-ndură de lovitul greu Damasc! De părul argintiu al bătrâneţii, Cinstit şi respectat întotdeauna, îndură-te de patul căsniciei în care-atâţi bărbaţi îmbrăţişează, Plângând de bucurie şi căinţă, Sfiosul trup al soaţei iubitoare, Cu o inimă ce freamătă de groază la gândul că puternicul tău) braţ îi poate despărţi şi-apoi lipsi De mângâierea sufletească a vârstei. Toţi” umblă palizi, scofâlcki la chip, şi-njură pe guvernatorul

nostru Că, nemilos cum este, n-a primit întinsa mână a îndurării tale – De îngeri sărutată şi de Furii Temută foarte. Toţi sunt îngroziţi că ar putea să-şi piardă libertatea, Familia, căminul drag şi viaţa. Te-ndură şi de cei asemeni nouă, Copii şi prunci, de cei care niciodată Nu ţi-au vorbit de rău diriguirea.

Îndură-te, slăvite împărat, De închinarea bietului oraş, Primind din partea lui acest simbol: Cununa cu-mpletite foi de aur. Cu mina au atins-o cei mai vârstnici Bărbaţi ai obştiei cari îţi doresc S-o porţi ca pe coroana egipteană.

TAMERLAN:

Fecioarelor, degeaba mă rugaţi, Eu nu-mi calc jurământul dat. Priviţi Această spadă – ce vedeţi în vârf? PRIMA FECIOARA:

Doar sclipătul oţelului hain. TAMERLAN:

Ha! Spaima v-a înceţoşat vederea. Acolo-i Moartea, Moartea, – rupă răteasa, Şezând pe-un vârf şi împărţind dreptate. Mă bucur că acolo n-aţi văzut-o; înseamnă că s-a aşezat acum Pe suliţele oştilor călări şi trupu-i descărnat se mulţumeşte cu ce e-n vârf. Techelles, câţiva oameni să le arate-acestor domnişoare Cum Moartea, sluga mea gătită-n purpur S-a aşezat pe suliţele lor. FECIOARELE i

O, fie-ţi milă! TAMERLAN:

Du-le de-aici, am zis, să vadă Moartea. (*Techelles şi alţii le scot afară.*)

Nu-i cruţ pe mândrii egipteni, nu pot să-mi lepăd obiceiul nici măcar în schimbul aurului din Gihon Sau pentru dragostea Venerei, dacă S-ar fi culcat cu mine-n loc de Marte. Nu mi-au primit iertarea când şfiau

Că obiceiul meu e neclintit

Ca mersul stelelor, moartea său soarta.

(*Intră Techelles.*)

Le-au arătat, deci, Moartea călă-etii?

TECHELLES:

Da, preaslăvite şi le-au atârnat Pe ziduri trupurile fără viaţă. TAMERLAN:

Privelişte ce otrăveşte cetăţenii
Ca drogurile din Thessalia.
Acum prin sabie pe toţi să-i treceţi.
(*Toţi pleacă în afară de Tamerlan.*)
O, Zenocrate, ce frumoasă eşti – Dar vorba nu te poate zugrăvi Când, pătimaşă-n dragostea de ţară şi temătoare pentru tatăl tău, Cu părul despletit îşi şterge obrajii, Când, precum Flora, care-n faptul zilei îşi scutură şuviţele-argintii, îţi picuri lacrimile pe pământ şi cu safire chipul ţi-l stropeşti! Acolo se dezmiardă Frumuseţea, Ce-i maica muzelor, şi scrie cărţi C-un toc de fildeş despre ochii-ţi trişti, I Ochi care-atunci când tu, în nopţi senine, Te plimbi tăcută, strălucesc atât că lampadarele cereşti se sting; Acolo, îngeri în armură de cleştar Duc luptă grea cu gândurile mele Pentru Egipt, neatârnarea lui şi viaţa marelui Sultan. Acestea Atât o chinuie pe Zenocrate Că-mpresurarea sufletului meu O-ntrece pe-a Damascului; am fost Mai liniştit când am dat ochi cu oastea Grozavă a regelui persan sau turc… Ce-i frumuseţea? mă întreb mereu. Dacă poeţii din întreaga lume Ar fi descris tot ce-au simţit cândva, Toată dulceaţa ce i-a inspirat.

Tot ce-au gândit, ce-au îndrăgit cu ochii;
Dac-ar sorbi esenţele divine.
Nectarul poeziei fără moarte
Unde vedem, ca-ntr-o oglindă, culmi
Neîntrecute-ale gândirii omeneşti;
Dacă, pe urmă, ar alcătui
Poeme-ntr-adevăr desăvârşite.
Tot le-ar rămâne-n neodihna minţii

Un gând, un farmec, o minunăţie
Ce nu pot fi redate prin cuvinte.
Dar cum se-mpacă moaleşa visare.
Cu bărbăţia mea, cu disciplina
Unui oştean, a unui cavaler.
Cu firea şi cu numele meu, spaimă
A-ntregii lumi? Nu ştiu. Poate că noi
Râvnim numai răsplata frumuseţii
Ce-i pentru suflet nesecat izvor
Şi orice luptător însetoşat
De slavă, vitejie şi izbândă.
Ar trebui, smerit, să i se-nchine.
Eu, care înţeleg şi pot să-nfrâng
Această frumuseţe ce pe zei
I-a îmbunat când Zeus însuşi
A coborât din cer să se-ncălzească
La focul nevoiaşilor păstori
Şi-a poposit sub coperiş de paie.
Aş da întreaga lume ca să ştiu
Că doar virtutea-i slavă-adevărată
Şi numai ea îi poate-nnobila.
Cine-i acolo?
(*Intră câţiva slujitori.*)
I-aţi dat să mănânce lui Baiazid? UN SLUJITOR:
Da, stăpâne.
TAMERLAN:
Aduceţi cuşca. Şi vreau să ştiu dacă oraşul e prădat. (*Slujitorii ies.*)
(*Intră Theridamas, Techelles, Usumcasane şi alţii.*)
CHELLES:
Măria Ta, oraşul e al nostru şi-am luat bogată pradă şi merinde
TAMERLAN:

Bine, Techelles. Ce se mai aude? TKCHELLES:
Sultanul şi-aliatul său arab
Se-ndreaptă către noi cu-atâta râvnă
De parcă s-ar vedea biruitori.
TAMERLAN: – De-a surda se avântă, ştii prea bine.
(*Baiazid e adus în cuşcă. Îl urmează Zabina.*)
THERIDAMAS:
Ştim că victoria va fi a noastră; ear să-l lăsăm în viaţă pe Sultan, Prea-l căinează mândra Zenocrate. AMERLAN:
Eu însumi doresc asta, Theridamas – Frumoasa Zenocrate e stăpână Pe toate inimile. – Dacă pierd, Ce-şi spune taburetul meu acum? Că va fi liber şi sultan din nou. Prieteni, cuşca să rămână-aici Cât timp noi ne vom pregăti de luptă. Tu, Baiazid, te roagă să învingem. (*Ies toţi în afară de Baiazid şi Zabina.*)
BAIAZID:
Mergi! Crapă! Milioane de soldaţi să te-mpresoare, spintecându-ţi trupul cu tot atâtea răni! Săgeţi furcate să-ţi ciuruie-armăsarul! Furii Din negrul lac Cocytus să sfărâme Pământul şi cu faclele aprinse Spre lăncile vrăjmaşe să te mâie! Salve de gloanţe date prin otravă să-ţi găurească fermecata piele, Sau tunuri să te facă mii fărâme la astfel să te-nalţi până la vulturi!
ZABINA:
Ce lănci şi săbii sunt pe câmpuri, toate să-şi afle adăpost în pieptul lui! Din răni să-i iasă sângele în stropi la inima-i s-o stingă-ncet durerea iar sufletu-i să poposească-n iad! BAIAZID:
Chiar dacă se cutremură pământul
Şi cerul se încruntă, steaua lui
Atât de mult îi părtineşte spada
Că înspăimântă zeii mai cumplit
Ca Styxul umbrelor sau ca destinul.

Ne-a fost sortit să ne-mbrăcăm în zdrenţe.
Să îndurăm sudălmi, ocară, foame.
Să ghiorţăim cu gânduri chinuite
Făr-a vedea vreo urmă de nădejde.
ZABINA: „
N-au mai rămas nici Mahomed, nici zeii, Nici dracii, nici Fortuna, nici speranţa că vom scăpa de-asemenea robie? Pământ, te cască! demonii să vadă Un iad mai negru şi dezgustător Decât tărâmul blestematului Ereb în care duhuri schilave se-ndeasă în jurul lui Charon şi-i cer urlând să-i ducă repede în Elizeu. De ce să mai trăim ca nişte viermi? Mai are noimă, dragă Baiazid, Să înjghebăm în aer nişte cuiburi Pe care văzându-le, întreaga lume va râde batjocoritor cu gândul la măreţia noastră de-altădată şi la robia cruntă de acum?
BAIAZID:
O, viaţă mai scârboasă decât dâra Slinoasă a şerpilor din Styx, ce umple Tot iadul cu duhori de nedescris
Şi-mplântă-ri duhuri boli fără leac! Voi, ochi care-aţi văzut cum un tâlhar Mi-a pus în jugul silniciei slava, Coroana şi renumele, de ce Sorbiţi lumina blestemată a zilei şi nu orbiţi privind cumplita beznă A sufletului meu? Doar aţi văzut Cum „soaţa şi împărăteasa mea, Crescută sub oblăduirea faimei, Regină a cincisprezece principese, Trăieşte-acum în neagră sărăcie, Mânjită de Lături şi umilinţă, De scârnăvia scârbei. Baiazid, Mişelule, a cărui vorbe calde Puteau s-o-ncurajeze pe Zabina şi să ne mângâie pe amândoi, Te roade foamea ce-ţi sleieşte gândul. Regina mea, sărmana mea Zabina! îmi arde groaznic pieptul, adă-mi apă să-l răcoresc; şi cât voi mai trăi să mă destăinui ţie pe deplin cu vorbe drăgăstoase, cu suspine înăbuşite pân-acum de ura Faţă de soarta mult prea nemiloasă.

ZABINA:

Iubitul meu sultan, nu vei muri
Cât timp mai am în mine-un strop de sânge
Ce domoleşte flacăra durerii.
(*Iese*.)

BAIAZID:

Cum n-ai o altă cale, Baiazid, Să scapi de mâna scitului nemernic, Scurtează-ţi zilele zdrobindu-ţi capul De-aceste blestemate de zăbrele. Luminător al veşnicului Zeus, Ascunde-ţi f-aţa-n noaptea nesfârşită şi-nchide ale cerului ferestre. Hidoasa beznă-n carul ei dogit, Rupt de furtuni şi-nvăluit de nori, Sănăbuşe cu ceaţă grea pământul şi caii ei pe cări să slobozească

Viforniţă şi bubuit de tunet
Ca Tamerlan să nu-şi mai afle tihnă
Iar sufletul meu, despărţit de trup.
Să-l chinuie mereu şi să-l smintească.
Săgeată a uitării fără păsuri.
Străpunge-mi inima îndurerată
Şi drum croieşte-i slutei mele vieţi!
(*Îşi zdrobeşte creierii de cuşcă. Intră Zabina*.)

ZABINA:

O, zei, o ceruri f Soţul. meu e mort! Vai, creierii s-au scurs prin capul spart! Vai, soţul meu! Stăpâne! Baiazid! O, Baiazid! Sultanul! împăratul! Să-i dau vin? Nu, nu se poate, Aduceţi lapte şi foc şi am să-i dau din nou sângele meu. Sfâşiaţi-mă în bucăţi! Daţi-mi fulgerul în vârful sabiei. Jos cu el, jos cu el! Du-te la fiul meu! Afară, afară, afară! Ah, înduraţi-vă de copilaşul ăsta, fie-vă milă, fie-vă milă! Eu, nu alta, vorbesc cu ea. Soarele a apus – steaguri albe, roşii, negre. Priviţi, priviţi, priviţi! Aruncaţi-i carne. În faţă! Tamerlan, Tamerlan! Soldaţii să fie îngropaţi. Iad, moarte, Tamerlan, iad. Pregătiţi-mi trăsura, tronul, giuvaierele.

Sosesc, sosesc, sosesc! (*Se repede în cuşcă şi-şi zdrobeşte creierii. Intră Zenocrate şi Anippe.*)

ZENOCRATE:

Vai mie, biata! Am trăit să văd
Zidul Damascului împurpurat
De sânge egiptean – supuşii tatii.
Concetăţenii mei, străzile pline
De mădulare, măruntaie, trupuri
Care m „ai trăiesc, deşi sunt sfârtecate…
Dar ce e mai cumplit decât să vezi
Fecioarele neprihănite, chipuri
Ce l-ar fi îmblânzit chiar şi pe Marte.
Străpunse-n goana cailor de lănci
Şi date, fără vină, crudei morţi!
Până şi armăsarii tătărăşti
Ce calcă sub copite morţi şi vii

Au stat pe loc, s-au ridicat pe crupe şi au privit frumoasele lor trupuri. Vai, Tamerlan, cum de-ai făcut acestea, Tu, care-mi spui. că mă iubeşti atât? Eu pentru ele viaţa mi-aş fi dat-o, Cum gata şân-l s-o dan de dragul tău. Dar, vai – altă privelişte grozavă! Mi-au devenit duşmani năprasnici ochii Căci îmi arată doar vărsări de sânge şi-mi povestesc despre dureri cumplite. Vezi, vezi, Anippe, dacă mai trăiesc.

AN] PPE:

Nu se clintesc şi nu mai au suflare. Stăpână, la acest sfârşit i-a-mpins Cruzimea vajnicului Tamerlan.

ZENOCRATE:

Pământ, din măruntaie să-ţi ţâşnească Izvoare noi ca să-ţi stropească faţa cu lacrimi pentru moartea lor pripită; Şi te cutremură în semn de jale. Roşeşte, cer! Când s-au născut, le-ai d Cinstire fără seamăn, iar acum Nu i-ai scăpat de-o moarte-ngrozitoare. Cei mândri de o şubredă

mărire şi-al căror ţel e slava pământească, Să-l vadă pe sultan şi pe sultană! Ah, Tamerlan, iubitule, tu care Lupţi pentru lunecoasele coroane, Priveşte-l pe sultan şi pe sultană!

— Eşti îndrumat de aştri norocoşi şi biruinţa îţi veghează somnul, Dar nu te-ncrede în război prea mult: Priveşte-l pe sultan şi pe sultană! Puternic Zeus, sfinte Mahomed, Iertaţi-mi dragostea! Lui Tamerlan Iertaţi-i nepăsarea nebunească Faţă de soarta omului, cruzimea şi-nfumurarea şi nu-ngăduiţi la biruinţa să-i aducă soarta Lui Baiazid şi a reginei lui! Iertaţi-mă c-am fost nepăsătoare

La chinul lor grozav şi-ndelungat. Vai, Zenocrate, ce te mai aşteaptă?

ANIPPE:

Nu trebuie să plângi. Stăpânul tău Atât a subjugat-o pe Fortuna încât ea nu-şi mai învârteşte roata Cât este viu puternicul său braţ Ce luptă-acum pentru coroana ta. (*intră solul Philemus.*)

ZENOCRATE:

Philemus, ce veşti rele mai aduci?

PHILEMUS:

Mărită doamnă, tatăl tău, Sultanul, şi regele Arabiei, cu care Ai fost tu logodită, vin acum, la Turnus împotriva lui Aeneas, Cu lăncieri cât e nisipul mării, Asupra regelui, stăpânul meu.

IOCRATE:

Iubirea, cinstea, frica şi ruşinea îmi săgetează chinuitul suflet. Cui i-aş ura să fie-nvingător, Când datoria nu a biruit în lupta cu al inimii păcat? Când tatăl meu şi fostulrmeu logodnic Dau piept cu cel pe care îl iubesc, şi pe oricare aş putea alege, O lume-ntreagă mă va osândi. Voi, zei, cari aţi curmat războiul Troiei, Pe Turnus l-aţi înlăturat şi-apoi L-aţi ocrotit tot timpul pe Aeneas în

drumul către marea lui iubire, Curmaţi-mi chinul, împăcaţi Egiptul Cu Tamerlan. Fie ca domnul meu «Să-nvingă şi săncheie grabnic o alianţă trainică: atunci, ştiind că tata a scăpat cu viaţă.

„Voi mijloci o astfel de-mpăcare şi cu Arabia.

(*Goarne de luptă. Tamerlan învinge. Intră apoi pe scenă regele Arabici, rănit.*)

GELE ARABIEI:

Ostaşii blestematului tiran sunt oare apăraţi de iadul însuşi De vreme ce-i învinge pe toţi duşmanii şi nici Fortuna nu le stă în cale? Biet Alcidamus, eşti rănit de moarte… Să vadă ochii mândrei Zenocrate Această sabie şi-aceste zale în care de dragul ei m-am războit şi voi muri – mi-e sângele bun martor. ENOCRATE:

De dragul ei un martor mult prea scump! Căci fericirea bietei Zenocrate Nicicând durerea nu i-anăbuşit. În suflet sunt rănită pentru tine, Cum pentru mine-ţi sângerează trupul. GELE ARABIEI:

Mor împăcat fiindcă ţi-am văzut Fermecătorul chip şi-această rană Putea, de n-ar fi fost aşa cum este, Să se întreme sub privirea ta. Ah, dacă m-ar slăbi măcar un ceas Cumplitele dureri! Atunci ţi-aş spune Cum, ca o stea, tu mi-ai străluminat Cărarea vieţii, cum din depărtare Ţi-am urmărit povestea, bucuros Că-n dragoste n-ai fost nefericită. Acum te văd aievea şi în suflet Simt cum îmi picuri pacea. Te rog doar: închide-mi ochii tu, cu mina ta. (*Moare.*)

(*Intră Tamerlan, conducându-l pe Sultanul Egiptului, Techelles, Theridamas, Usumcasane şi alţii.*)

Părinte fericit al Zenocratei, – îţi spun aşa deoarece-i un titlu *Mst.* mare ca acela de sultan, – Eu te-am robit, dar, iată, fiica ta, îţi dă, iar, libertatea înfrânând o spadă ce-a vărsat râuri de sânge Adânci precum e Nilul sau Eufratul.

ZE NOCRATE:

O, clipănălţătoare, când îl văd Pe tatăl meu scăpând nevătămat Din lupta cu viteazul mie drag. SULTANUL EGIPTULUI:

O, scumpă Zenocrate, mult mă bucur Chiar de-am pierdut Egiptul şi coroana.

TAMERLAN:

A mea e biruinţa, de aceea înfrângerea să nu te întristeze: Am să-ţi în torn coroana egipteană şi ţara o să ţi-o lărgesc mai mult Decât a fost chiar sub străbunii tăi. În locul lui mă lasă Marte însuşi ia să mă facă generalul lumii: Când sunt împlătoşat, Zeus păleşte De teamă c-am să urc pe tronul lui; Când mă dezlănţui, Parcele asudă iar Moartea oboseşte alergând Peste tot locul ca să mi se-nchine şi-n Africa, unde nu plouă des, De când mă aflu cu ostaşii mei, Nori grei au supt din rănile căscate şi în răstimpuri au plouat cu sânge Când, înghiţind scârbavnica scursură, Pământul s-a cutremurat de groază. Pe ţărmul Styxului stau mii de duhuri în aşteptarea bărcii lui Charon; În iad şi Elizeu roiesc stafii Trimise de pe câmpul meu de luptă să-mi răsplătească slava-n iad şi cer. Tu însuţi vezi ce nu s-a mai văzut.: Regi şi-mpăraţi căzându-mi la picioare. Cât am fost lipsă, Baiazid sultanul

Şi soaţa lui s-au omorât; cu ei şi regele Arabiei s-a stins – Privelişti pe măsura slavei mele, Oglinzi care-o răsfrâng, amenințând Pe toţi cei ce-ndrăznesc să mă înfrunte.

SUITA NUL EGIPTULUI:

Atotputernicul şi Mahomed

Ţi-au dăruit braţ de oţel şi ţie

Toţi regii sunt siliţi să ţi se plece.

Nu-mi pare rău că m-ai înfrânt; dar, iată.

M-aş bucura mai mult dacă mi-ai spune

Că te-ai purtat frumos cu Zenocrate”.

TAMERLAN:

Deşi nu ţine seama de tipic, Ea e curată şi neprihănită Asemeni cerului senin, îţi jur. Dar cred că-i timpul ca de-acum încolo Coroana Persiei să-i încunune fruntea. Prieteni dragi, a căror vitejie Vă-ndreptăţeşte să purtaţi coroană, Apropiaţi-vă ca s-o-nvestim Regină a Persiei. Ce au de spus Prea nobilul Sultan şi Zenocrate?

SULTANUL EGIPTULUI:

Iubirea ce-i arăţi e pentru mine o luare cinste şi îţi mulţumesc.

TAMERLAN:

Eu cred că şi frumoasa Zenocrate va consimţi la tot ce-am pus la cale. 1NOCRATE:

N-aş cuteza să cuget în alt chip. THERIDAMAS:

Atunci să-i aşezăm pe cap coroana, Care de mult aşteaptă-această cinste.

TECHELLES:

Sunt gata să o sprijin – cununia Făgăduieşte pace şi odihnă. UMCASANE:

Poftim coroana, doamne – tine-o strâns. TAMERLAN:

Aşază-te, divină Zenocrate, Te-ncordonăm regină a Persidei

11Q

Şia multor alte ţări îngenuncheate
De Tamerlan, nenfrântul. Ca Iunona.
Atunci când au fost biruiţi titanii
Cari azvârleau cu munţi în Jupiter.
Aşa e draga mea – pe fruntea ei
Citesc victoriile ce m-aşteaptă.
Sau, iarăşi, ca Diana, ale cărei arme
Dau noi avânturi gândurilor mele.
De astăzi înainte, Zenocrate.

Arabi şi egipteni şi asiatici
Din ţara berberilor până-n Indii.
Sultanului îi vor plăti tribut;
Iar el îşi va lărgi împărăţia
Din Africa până la Gange.
— Acum.
Prieteni şi cinstite feţe, cari
Cu braţul vostru-aţi cucerit imperii.
În loc de za vă îmbrăcaţi în purpur.
Urcaţi pe tron, şi-nconjuraţi de nobili.
Daţi legi de cuviinţă. Orice arme
Să le-agăţaţi la uşa lui Alcide, 1
Căci Tamerlan cu lumea-ncheie pace.
Pe regele Arabiei, cu cinste, îl vom înmormânta lângă sultan
Şi soaţa lui, Zabina. După-acestea
Vom face-o cununie de-o să-i meargă vestea.
(*Ies.*)
1 Hercule.
TAMERLAN CEL MARE
Partea a II-a
Traducere de LEON LEVIŢCH şi FLORENTIN TOMA
Note de LEON LEVIŢCHI
Persoanele
TAMERLAN, regele Persiei CALYPHAS AMYRAS 1 *fiii săi* CELEBINUS J
THERIDAMAS, *regele Algerului*
TECHELLES, *regele Fezului*
USUMCASANE, *regele Marocului*
ORCAN, *regele Anatoliei*
REGELE TREBIZONULUI
REGELE SORIEI
REGELE IERUSALIMULUI

REGELE AMASIEI
GAZELLUS, *vicerege al Beirutului*
URIBASSA
SIGISMUND, *regele Ungariei*
FREDERICK] *nobili din*
BALDWIN J *Buda şi Boemia*
CALLAPIN, *fiul lui Baiazid şi prizonier al lui Tamerlan*
ALMEDA, *paznicul său* GUVERNATORUL BABILONULUI CĂPITANUL DIN BALSERA FIUL SAU
MAXIMUS, PERDICAS, *doctori*, *nobili*, *cetăţeni*, *soli*, *soldaţi*, *însoţitori* ZENOCRATE, *soţia lui Tamerlan* OLYMPIA, *soţia Căpitanului din Balsera* Concubine turcoaice

Actul I

SCENA 1

Intră Orcan, *regele Anatoliei*, *Gazellus*, *vicerege de Beirut*, *Uribassa şi suita lor*, *cu surle şi goarne*.

ORCAN:

Voi, falnici viceregi din răsărit Aduşi degrab-aici de Baiazid şi de stăpân, viteazul Callapin, Luat prizonier de hoţul egiptean Ce-n cuşcă îl ţinuse pe-al său tată – Din mândra Anatolie-au sosit Noian de legiuni în zale scumpe. Au poposit pe ţărmuri dunărene Căci Sigismund, craiul maghiarilor. Se va înfăţişa să-ncheie pace. Aşa, deci! Stăm de vorbă cu creştinul? Sau trecem apa şi cu arma-n mână 11 înfruntăm pe câmpul de bătaie?

GAZELLUS:

De pace să vorbim, mărite doamne; Suntem cu toţii mult prea năclăiţi De sângele creştin ce l-am vărsat, şi-avem să ne luptăm c-un alt duşman, Semeţul Tamerlan sosit acum în Asia, la capul Guyron, Cu gând să pârjolească-n drumul său întreg imperiul turc. Spre el, stăpâne, Să ne-ndreptăm puterea noastră toată.

„URIBASSA:

Şi-apoi, vestitul Sigismund adus-a cu el, de la creştini, nu numai unguri – Ci slavi şi nemţi, helveţi, danezi şi ruţi. Vor ridică-mpotriva noastră lănci, Topoare, halebarde şi securi.

riDP *A KT* – Cu toate că la nord, în Groenlanda, (În jurul ei e Marea îngheţată, Iar oamenii-s înalţi şi vajnici, De-o seamă cu gigantul Polifem) Soldaţi cât iarba au trecut de pel, Ducând cu ei puterea Europei, Tăişul iataganului turcesc, Va scapără pe-al lor gâtlej şi va lăsa tot şesul plin de sânge; Danubiul, ce spre Trapezunt se-ndreapt va duce pe-nroşitele lui valuri în chip de daruri de război – Ciuntite leşuri de creştini războinici; v când lupta va sfârşi, Mediterana, O mare-nsângerată va ajunge. Năierii cari cutreieră pe ape. Se vor uimi văzând aceşti creştini Purtaţi de valuri, buluciţi spre nave, Iar mândra Europă, stând pe taur, înveşmântată-n bogăţii şi fală, Descălecând, va pune strai cernit. GAZELLUS:

Şi totuşi, brav Orcan, prorex al lumii, De vreme ce atâtea oşti a strâns Vestitul Tamerlan, înaintând Din Cairo-n nord, spre Alexandria, şi spre cetăţile de la hotar cu gând să pună iute stăpânire Pe tot ce ţine de pământul nostru, Se cade să vorbim acum de pace cu regele maghiar. Să ne cruţăm Puterea pentru marea bătălie Pe care Tamerlan vrea s-o purtam Pe plaiurile din Natolia.

ORCAN:

Cu răultă-nţelepciune ai grăit. Regatul meu sălăşluieşte-n centrul întregului imperiu, şi de piere Bithynia cu totul va cădea). Şi deci, creştinătatea-şi află pacea. De Tamerlan se tem danezii, ruţii, Helveţii, alemanii şi chiar slavii; El nu s-a înălţat prin sine însuşi, Ci i-a sărit într-ajutor Fortuna. I-am răsculat pe greci, pe albanezi, Iudei, arabi, mauri, sicilieni, Pe turci şi traci, pe egiptenii

oacheşi Pe sirieni, iliri, bithynieni – îndeajuns să-nghită pe maghiar. Dar *nu* să-i ţină piept lui Tamerlan. El a adus pe câmp puhoi de oaste, Culeasă de pe ţărm răsăritean, Din Sciţia şi coasta indiană, De care-şi sparge valul înspumat Oceanul tumultuos de miazăzi, Nicicând brăzdat pe pânzăde năier. Întreaga Asie-i cu Tamerlan. S-au strâns de pe la Tropicele cald, Din Amazonia sub Capricorn, Din tot Arhipelagul au venit, întreaga Africă-i cu Tamerlan; Deci, cugetă, viteze vicerege – Creştinătatea va să-şi afle pacea. (*Intră Sigismund*, *Frederick*, *Balătvin şi goarne*.)

SIGISMUND:

Precum trimişii noştri au promis, Orcan, noi ne-am înfăţişat aici Venind de dincolo de Dunăre ia să vorbim de pace sau război. Alegeţi! După obicei roman Vă-ntind acum o spadă dezgolită; v De vreţi război, atunci tăişul ei

Să-l îndreptaţi spre mine; de vreţi pace Din nou mi-o daţi, iar eu în teacă-o pun la semn c-am întărit ce-aţi hotărât.

ORCAN:

Stai, Sigismund – au uiţi că în Viena

De tunurile mele-au răsunat înalte ziduri, iar pământul tot

S-a clătinat în osia cerească?

Ori ai uitat cum am trimis o ploaie

De pulbere, ghiulele şi văpăi

Pe capetele nobililor proşti, încât chiar tu, un conte palatin

Pe-atunci, şi rege de Boemia.

Solie mi-ai trimis cerşindu-mi pace.

Târându-te-n genunchi cu umilinţă?

Oare-ai uitat că mi-ai adus la cort

Nenumărate care cu bănet.

Purtând pecetea pasărei regeşti[1]
Ce ţine-n cioc săgeţile lui Joe?
Şi-atunci cum poţi să te gândeşti la luptă?
SIGISMUND:
Viena-a fost asediată, da, Fiind şi eu de faţă, însă-atunci Eram un conte palatin – nevoia M-a împins să fac ce am făcut. Acum sunt rege. Uite-mi oastea-mpărătească, Orcan, căci ea se-ntinde-n lung şi-n lat Precum deşertul arăbesc privit De sus, din minaretul din Bagdad; Precum se-nfăţişează tot oceanul Drumeţului în vârf de Apenini. N Şi-atuncea, spune-mi oare se cuvine să mă cobor să-nchei tratat de pace cu regele Natoliei acum?
GAZEL-EUS:
Stăpâni ai celor două mari imperii – Natolian şi unguresc, noi unii, Din Turcia-am sosit aici, cu gândul să încheiem cu toţii-o alianţă, Nicicum să-ne-nfruntăm pe câmp de luptă. Şi n-ar strica să stăm puţin de vorbă. FIREDERICK:
Iar noi, cu-acelaşi gând din Europa; Dar dacă generalul vostru vrea să ne luptăm, noi suntem pregătiţi şi gata de atac în orice clipă. ORCAN:
Şi noi la fel; şi totuşi, Sigismund, Prieten de te-arăţi şi laşi deoparte Temeiurile puse, uite spada! Să facem pace-n fostele temeiuri Tocmite tot de solii noştri buni.
SIGISMUND:
Atunci pun spada-n teacă şi-ţi dau mâna. În veci nu voi lupta-mpotriva ta Sau împotriva celor ce-s eu ţine. Ci cât trăiesc vom fi mereu în pace. ORCAN:
Să întăreşti prin jurământ ce-ai spus, în faţa cerului şi pe Hristos! SIGISMUND:

1 Potrivit mitologiei greco-romane, vultu-ul, pasărea lui Zeus-lupiter, ntt putea fi lovit de trăsnet. Ca scutier al zeului/ el era reprezentat cu un mănunchi de fulgere în cioc.

Mă leg pe fiul Domnului, vlăstar AI Sfintei Maici şi făcătorul lumii, Să-mi ţin deci legământul neştirbit!
ORCAN:
La fel şi eu, cu mâna pe Coran.
Jurând pe Mahomed al cărui trup închis în raclă, a urcat la ceruri
Şi s-a oprit deasupra sfintei Meca.
Mă leg să nu încalc ăst legământ!
A noastră înţelegere de azi
O vom aşterne şi pe pergamente
Din care câte unul vom primi.
Iar, Sigismund, de va-ncălca vreun rege
Hotarele împărăţiei tale.
Trimite vorbă că Orcan natolul
Şi-a pus pecetea pe acest înscris. Fii fără grijă; toţi se vor retrage, Căci mult sunt eu temut în lumea toată.
SIGISMUND:
Iar dacă regi sau potentaţi păgâni
Vor cotropi Natolia, să ştii
Că Sigismund îţi va trimite grabnic
Arcaşi din Alemania şi cai
Cu sutele de mii, deprinşi cu lupta.
Apărătorii tronului regal.
ORCAN:
Îţi suntem recunoscători. Dar eu
Când port război, întreaga Africă
Şi Asia şi grecii îmi urmează
Stindardul şi bătăile de tobe.
Acum să ne-ndreptăm cu toţi spre corturi.
Acolo ne aşteaptă mese-ntinse;
Mai marele de oşti îl voi trimite
Spre Trapezunt şi spre Natolia
Să-l ţină-n frâu pe Tamerlan cât timp

Eu încă zăbovesc pe-aceste plaiuri.
Prietene maghiar şi nobili unguri.
Să mergem dar şi-o vreme să petrecem.
Şi-apoi pe calea noastră s-apucăm.
SCENA 2
Intră Callapin şi Almeda, paznicul lui. CALLAPIN:
Prea nobile Almeda, plânge soarta Lui Callapin, fiu de împărat, Născut rrfonarh să stăpânească lumea şi totuşi prizonier la Tarnerlah.
ALMEDA:
Stăpâne, te deplâng şi sper din suflet să fii eliberat; dar, domnul meu, Vestitul Tamerlan te ţine-nchis, şi de se mânie, înseamnă moarte.
CALLAPIN:
Ah, dac-aş fi măcar pe jumătate Meşteşugit ca-n fapte şi la vorbă să-ţi pot înfăţişa ce voi să fac, Ştiu bine c-am pleca de-aici pe dată! ALMEDA:
Nici gând! întreaga Africă de-mi dai! CALLAPIN:
Şi totuşi doar o clipă să m-asculţi.
ALMEDA:
Te rog să nu mai pomeneşti nimic.
CALLAPIN:
Nu prea departe, nobile Almeda…
ALMEDA:
Şi ce-i cu asta? ce doreşti să spui? CALLAPIN:
În golful Alexandria se varsă Un râu – Darot. Pe el e ancorată Galera mea din flota-mpărătească. Sperând că poate-mi capăt libertatea, M-aşteaptă să adăst la malul apei. Când voi urca la bord, sus ancora! Vom naviga înspre Mediterană şi-aoolo-naintând pe lângă Cipru Ajungem iar în apele turceşti, şi-abia atunci ai să zăreşti în faţă Vreo sută de-mpăraţi, toţi în genunchi, Urându-mi bun venit acasă iar. Oricare dintre ei pofteşti, ţi-e slugă; îţi dăruiesc

o mie de galere cu sclavi creştini, cu care să străbaţi Strâmtoarea pân-la ţărm american şi să-ţi aduci în caravane, aur Din coloniile de spanioli; Te vor sluji grecoaicele fecioare, Auzul ţi-l vor desfăta cu cântec.

— Frumoase-s toate ca statuia rece închipuită de Pygmalion.

Sau precum Io 1 când fost-a-preschimbată. Rădvanuţi va fi tras de negri sclavi Iar tu vei merge în triumf pe străzi Acoperite cu covoare moi. Pe ziduri se vor pune şaluri scumpe, Menite doar privirilor regeşti, în faţa ta vor călări paşale înveşmântate în mătăsuri roşii Pe berberi armăsari; deasupra-ţi, Un baldachin de aur, tot bătut cu nestemate licărind la fel la vălul aruncat asupra lumii Când Phoebus lasă-n urmă emisfera şi se scoboară înspre Antipozi – Mai mult de-atât nu pot s-aştern în slove.

ALMEDA:

Cât de departe spui că e galera?

CALLAPIN:

Aproape-o leghe, nobile Almeda.

ALMEDA:

Dar n-o să fim zăriţi urcând la bord? CALLAPIN:

Un colţ de munte aplecat spre mare
Ascunde bine de priviri galera.
Catargul e plecat şi pânza-i strânsă.
N-o să ghicească nimeni că-i acolo.

ALMEDA:

Nu sună rău; dar, spune-mi dacă te-aş lăsa să pleci, stăpâne, te vei mai ţine oare de cuvânt? Oare mă vei mai face rege pentru toată osteneala mea?

CALLAPIN:

Aşa cum eu sunt Callapin, mă jur Pe Mahomed că tumi vei fi prieten şi te voi face rege, cum am spus!

ALMEDA:

1 Fiica lui Ianchus, regele din Argos, şi una din iubitele lui Zeus.

Atunci şi eu mă jur, aşa cum sunt Almeda, Sub Tamerlan cel Mare al tău paznic (Căci deocamdată încă port ăst nume).

Chiar dacă-ar fi o mie de războinici Pe urma noastră să trimită grabnic şi tot mă prind să te conduc, stăpâne! De-ar fi să-mi aflu moartea, nu mă las!

CALLAPIN:

Îţi mulţumesc, Almeda. Hai, acum, Căci timpul fuge. Trebuie să mergem. ALMEDA:

Stăpâne, când pofteşti; sunt pregătit!

CALLAPIN:

Rămâi cu bine, Tamerlan, tâlhare – Merg să răzbun a tatălui meu moarte!

(*Ies.*)

SCENA 3

Intră Tamerlan, Zenocrate şi cei trei şi ai lor, Calyphas, Amyras şi Celebinus, în sunete de tobe şi goarne.

TAMERLAN:

Frumoasă Zenocrate, ochi al lumii, A cărui raze-aprind lumini pe boltă şi limpezind văzduhul înnorat îi înveşmântă-n mantă de cleştar! înconjurată de feciorii tăi Carl mâine fi-vor împăraţii lumii, Te odihneşte-acum şi te desfată în văile Larissei[2] ce despart împărăţia turcă de Egipt.

ZENOCRATE:

Iubite Tamerlan, când vei lăsa
Din mână spada? Când ai să te cruţi
De răni şi de primejdios război?

2 Oraş pe coasta mediteraneană a Orientului Mijlociu, situat la sud de Gaza.

TAMERLAN:

Când cerul va rămâne nemişcat. Iar ăst pământ, călcat de oastea mea, Se vanălţa, urcând până la lună – Atuncea doar, iubită Zenocrate! întinde-te şi dormi, regină dulce… Aşa! te odihneşte-n toată fala, în vreme ce alături stau trei fii Ce-mi sunt mai scumpi decât orice izbândă. Cu mama lor se-aseamănă băieţii, Dar când mă uit la chipul lor îi văd Mai drăgăstoşi, nu aprigi cum sunt eu. Unite-s aerul şi apa-ntr-înşii De-aceea sunt nevolnici şi nătângi; Au părul nisipos şi cum e puful (Nu aspru cum sunt spinii, şi nici negru). Se vede că-s plăpânzi pentru război. Au degete menite pentru strune şi braţe să cuprindă fetişcane, Picioarele-s făcute pentru dans, Ai zice că-s bastarzi – nu fiii mei Dar ştiu că-s zămisliţi din trupul tău, Ce alt bărbat n-a cunoscut, regină!

ZENOCRATE:

Mărite domn, se-aseamănă cu mama, Dar dacă vor, la inimă-s ca tine. Flăcău-acestav cel mai tinerel, A-ncălecat un cal cam nărăvaş şi-a dat ocol arenei într-un trap. Apoi s-a aplecat să ia de jos cu biciul o mănuşă. Rău de tot M-am speriat când l-am văzut zvâcnind şi am ţipat de teamă c-o să cadă.

TAMERLAN:

Băiete, bravo! Ia-ţi un cal şi scut.
Hanger, o lance bună, o armură.
Şi-am să te-nvăţ cum să ataci duşmanul
Şi cum să scapi nevătămat de el.
De-ţi place la război, vino cu mine
Şi îţi voi face parte la coroană.

Vei ţine regi în cuşti de fier. Iar dacă îţi vei întrece fraţii-n vitejie.

Pe tine te voi pune rege primul.
Iar pruncul ce-l vei zămisli va ţine

Pe capul său coroană princiară.

Da, tată. Viaţă dacă voi avea Am să-ţi arăt câţi regi îmi ştiu de frică, şi câte oşti supuse mă-nconjoară, De care-ntreaga lume se-nspăimântă.

TAMERLAN:

Aceste vorbe-arată că-mi eşti fiu, Când vremea va sosi să fiu bicisnic Rămâi tu biciul şi teroarea lumii.

AMYRAS:

Dar eu de ce n-aş fi la fel ca el – Tot biciul şi teroarea lumii, tată?

TAMERLAN:

Cu toţi să fiţi şi bici şi groază a lumii, Căci altfel nu vă recunosc de fii.

CALYPHAS:

Îngăduie-mi, încalţe, scump părinte, Să stau cu mama câtă vreme fraţii sunt la război; ei pot să cucerească Ce-a mai rămas de cucerit. Iar mie Mi-ajunge cât ai cucerit tu însuţi.

TAMERLAN:

Nemernic fiu, născut neputincios, Nu eşti vlăstar curat din Tamerlan! N-ai să primeşti nimic din tot ce am De nu te-arăţi viteaz şi dârz la fire; Coroana Persiei va sta pe capul Acelui ce-are rănile mai mari şi cicatrici mai multe; care scoate Săgeţi din ochi, de-i mâniat, iar fruntea Brăzdată la necaz de cute-adânci Ascunde moarte, răzbunare, ură; Căci tronul meu va sta pe câmp de luptă, Spălat de valurile purpurii şi împroşcat de-al victimelor creier; Iar cel ce vrea pe el să se aşeze să ştie că se va scălda în sânge.

ENOCRATE:

Stăpâne drag, asemeni vorbe doar Opresc pe fiii noştri să arate Cât de destoinici ştiu să fie-n luptă.

Nu, doamnă, – s vorbe potrivite nouă; Căci dacă

tronul său pluteşte-n sânge, Voi naviga până la el să-l scap. Altminteri nu sunt vrednic să fiu rege.

AMYRAS:

Iar eu voi înota prin bălţi de sânge, Sau voi clădi din leşuri trainic pod Proptit la capete în oseminte, Altminteri nu sunt vrednic să fiu rege.

TAMERLAN:

Aşa, flăcăi, regi o să fiţi, vă jur! Vă veţi întinde braţu-n est şi-n vest; Şi… flăcăiaş, de vrei şi tu coroană, Când vom da ochii cu regentul turc, înconjurat de viceregi, să-i smulgi Coroana de pe cap şi să-l înjunghii.

CALYPHAS:

De-ar fi să sară toţi în ajutor şi tot îl voi străpunge pân-la os! TAMERLAN:

Aşa să faci. De nu, te sfârtec eu!

Curând ne îndreptăm spre acele locuri.

Techelles, Theridamas şi Casane

Au spus să ne-ntâlnim lângă Larissa.

Vin toţi cu câte-o oaste pregătită.

Căci am jurat pe sfântul Mahomed

Să iau şi Turcia în stăpânire.

Răsună goarna, Zenocrate! Vin!

(*Intră Theridamas şi suita sa, cu tobe şi goarne.*)

Îţi spun bine-ai venit, brav Theridamas…

THERIDAMAS:

Stăpân al lumii, Tamerlan, ţi-aduc Coroana şi puterea mea, ba chiar, şi trupul meu, ca semn de preţuire. TAMERLAN:

Îţi mulţumesc, prea nobil Theridamas. THERIDAMAS

Sub steagul meu se află mii de greci şi înzecit de ori mai mulţi războinici, Algerieni şi africani viteji.

Cu toţii au jurat să cotropească Natolia. Cinci sute de corăbii, Sunt gata de plecare pentru tine. Vor naviga întins

spre Tripoli şi-şi vor deschide focul către coastă Unde-s castelele natoliene.

TAMERLAN:

Bine-ai grăit, Alger! Poftim coroana. (*Intră Usumcasane şi Techelles.*)

Regi din Maroc şi Fez, bine-aţi venit!

USUMCASANE:

O, Tamerlan, vestit în lumea toată, Vecinul meu din Fez şi eu, suntem Aici să te-ajutăm cu oastea noastră, Formată din soldaţi neîntrecuţi; Din Azamor până-n Tunis, la mare, De dragul tău toţi berberii-au plecat în strai de luptă şi conduşi de mine. Ţi-i dărui şi pe ei şi-a mea coroană.

TAMERLAN:

Îţi mulţumesc, dar ia-napoi coroana.

TECHELLES:

Puternic Tamerlan, zeu pe pământ, Privirea ta cutremură o lume – Ţi-aduc în dar coroana mea din Fez, Precum şi-o oaste de mauri destoinici cu chipuri tuciurii. Duşmanii noştri. Se vor retrage la vederea lor, înspăimântaţi, de parcă însuşi Hades Ţi-ar fi sărit într-ajutor, spărgând Cupola de tăciune a gheenei, Iar Furiile hâde, duhurile rele, Cu flamurile-aprinse-i împresoară; Din Biledull până-n Tezela bravă, N-a mai rămas picior de om acasă.

TAMERLAN:

Îţi mulţumesc, dar ia-napoi coroana. Prezenţa voastră, regilor-prieteni.

Mă face să tresalt de bucurie. De-ar fi deschisă uşa de cleştar De la palatul domnului ceresc, Iar eu, intrând, m-aş minuna nespus – Mai mică desfătare mi-ar părea Decât o am acum privind la voi. Să mergem dar, şi-o vreme să petrecem. Apoi să ne-ndreptăm spre plai turcesc Mai

numeroşi decât sunt stropii ploii, Porniţi de Crivăţ când despică norul; Semeţul domn, Orcan şi viceregii, Atât de mult se vor înspăimânta încât şi pietrele de-ar prinde viaţă, la la potop ei tot ar fi învinşi. Voi face-asemenea vărsări de sânge Că Jupiter îmi va trimite-un sol să pun în treacăt spada şi să plec; Iar soarele, sătul de ce-a văzut. Se va ascunde-n undele lui Thetis Lăsându-şi bidivii lui Bootes; Căci jumătate dintre oameni vor pieri. Şi-acum, prieteni, aş dori să ştiu Ce-aţi mai făcut de când ne-am despărţit?

USUMCASANE:

1 Potopul lui Deucalion, fiul lui Prometeu. Împreună cu soţia sa, Pyrrha, Deucalion a fost cruţat de către Zeus de furia apelor.

Stăpâne, berberii-narmaţi au mers Vreo patru sute mile şi mai bine şi cincisprezece luni a fost asediu; – De când ne-am despărţit la turci, am luat Guallatia de sud şi tot pământul Ce-ajunge până-n coasta spaniolă; Nu am pierdut strâmtoarea Gibraltar, Ne spun stăpâni şi domni cei din Canare, şi totuşi n-am avut o zi de tihnă în care să nu sune-un corn de luptă Deci, lasă-i să se odihnească, doamne.

Va fi precum ai spus, viteaz Casane.

TECHELLES:

Iar noi am mers pe Nil în jos, la Machda
Acolo, lui Ioan creştinul, mitra
I-am smuls-o de pe cap şi l-am făcut
Să-mi juruie credinţă. La Cazates[3].
Pe câmp, cu amazoanele [4]-am luptat.
Cu ele însă pace am făcut

3* Oraş abisinian (ibid.) 8 Oraş pe Nil (ibid).

4 Aluzie la războinicele clin regiunea rîului Thermodon din Pontus.

Fiind femei; apoi spre Zanzibar[5]
Şi Africa de vest am dus oştirea.
Ce n-am văzut! Văi, lacuri, râuri, marea.
Dar nici picior de prunc sau de bărbat;
Deci am pornit spre Manico[6]. Pe dată
L-am subjugat. Am ridicat iar oastea
Şi prin Byather am ajuns la Cubar[7].
L-am cucerit. Apoi în Nubia
Am pustiit tot Borno[8], iar pe rege
L-am dus în lanţuri până la Damasc
De unde-ntâi pornisem cu război.
TAMERLAN:
Aşa. Tu, Theridamas, ce ne spui?
THERIDAMAS:
Am depăşit hotarele-africane şi spre Europa am purces îndată. Acolo, lângă apele lui Tyros[9], Am cucerit Padolia şi Stoka
Apoi Codemia[10]. Plutind spre mare
Am dat de Nigra Silva[11] unde dracii
Foiesc înverşunaţi; dar i-am dat foc.
Pe urmă-am străbătut Marea Majore[12].
Şi totuşi oastea mea e pregătită

---

5 Localitate plasată ,de Ortelius în sud-vestul Africei.

6 Manico sau Manicongo, localitate aşezată pe Congo, la nord de Zanzibar. -

7 GUber, regiune şi oraş pe cursul mijlociu al Nigerului.

8 Capitala Nubiei (după Ortelius, siutată în apropiere de „lacul Borno" - astăzi Ciad).

9* Nistru.

10 Podolia.

10 Kodîma, oraş situat pe un afluent al Bugului.

11 Pădurea Neagră (după Ortelius, între Nistru şi Bug).

12 Marea Neagră.

Să lupte până când natolienii
Vor sta-n genunchi în faţa ta, stăpâne.
TAMERLAN:
Şi vom cinsti triumful! Bucătarii, Plătiţi mărinimos, au să ne-nfrupte cu toate bunătăţile din lume şi chiar soldaţii vor sorbi din cupe Vin de Calabria, Lachryma Christi, Aur topit, amestecat pe-alocuri cu boabe de mărgean şi mărgărint. Până atunci să ospătăm o vreme.
(*Ies.*)".
Actul II
SCENA 1
Sigismund, *Frederick*, *Baldwin şi suita lor*.
SIGISMUND:
Dar, domnii mei din Buda şi Boemia, Ce pricină v-a-nflăcărat curajul De vreţi să-l ispitiţi în focul luptei?
REDERICK:
1 Zula apare doar pe harta lui Ortelius.
Stăpâne, – ţi aminteşti de bună seamă Cum i-au trecut prin sabie şi foc Pe bieţii noştri fraţi creştini păgânii între cetatea Zula 1 şi Danubiu, Cum, străbătând Bulgaria prin Vama şi-n preajma chiar a zidurilor Romei[13] – Nu-i mult de-atunci, – au căsăpit oştiri? Rămâne-acum ca Înălţimea Ta să foloseşti cum se cuvine timpul şi-apoi să te răzbuni pe-aceşti păgâni; De Tamerlan ai auzit, fireşte, Că bagă-n sperieţi toată turcimea, Iar regele-Anatoliei i-a dat o parte din soldaţi, potrivnici nouă, între Cutheia şi-acel munte-Orminus[14].
Pe urmă i-a împins spre Belgasar, Aeantha, Antioehia, Cezarea Spre Siria şi chiar Ierusalim. Dintr-asta tu să tragi folos, stăpâne, şi să-i înfrunţi pe ceilalţi negreşit; De vreme

13 E foarte posibil ca Marlowe să fi omis terminaţia NIA de la ROMA, cuvîntul în limba latină tipărit cu majuscule pe harta lui Ortelius.
14 Orminus, munte situat greşit în Transilvania de către Ortelius.

ce au fost învinşi în luptă, Paginii nu vor mai avea curaj să-nfrunte cu război pe vreun creştin.

SIGISMUND:

Măria ta, nu-ţi aminteşti tu oare De-un pact semnat cu regele Orcan, Sub jurământ şi clauză de pace, Chezaş chemând pe Crist pentru adevăr? Aceasta-i siluire şi trădare A datoriei noastre de osteni. BALDWIN i

Nu-i de glumit, stăpâne, cu păgânii – Ei nu au nici religie, nici crez, şi mă-ndoiesc că ei pot să ne dea Ce haruri cere legea creştinească; Cum, pe de altă parte, legea lor şi viclenia bine cunoscută Ne fac, pe drept cuvânt, bănuitori, Ce-o să jurăm nu poate-mpiedica Izbânda noastră, dreptul să luptăm.

SIGISMUND:

Chiar dacă ştim că pentru ei Un jurământ e-o vorbă oarecare, Eu cred că tot ce-i rău şi defăimează Credinţa lor şi cinstea nu se cade să fie pentru noi un îndreptar. Credinţa noastră-n orice-împrejurare Ne-arată calea bună de urmat.

FREDERICK:

Îţi spun, stăpâne, că nu-i înţelept să fim cinstiţi cu nişte-nşelători. Când cerul însuşi ne dă azi prilejul De-a-i răzbuna pe toţi creştinii morţi. Să-i secerăm pe-aceşti păgâni nemernici! Cum s-a-ntâmplat cu Balaam şi Saul

Care n-au ucis atunci când Domnul la a dat poruncă, cel Atotputernic; N-o să ne ierte, iată, nici pe noi: „Mânia cruntă a braţului său vajnic o vom simţi, căci prea nesocotim Făgăduita nouă biruinţă. SIGISMUND:

La arme, nobililor, şi cu grabă, Poruncă daţi întregii oşti să-ndrepte Atacul spre păgâni şi-n acest fel să izbândim, precum doreşte Cerul.

SCENA 2

Orcan, *Gazellus*, *Uribassa cu suita lor*.

ORCAN:

Gazellus, Uribassa şi ceilalţi, Porni-vom dinspre mândrul munte-Ormin către Natolia, unde ne-aşteaptă Regii vecini, ca să-nfruntăm cu oaste Pe crudul Tamerlan. Lângă Larissa El s-a-ntărit cu o groază de soldaţi şi bubuitul armelor, grozav, Cutremură pământul şi pe oameni. GAZELLUS:

De data asta o să-l zgâlţâim Mai cu putere ca întâia oară; O să-l înfrunte-acolo zeci de regi şi bravi ostaşi cu sutele de mii, Chiar dacă pe tâlhar l-ar ajuta înaltul cer şi trăsnete-ar cădea Din matca norilor asupra noastră Cum cade grindina, bob lângă bob, Noi, curajoşi, cu coifuri oţelite şi-având un număr nesfârşit de oameni, îi ţinem piept şi-apoi îl biruim.

URIBASSA:

Parcă-l mai văd pe regele creştin, înspăimântat când ne-a văzut oştirea

Şi-atât de-nseninat la chip şi vesel în clipa când aţi iscălit tratatul. (*Intră un sol*)

SOLUL:

Atotputernic rege, nobili domni,

Oştirea trădătorilor creştini, ştiind că nu ni-s pregătiţi soldaţii, Se-ndreaptă chiar acum asupra noastră,

Cu hotărârea de-a ne nimici.

ORCAN:

O, voi nemernici, trădători creştini. Nu am semnat noi legământ de pace, – Şi nu l-am întărit când am jurat, El pe Hristos, iar eu pe Mahomed?

GAZELLUS:

Prăvale-se-ntreg iadul peste ei, Fiindcă ne-au trădat şi vor să-nvingă, Habar neavând de-al lor profet, Hristos.

ORCAN:

Aşa de-nşelători pot fi creştinii, Sau poate fi aşa

nemernic omul care la chip este ca Dumnezeu? De este un Hristos, cum spun creştinii, Atunci prin fapte îl tăgăduiesc; De este-un fiu al veşnicului Joe Având puterea-ntinsului său braţ, şi e gelos pe nume, pe-a sa cinste, Precum e Mahomed, profetul sfânt, Hârţoagele acestea fie-i jertfă (*Rupe tratatul de pace în bucăţi.*) Pentru a supuşilor nelegiuiri. Desfă-te, văl al Cynthiei[15] măreţ, Deschide-un drum din cer până la noi, la Domnul care stă mereu de veghe şi nicăieri nu poate fi cuprins, Dar este pretutindeni şi pătrunde cu sfânta lui putere toate cele.

Să se răzbune pe acest sperjur. Tu, Crist, ştiut a fi atotputernic, Dacă-ai s-arăţi că eşti desăvârşit, Iubit de orice suflet credincios, Răzbună-te pe trădătoru-acesta şi fă ca oastea ce-am lăsat-o-n urmă, Nelinişte şi haos să stârnească Printre acei ce drept creştini se dau. La luptă, toţi, în numele lui Crist, Iar dacă este-un Crist, vom izbândi.

SCENA 3

Sunete de luptă: *Sigismund iese rănit*. SIGISMUND:
E năucită oastea creştinească…
Atotputernicul ne-a pedepsit
Fiindcă mi-am călcat, vai, jurământul.
O, Tu cel drept, ce pedepseşti păcatul.
Ruşinea ce o simt eu în durere.
În rana groaznică pe care-o merit.
În moarte să-mi sfârşească chinul grabnic.
Şi moartea căpătată prin păcat
Să nască-o nouă viaţă, prin iertare.
(*Moare.*)
(*Intră Orcan*, *Gazellus*. *Uribassa şi alţii.*) ORCAN:
Acum creştinii zac scăldaţi în sânge, Iar Crist sau

15 Cynthia, personificare a lunii.

Mahomed mi-a fost prieten.

GAZELLUS:

Nemernicul şi trădătorul ungur, Fără suflare zace-n sânge-acum. ORCAN:

Din leşul lui spurcat, păsări şi fiare
Au să se-nfrupte hâlpav; însă vântul
Va povesti mereu din frunză-n frunză
Despre păcatul lui nelegiuit.
În iad i-e duhul ars cu limbi de foc.
Hrănit cu zoacum[16], rodul grozav
Al pomului Durerii, care creş*te la* para focului şi face mere.
Ca Flora[17], mari cât tigvele de diavoli.
Aceştia, ferecaţi în jarul veşnic.
Îl vor târî prin hrubele lui Arc[18]
Din rug în rug, de la un chin la altul.
Ce spui, Gazellus, de sfârşitul lui?
Noi l-am făcut pe Crist judecător.
Şi nu-i dreptatea lui vădită oare
Ca raza Cynthiei-n albastrul cer? GAZELLUS:
Ce este-adesea socotit minune
E doar norocul armelor, stăpâne. ORCAN:

Totuşi, în gând cinsti-voi pe Hristos, Făr-a nedreptăţi pe Mahomed, Care-a avut o parte din izbândă. Cum ticălosul şi-a călcat credinţa şi pe pământ şi-n cer e-un trădător, Să ne-ngrijim ca stârvul lui netrebnic S-ajungă pradă pentru zburătoare. Mergi, Uribassa, fă precum s-a spus. URIBISSA:

---

16 Zoacum, arbore fantastic din Infern cu ale cărui fructe Tantal încerca să-si potolească setea şi foamea.

17 Zeiţa florilor şi a primăverii.

18 O altă denumire pentru zeul împărăţiei subpământene; de asemenea, pentru aceasta din urmă.

Mă duc, măria ta.

ORCAN:

Gazellus, să ne-ntâmpinăm oştirea, Pe fraţii noştri regi, din Siria, Ierusalim, Amasia-Trapezunt şi veseli, cu pocale de Natolia şi vin grecesc, degrabă să cinstim Fapta-ne mândră, tristul său destin.

SCENA 4

Cortina este trasă. Zenocrate stă culcată în patul ei regesc, Tamerlan e lângă ea; trei doctori în preajma ei amestecă leacuri. Theridamas, Techelles, Usumcasane şi cei trei fii ai lui Tamerlan.

TAMERLAN:

Lumina zilei a-nvelit-o bezna…
Pe boltă, înroşitul glob de aur
Ce-a dănţuit pe valuri argintii.
E-acum bicisnic şi de grea ocară
Şi-ascunde fruntea-n norii încruntaţi
Ca-n veac pământul să-i rămână nopţii;
Cea care i-a dat viaţă şi lumină.
Ai cărei ochi sculptaţi ca în ivoriu
Au dat căldură oricărei făpturi.
Frumoasă, blinda, buna Zenocrate.
Stârnind mânia Cerului pizmaş.
În pace-şi trage ultima suflare.
Sub ceaţa diabolică a morţii
Iar îngerii, ce stau mereu de veghe
La poarta cerului, au poruncit
Ca duhurile să o preaslăvească
Şi s-o desfete, doar pe Zenocrate.
Apolo, luna, făclierii nopţii
Care luminau sfios pământul hâd.
Acum se străduiesc s-o preaslăvească
Numai pe ne-ntrecută Zenocrate.

Izvoare de cleştar, ce-nveşnicesc
Privirea „ochilor meşteşugiţi.
Curg ca argintul viu prin paradis
Ca s-o întâmpine pe Zenocrate.
În Ceruri heruvimi şi serafimi.
Ce-i cântă împăratului etern.
Şi vor instruni şi lirele şi glasul
Ca s-o slăvească doar pe Zenocrate.
Iar în această dulce armonie
Blând picurată-n sufletele noastre.
Atotputernicul binecuvântă
Şi o slăveşte doar pe Zenocrate.
O vrajă sfântă-atunci să-mi poarte gândul

Sus, către al cerului regesc palat, Iar viaţa mea să nu se prelungească Mai mult decât a dulcii Zenocrate. Nu-i mai prieşte, doctori, niciun leac? DOCTORUL:

Măria ta, o să vedem curând; De trece hopul ăsta, a scăpat.

TAMERLAN:

Cum te mai simţi, frumoasă Zenocrate? ZENOCRATE:

Întocmai ca şi alte-împărătese, Atunci când trupul firav şi vremelnic, Sorbind întreaga vlagă din văzduh cu care se-ntreţine sănătatea, Se schimbă şi se ofileste-ntruna.

TAMERLAN:

O, astfel de schimbări să n-o atingă Pe cea-n fiinţa căreia trăiesc, A cărei frumuseţe negrăită Aprinde pe strălucitorul Phoebus şi aştrii nemişcaţi, iar când lipseşte şi soarele şi luna se întunec întocmai ca atunci când sfera lor E pe-al Balaurului cap sau coadă[19]. Trăieşte, Zenocrate,

19 In astrologie, momente de eclipsă a lunii sau soarelui.

scumpa mea, şi-atunci trăiesc şi eu; iar dacă mori, în lumea umbrelor mă duc şi eu.

NOCRATE:

O, nu, trăieşte, doamne-al meu, trăieşte! mai iute sfera focului să piară şi tu să-ţi faci împărăţie-n cer, Decât pământul scârnav să te-nghită! Iubit al meu stăpâne, dac-aş şti că moartea mea-ţi apropie sfârşitul, Nădejdea-n fericirea viitoare şi gândul că ne vom vedea în cer S-ar preschimba în chin, mi-ar frânge pieptul, şi pace n-aş avea-n aceste clipe. Nu, dragule, îngăduie-mi să mor, Să moară-n pace Zenocrate-a ta!

Te rog, nu-mi tulbura a doua viaţă… Dă-mi voie, drag stăpân, să te sărut, şi-aşa să mor, stăpânu-mi sărutând. Să-mi iau şi bun rămas de la băieţi, Copiii mei atât de scumpi, şi, iarăşi, De la destoinicii curteni. Fii dragi, Adio! – n moarte semănaţi-mi mie şi-n viaţă, tatălui, ca el, măreţi. Cu muzica şi chinu-mi va sfârşi.

(*Este adusă muzica.*) TAMERLAN:

Pedeapsă oarbă, chiii de nendurat Ce pui la caznă trupul dragei mele şi biciui Biciul Celui făr’ de moarte; în sferele de unde Cupidon cu dragoste-i înflăcăra pe oameni, Acum împărăteşte hâda Moarte Ce-n suflet mă străpunge cu săgeţi. Cu marea-i frumuseţe Zenocrate Vrăjea şi Cerul – dac-ar fi trăit ’Nainte de împresurarea Troiei, – Homer n-ar fi descris-o pe Elena Ce i-a pornit pe greci spre Tenedos Cu o mie de corăbii. Zenocrate Cântată ar fi fost în orice vers; Dacă poeţii din străvechea Romă Ar fi văzut-o, fie şi în treacăt, în locul Lesbiei şi al Corinnei Despre iubita mea s-ar fi vorbit în elegii şi epigrame-alese.

(*Cântă muzica*, *Zenocrate moare*.)

TAMERLAN:

Cum? A murit? Techelles, scoate spada, Lovind pământul ca să crape-n două iar noi, în hrube diavoleşti,

Să luăm de păr Surorile ursitei

Şi-n. şanţul iadului să le-zârlim Fiindcă mi-au răpit pe Zenocrate. La arme, Theridamas şi Casane! Urcaţi pe creasta norilor soldaţii, Zdrobiţi cu tunul zidurile bolţii, Palatul soarelui îl faceţi pulberi şi zguduiţi întregul firmament Căci Jupiter, gelos, mi-a smuls iubita, Cu gând s-o facă-n cer regina sa. Dar orice zeu te ţine-n braţe acum, şi-ţi dă nectar şi-ambrozie să bei, Priveşte-mă, divină Zenocrate, şi vezi cum aiurez, smintit de dor, Cum îmi frâng lancea care-a sfărâmat Uşorii ruginiţi ai grelei porţi Din capiştea lui Ianus şi-am lăsat să iasă-afară Moartea şi Războiul, şi să-mi urmeze steagul sângeriu, Dacă-l deplângi pe Tamerlan cel mare, Din cer coboară, fii cu mine iar. THERIDAMAS:

O, domoleşte-te, stăpâne, – i moartă. Şi plânsul n-o va învia. Cu vorba, Putem să năruim întreg văzduhul; Cu lacrimile, să udăm pământul, Cu suferinţa, inimi să zdrobim, Dar toate sunt zadarnice – e moartă. TAMEIRLAN:

E moartă? Ah, cuvinte otrăvite! Taci, Theridamas – chiar dacă s-a stins, Vreau să-mi închipui că trăieşte încă, Altminteri am să mor de dorul ei. Oriunde i-ar fi sufletul acum, Tu vei rămâne-aici, de mine-alături, îmbălsămat cu ambră şi cu smirnă, Nu-ntr-un coşciug de plumb ci-n văl de aur şi până mor, n-am să te-ngrop. Pe urmă. Vom odihni într-un mormânt bogat

Ca însăşi Mausol[20], şi epitaful Ne va fi scris în tot atâtea limbi Câte regate am supus cu spada. Voi trece-oraşul blestemat prin foc Fiindcă mi-a răpit-o; ca în doliu Au să apară arsele clădiri şi tot aici am să-i ridic statuie şi-

20 Intre 377 - 353 î.e.n. rege al Cârjei, ţară antică în sud-vestui Asiei Mici. In amintirea lui Mausol soţia sa a construit vestitul Mausoleu. Regiune în sud-estul Asiei Mict.

n jurul ei oştirile în marş o vor jeli pe mândra Zenocrate. (*Jes.*)

Actul III

SCENA 1

Intră regii Trapezuntului şi Siriei, unul aducând o sabie şi celălalt un sceptru; regii A-natoliei şi Ierusalimului, cu coroana imperială. Apoi, Callapin şi, după el, alţi nobili şi Almeda; Orcan şi Regele Ierusalimului pun coroana pe creştetul lui Callapin iar ceilalţi îi dau sceptrul.

ORCAN:

Callapinus Cyricelibes, adică Cybelius, fiul şi moştenitor al răposatului, marelui Împărat Baiazid, din vrerea lui Dumnezeu, şi a prietenului său Mahomed, împărat al Anatoliei, Ierusalimului, Trapezuntului, Siriei, Amasiei, Traciei, Iliriei, Carmoniei1 şi al tuturor celorlalte o sută şi treizeci de regate supuse măreţului său tată. Trăiască Callapin, împărat al Turciei. CALLAPIN:

Regi ai Natoliei şi altor ţări, Voi răsplăti recunoştinţa voastră cu tot ce poate dărui imperiul! Dacă divanul ar fi dârz şi tare Precum a fost altdat sub tatăl meu, Slăvitul Baiazid cel plâns de toţi, Atunci pe-acest nemernic scit, tâlharul.

Uzurpatorul tronului persan.

Ne-om răzbuna cumplit, redând cinstirea

Ce se cuvine măreţiei noastre

Şi rangul ce-l purtăm n-ar mai apare în cartea mârşăviilor, înscrise

Ca, fapte ale unui om de rând.

Nu mă-ndoiesc că sunteţi pregătiţi

Cum se cuvine ca să-l înfruntăm

Pe-acest duşman proclet, şi că în ceasul

Când eu, urmaşul marelui sultan.

Cu gând să-i spăl nevrednica ocară.
Voi cere turcilor să reînvie
Străbuna fală, schimbătoarea soartă
Va fi de partea noastră, părăsindu-l
Pe Tamerlan şi-nfumurata-i oaste în lupta dârză ce-i de bun augur.
Pân-a veni aici am cunoscut
Grozave încercări şi suferinţe
Din care m-a izbăvit bunul meu paznic.
Ajutorat de Zeus; şi tot Zeus
Se va-ndura de noi şi marea-i milă.
Ca ploaia revărsată-asupra noastră.
Ne va îngădui să biciuim
Mândria mârşavului Tamerlan. ORCAN:
În oaste am o sută mii de oameni şi printre ei un pâlc care-a luptat cu ostile creştinilor făţarnici; Nu-s mulţi la număr, însă de ajuns să soarbă râul Nil sau Eufrat, şi-atât de bravi că pot învinge lumea. REGELE IERUSALIMULUI:
Şi eu am mulţi ce-s din Ierusalim, Iudeea, Gaza şi din Ascalon, Care-n Sinai cu flamurile-ntinse Se-aseamănă cu nişte nori tărcaţi Vestind frumoasă vreme pentru zori. REGELE TRAPEZUNTULUI:
Şi eu am mulţi ce vin din Trapezunt.
Din Chio, din Famastro şi Amasia[21] Şi-alte ţinuturi lângă Mare Major, Riso, Sancina şi-al te mari cetăţi Pe unde Eufratul curge-n mare. Curajul lor e-aprins de mii de flăcări Zvârlite pe cetăţi de Tamerlan A cărui inirnă-au jurat s-o ardă.
LLE SERIEI:
Siria – Alep şi Tripoli [22]îndrept cu optsprezece mii de

21 2 Oraşe pe coasta de est a Mediteranei; în atlasul lui C
22 Oraşe în Siria.

oameni Lre Damasc, oraşul meu, s-ajut regii mei vecini, ca împreună să-l înfruntăm pe Tamerlan, şi-apoi Mariei Talc să-l aducem prins. orcan:

Cum cere obiceiul din strămoşi, Să facem astfel planul de bătaie: Pornind oştirea-n chip de semilună, Drindem între coarne pe vrăjmaş într-un cleşte şi cu vârful lor Zdrobim şi creierii lui Tamerlan.: allapin:

Înalte feţe, pe acest prieten Este firesc, socot, să-l facem rege Aşa cum i-am făgăduit: astfel Din câte ştiu, e-un om de sânge nobil.

almeda:

Nu e nevoie de aşa ceva, stăpâne, ca să fii rege; Tamerlan s-a ridicat din nimic. regele Ierusalimului:

Măria ta s-aleagă vremea când Vrei să-ţi îndeplineşti făgăduiala. Să dai regate-i lesne pentru tine.

callapin:

Almeda, eu cuvântul nu mi-l calc. almeda:

Îţi mulţumesc, Măria Ta.

SCENA 2

Tamerlan cu Usumcasane şi cei trei fii ai săi; patru *oameni duc coşciugul Zenocratei*, *iar tobele sună* un *marş funebru*; *„cetatea în flăcări*.

TAMERLAN:

Acum daţi foc cetăţii blestemate! Vâlvoarea să cuprindă-ntregul cer, şi meteori de flăcări să vestească Prăpăd locuitorilor şi moarte. Cât mai sunt ceruri, pe zenitul meu Mereu să ardă-o stea strălucitoare Hrănită cu cadavre omeneşti şi-amenințând cu foamete şi moarte. Zmei, fulgere şi bubuit de tunet să pustiască mândrul plai, făcându-l Sălaş al Furiilor, îngrădit de Lethe[23], Styx şi

23 Rîul uitării, în Infern.

Phlegeton[24], căci, vai, Frumoasa Zenocrate a murit.

CALYPHAS:

Pe stâlpul ridicat în cinstea ei E scris în grai arab, evreu şi grec: „Fiind oraşul ars de Tamerlan, Să nu se reclădească-n veci de veci”. AMYRAS:

Aici vom înălţa un steag de doliu, Cu stema egipteană şi persană S-arate că-i, din naştere, prinţesă şi soaţă-apoi Monarhului din Est.

CELEBINUS:

Aici, o placă va înfăţişa Alesele-nsuşiri ale reginei. TAMERLAN:

Şi-aici va sta portretul Zenocratei la toţi să vadă marea-i frumuseţe, Portretul ce-o s-atragă-ncoace zeii Şi-o să-mbie stelele din sud.

Al căror gingaş chip l-au cunoscut Doar cei care au trecut ecuatorul, Să vină-asemeni unor pelerini în emisfera noastră ca s-o vadă Pe mândra, ne-ntrecută Zenocrate. Dar tu, iubito, n-ai să-mpodobeşti Câmpiile Larissei – vei rămâne Mereu în preajma mea. Când împresor Vreo aşezare sau cetate, tu Vei străluci pe cortul meu regesc, Iar când, în câmp deschis, înfrunt oştiri, Privirea ta-mi va-mbărbăta soldaţii De parcă zeia luptelor, Bellona, Ar năpădi cu mingi de foc şi lănci Războinicii vrăjmaşi. Acum, prieteni, Luaţi suliţele-n mâini. Nu mai jeliţi. Oraşul să jelească – pentru moartea ei îl vom preface-n pulbere şi scrum.

CALYPHAS:

Dac-aş vărsa şi un ocean de lacrimi şi încă nu mi-aş alina durerea.

AMYRAS:

Precum cetatea, sufletul meu arde la gândul c-a

24 Rîu de foc, în Infern.

murit măicuţa noastră.

OELEBINUS:

Măicuţa, biata! Nu mai pot să judec, Nici să vorbesc de-atâta groa durere.

TAMERLAN:

Destul, băieţi. Acum daţi ascultare
Căci vreau să vă învăţ ştiinţa luptei.
Să vă deprindeţi să dormiţi pe câmp.
Să mergeţi înzăuaţi prin bălţi viclene.
Să îndураţi zăduf şi geruri aspre.
Şi foame cruntă şi cumplită sete;
Să vă urcaţi pe ziduri de castel.
Să-mpresuraţi un fort, să învăţaţi
Cum se aruncă-oraşe-ntregi în aer.
Cum trebuie îmbărbătaţi oştenii.
Cum să v-alegeţi lovitura bună.
Cum se-ntocmeşte fortul în cinci unghiuri
Din care cel mai bont să fie-acela
Unde vrăjmaşul vrea să vă atace

Şi cel mai ascuţit unde atacul E mai anevoios. Să vă săpaţi-şanţuri adânci, barajele să fie înguste, – abrupte, zidurile mari, Iar bastioane tari şi parapete şi cavaleri[25] şi contraforturi groase şi loc să-ncapă şase mii de oameni, Cu şanţuri tăinuite, contramine şi coridoare doar de voi ştiute; Să fie-nalte valuri, căi ascunse Ce apăr bastionul la atac, Pentru puşcaşi să fie parapete şi cazemate pentru tunuri grele. Pe urmă s-aveţi grijă de creneluri: Să fie astfel aşezate-ncât S-acoperiţi pătrunderea spre ziduri, Să bateţi tunurile duşmănoase şi-orice spărtură să împiedicaţi. Când veţi deprinde trainic toate-acestea Prin pildele pe care vi le voi da, Veţi învăţa să faceţi vad în ape ia să puteţi străbate

25 Intărituri de apărare pentru tunuri.

lacuri, mlaştini, Pâraie, râuri, golfuri şi limanuri şi-n valuri să zidiţi o fortăreaţă Din scobitura unei stânci semeţe Pe care să n-o cucerească nimeni. Aşa veţi fi ostaşi adevăraţi şi fii destoinici ai lui Tamerlan.

CALYPHAS:

Sunt mari primejdiile, tată; Pân-a-nvăţa, putem fi omorâţi.

TAMERLAN:

Netrebnicule, eşti feciorul meu? Te temi de moarte? Păi, să iau hangerul şi să-ţi crestez cu răni mişelul trup! Au n-ai văzut cum tunurile grele Lovind în suliţaşi şi călăreţi, Le-aruncă mădularele în aer şi zăbrelesc lumina ca un colb? Dar, laş cum eşti, te înspăimântă moartea

Nu i-ai văzut pe călăreţii mei Străpunşi de gloanţe, cu zdrelite mâini, Cu suliţe de sânge înroşite, Dar noaptea chefuind în cortul meu, Turnând în vine goale-un vin uşor Ce-amestecat se face sângeriu, l-ai tu nu lupţi temându-te de răni? Priveşte-ţi tatăl care-a-nvins pe regi şi-a-nconjurat pământul cu oştirea-i, Nu are niciun semn şi nicio rană şi-un strop de sânge-n luptă n-a pierdut – Drept pildă vouă, braţul şi-l crestează. (*îşi crestează braţul.*)

O rană-i un nimic chiar de-i adâncă, Strai scump e sângele pe zeul Marte. Acum arăt ca un soldat şi rana E o răsplată tot atât de mare Cum ar fi tronul meu măreţ de aur, Bătut în diamante şi safire, în perle şi rubine fără preţ, Adăpostit sub falnic baldachin iar eu m-aş îmbrăca-n hlamida scumpă A marelui Sultan care în lanţuri A fost adus sub zidul din Damasc. Cu degetele pipăiţi-mi rana şi mâinile vi le-nmuiaţi în sânge în timp ce eu mă uit la voi zâmbind. Ce-nseamnă-o biată rană, fiii mei?

CALYPHAS:

Nu ştiu ce să spun. După mine e o privelişte care trezeşte milă. CELEBINUS:

E-un fleac, fă-mi, tată, o rană. AMYRAS:
Mie la fel, Măria Ta.
TAMERLAN:
Hai, domnişorule, întinde braţul.
CELEBINUS:
Taie adânc, tată, aşa cum ai făcut cu braţul tău.
AtlERLAN:
De-ajuns e dacă „poţi răbda b rană. Să nu pierzi, dragul meu, un strop de sânge Cât timp nu-i înfruntăm încă pe turci; Dar când începe lupta, să nu-ţi pese De lovituri şi răni, nici chiar de moarte, şi fie ca Larissa pârjolită, Cuvântul meu războinic şi-astă rană să vă înveţe-a preţui curajul, Urmaşi destoinici ai lui Tamerlan! Usumcasane, mergi acum cu oastea Spre Theridamas şi Techelles, cari Au fost trimişi întâi ca să dea foc Cetăţilor şi-oraşelor turceşti şi să-l vâneze pe mişelul jalnic Care-a fugit cu Almeda, trădătorul, în felu-acesta-i prindem la strâmtoare.
USUMCASANE:
De-abia aştept să-l spintec pe Almeda, Tâlharul mârşav care l-a trădat Pe Tamerlan, iubitul meu stăpân.
TAMERLAN:
Dacă fricosul Callapin cutează
Să strângă oaste împotriva noastră.
După ce-l prindem, îl batjocorim
Mai crunt decât pe tatăl lui, sultanul.
(*Ies*.)
SCENA 3
Techelles, *Theridamas şi alaiul lor*.
THERIDAMAS:
Lăsând pe Tamerlan în miazăzi, Am mers spre graniţa cu sirienii şi colo-i Basra, citadela-n care Ei strâng comorile întregii ţări.

TECHELLES:

Să ducem artileria uşoară, Miiuoni şi falconete \ spre tranşee, Să batem zidurile până când cu piatra din spărturi vom umple şanţul şi vom putea pătrunde în tezaur. Voi ce părere-aveţi, ostaşi? SOLDAŢII:

Dă ordin şi pornim îndată.

THERIDAMAS:

Staţi! Toba să anunţe tratative.

Se vor preda, poate, fără să lupte.

Ştiind că doi regi ai lui Tamerlan

Stau lângă ziduri cu nenfrânte oşti.

Semnale de luptă. Căpitanul din Basra cu soţia fiul.

CĂPITANUL DIN BASRA:

Ce poftiţi, domnii mei?

THERIDAMAS:

Să ne predaţi cetatea, căpitane. CĂPITANUL DIN BASRA:

Ei cum, gândiţi că sunt sătul de ea?

TECHELLES:

Ba, nu, sătul de viaţă dacă-nfrunţi Doi buni prieteni ai lui Tamerlan.

THERIDAMAS:

Pionierii meşteri din Alger Sub focul tunului vor ridica Un deal din crengi şi lut, mai-nalt ca fortul şi pestentărituri şi căi dosite Vor trage-n metereze, făcând breşe A căror pietre au să umple şanţul. Dacă intrăm, pe tine şi pe-ai tăi Nu vă răscumpără nici sfântul Cer. TECHELLES:

Aşti mauri vor tăia oricare ţeava Ce vă aduce apă şi-n tranşee Vor sta ascunşi, ca în castel

Mdnioni, falconete, tunuri uşoare ale vremii.

Să tiu mal între urmă de provizii, şi să niu iasă nimerii decât mort. N-aI încotro – predă-te, căpitane. CĂPITANUL DIN BASRA

Prieteni ai lui Tamerlan! De-aţi fi Chiar fraţii preaslăvitului Profet, Nu mă supun; deci faceţi ce-i mai rău, Rimaţi, scobiţi, minaţi, munţi grămădiţi, Luaţi-ne apa şi tot ce puteţi – Eu sunt nestrămutat, deci, bun rămas.; rid-amas: Pionieri, unde-o să pun ţăruşul Săpaţi după măsura ce v-am dat-o, Zvârliţi pământu-n sus spre cetăţuie Stând aplecaţi cât nu vă ocroteşte Şi unul să nu piară-n focul lor.

PIONIERII:

Am înţeles, stăpâne.

techelles:

O sută, toţi călări, prin câmp să afle Cam ce oştiri le vin într-ajutor. Ai noştri, Theridam, să stea-n tranşee, Iar noi, să măsurăm cu astrolabul ’Nălţimea zidurilor şi distanţa care desparte fortul de tranşee, ţ-Să ştim dacă tunarii pot ochi Fără greşeală ţinta ce-o râvnesc.

theridamas:

Ai grijă tunurile să le-aducă Numai de-a lungul şanţului; şi fascii cu o lăţime de vreo zece coţi să-i apere pe-artilerişti de gloanţe Cât bat cu tunurile – şi atunci Molozul, praful, focul, fumul, larma, Zbieraturile, ecoul, toate Vor asurzi şi-ntuneca văzduhul.

techelles:

Gornişti şi toboşari, sunaţi alarma, Soldaţi, fiţi tari! cetatea e a voastră!

Iles.).

SCENA 4:

lictră Căpitanul din Basra cu *Olympia*, *soţia sa şi cu jiul* OLYMFIA:

Stăpâne, să plecăm de-aici cu grabă

Pentru castel nădejde nu mai este. CĂPITANUL DIN BASRA:

Un glonte ucigaş mi s-a oprit

În dreptul inimii, simt că mă sting.
Mi-e rupt ficatul, vinele ce-aduc
Dintr-însul hrana pentru trup s-au spart
Şi măruntaiele-s scăldate-n sânge
Ce curge nencetat. Vă las cu bine.
Soţie dragă, fiul meu, eu mor.
(*Moare.*) OLYMPIA:
Noi mai trăim – unde-ai plecat, o, Moarte?
Întoarce-te şi ia-ne pe-amândoi
Să ne răpună-o clipă, şi-un mormânt
Să ne primească. Moarte, nu mai vii?
Dar solul tău e încă lângă mine.
(*Scoate un pumnal*)

Hidoasă Moarte, aripa-ţi întinde şi du-ne sufletele lângă-al său. Fiul meu drag, eşti pregătit să mori? Păgânii-aceştia sciţi, atât de cruzi, şi maurii ce nu ştiu îndurarea Ne-or ciopârţi, pe roată ne vor trage Sau vor găsi grozave alte chinuri; De-aceea mori de mâna mamei tale, Care, tăindu-ţi gâtul sidefiu, Te va scăpa de viaţă şi de cazne.

FIUL:

Ia-mi viaţa, mamă, sau mi-o iau eu singur. Crezi că mai oot trăiştii ndu-l mort? Ori dă-mi pumnalul, ori loveşte tu

Ca sciţii sănti-şi bată joc de mine Dă, mamă scumpă, vreau să-l văd pe tata. (*Olympia îl înjunghie.*)

OLYMPIA:

O, sfinte Mahomed, de-o fi păcat, Iertare cere-mi de la Cel de Sus la mântuită, să mă poţi primi.

Intră Theridamas, Techelles şi tot alaiul lor.

THERIDAMAS:

Ei, doamna mea, ce faci aici?

OLYMPIA:

Aşa cum i-am luat fiului meu viaţa Mi-o iau pe-a mea.

Ca trupurile lor să nu fie sluţite de barbari, Le-am ars.

TECHELLES:

Soţie demnă de-un ostaş! Să vii cu noi la Tamerlan cel Mare – Când va afla ce hotărâtă-ai fost, Îţi dă ca soţ un prinţ sau chiar un rege.

YMPIA:

Bărbatul meu mi-a fost cu mult mai scump Decât un prinţ, un rege, – un împărat, Iar pentru el vreau să-mi pun capăt vieţii.

ERIDAMAS:

Nu, doamnă, hai cu noi la Tamerlan, Un om mai mare decât Mahomed, Mai chipeş şi mai falnic decât Zeus când din palatul său ceresc se uită La Cynthia ce şade, luminoasă, Lângă fereastra din alcov; la Thetis, înveşmântată-n straie de cleştar; O calcă sub picioare pe Fortuna, Pe zeul luptelor şi-l face sclav; Cu spada scoasă, Parcele şi Moartea îl însoţesc în straie purpurii; în faţa lui, călare, pe un leu Nemesis poartă-un coif mânjit de sânge şi-mproaşcă creierii celor ucişi;

Cu el abor Furii hâde care-aşteaptă
Un semn ca să pornească pustiirea.
Deasupra, – nfăşurată-n văl de aer.
Pluteşte taina pe aripi de vultur
Sufilnd grozav din goarna-i aurită.
Ca între polii cerului şi-ai lumii
Să sune numele lui Tamerlan;
Pe-acest om, doamnă, ai să-l vezi cu ochii.
Să mergem.

OLYMPIA:

Îndură-te de lacrimile mele şi în genunchi te rog să mai rămâi Cât să-mi arunci firavul trup în focul Ce-mi mistuie bărbatul şi copilul.

TECHELLES:

Mai bine sa de mistuie pe noi, Ostaşii Theridamas şi Techelles, Decât să ardă-un chip creat de Fire cu mai măiastră artă ca atunci când a dat formă haosului veşnic şi a aprins făcliile cereşti.

THERIDAMAS:

M-ai fermecat atât de mult, domniţă, Că trebuie să mergi cu noi.

OLYMPIA:

Duceţi-mă oriunde, mi-e tot una, Iar capătul acestui drum sortit, Va fi sfârşitul tristei mele vieţi.

TECHELLES:

Nu, doamnă, ci-nceput de bucurii, – Hai, fără teamă de nimic. THERIDAMAS:

Soldaţi, pornim spre Generalul nostru în Anatolia, unde e gata

Oştirile turceşti să le atace…

Aur, argint şi perle, tot ce-aţi luat.

Din fortăreaţă faceţi parte dreaptă

De două ori mai mult o să-i dăm Doamnei

Din lăzile tezaurului nostru.

(*Ies.*)

SCENA 5

Cauapin, *Orcan*, *Regele Ierusalimului*, *regele Siriei*: *Al-meda cu suita şi un sol*.

SOLUL:

Slăvite împărate Callapin, Trimisul pe pământ al lui Alah, Vă dau de ştire că lângă Alep. Se află Tamerlan, monarhul pers, Cu călăraşii şi puşcaşii lui, Mai mulţi decât sunt frunzele în freamăt. Din codrul Idei[26], unde câinii tăi Gonesc cu lătrături rănitul cerb, Ţinteşte să-mpresoare şi să ardă Oraşul Anatolia, apoi întreaga ţară să o

26 Lanţ muntos în Asia Mică, lîngă Dardanele.

cucerească.

CALLAPIN:

Oştirea mea regească nu-i mai mică – între hotarul Frigiei şi marea Ce scaldă Ciprul cu-nspumate valuri Ea împânzeşte văi, câmpii şi dealuri. Prinţi turci şi căpetenii, fiţi bărbaţi, Tociţi-vă hangerele cu grijă – Curând le veţi înfige-n Tamerlan, în fiii şi în căpitanii lui. Pe Mahomed, n-o să rămână unul, Iar câmpul Unde se va duce lupta". Mormântul perşilor" va fi numit în amintirea biruinţei noastre. ORCAN:

Şi-acel ce-şi spune Biciul Cerului, Stăpânul glumii, zeul pământean, Va pune capăt marşului războinic, Mergând spre lacul iadului! Acolo, Ordii de draci, ştiind că va muri De mâna mea, aici în Anatolia, Ţin fiare roşii de nestinsul foc.

RuTJesc, Jintind Lăboaie şi la porţi De-abia aşteaptă să-i înhaţe duhul.

CA-LL-APUN:

Să-mi spuneţi, viceregi, câţi luptători Aţi pregătit pentru oştirea mea?

REGELE EEBTJSALIMULCR:

Din Palestina şi Ierusalim.
Au mai venit încă şaizeci de mii
De când i-ai socotit ultima oară.

ORCAN:

La fel dinspre deşertu-arab şi ţara A cărei minunată capitală A refăcut-o marea Semiramis[27], Au mai venit, călări şi pedestraşi, Cam patruzeci de mii, pe lângă cei Ce ţi i-am arătat ultima oară. REGELE TRAPEZUNTTJLUT:

Noi, doamne, am adus din Trapezunt
Turci credincioşi şi bravi bithynieni.

---

27 Semiramida.

8 Oraş situat la sud-est de Alep(po), posibil o variantă a lui.

Ce luptă fără a şti să dea-napoi
Sau să se-ntoarcă nebiruitori.
Cincizeci de mii de oameni care se-adaugă
Acelor număraţi până acum.
REGELE SIRIEI:
Pe lângă cei pe care i-ai numărat
Au mai venit alţi sirieni, din Halla?
Şi-oraşele vecine din ţinut.
Opt mii, călări, treizeci de mii, pedeştri;
Astfel, armata-mpărătească-ajunge
La şasesute mii de luptători.
CALLAPIN:
Deci, bun sosit la moarte, Tamerlan 1 Să mergem, viceregi, spre câmpul luptei, Mormântul perşilor, altarul unde îi vom jertfi un munte-ntreg de leşuri Lui Mahomed care cu Jupiter Deschide bolta ca de sus să vadă Cum îi vom sfârteca pe neprieteni.

Intră Tamerlan cu cei trei fii ai săi, Usumcasane şi alţii.

TAMERLAN:
Ce zici, Casane? Un sobor de regi Din care, parcă nu-i niciunul vesel…
USUMCASANE:
S-au speriat când te-au văzut, stăpâne.
Sărmanii, cred că moartea li-e aproape. TAMERLAN:
Şi este chiar, prin mine, sunt aici!
Şi totuşi am să-i cruţ, vor fi doar robi.
Ei, regişori ai Turciei, venit-am
Ca Hector care-n tabără grecească
A înfruntat dârzenia Eladei
Şi-a apărut, semeţ şi arătos, în faţa fiorosului Ahile.
Rivalul său în lupte vitejeşti.
Asemuirea mea vă face cinste.

Căci de-aş fi eu cum Hector cu Ahile
(Prinţ fără seamăn ce-a ţinut o spadă)
Să vă poftesc la luptă, pe oricare.
Ştiu că aţi da-ndărăt, hangerul meu
Vă înspăimântă ca un scorpion. ORCAN:

Ei, aşi! Ţi-e slabă oastea şi de – aceea încerci să-nvingi prin luptă piept la piept Dar, Tamerlan, păstor de rând ce eşti, Am să-ţi tai gâtul cu această spadă. TAMERLAN:

1 Păstorul la născarea cărui Cerul A arătat un semn prielnic lui, Unind luminătorii ce-şi vor fi Duşmani unul altuia până-n veac, Vestitul Tamerlan, cuceritorul, Atât o să te chinuie, odată cu Callapin, mişelul, hoţul care L-a cumpărat pe-acest nemernic sclav, Pe-acel câine de turc, necredincios în slujba marelui său împărat, încât vei blestema pe Tamerlan.

CALLAPCIF;

Scit irigi nrfat, am să răzbun ocara Ce i-ai adus lui tata, apoi mie. REGELE, IERUSALIMULUI:

Pe Mahomsd, va fi legat în lanţuri, Vâslind cu alţi creştini pe-o brigantină Şi prade vasele-n Arhipelag. Oăată-ntors la vechea-i meserie, Cred că va deveni corsar vestit.

CALLAPUN”:

Ea zic ca după cese-ncheie lupta să re gândhn la cel mai straşnic chin Ce-i poate frânge sufletul şi trupul. TAMERLAN:

Jupâne Callapin, eu o să-ţi atârn un jujău de gât ca să nu mai fugi iar. În felul ăsta nu va mai trebui să umblu după tine.

Eu vouă, viceregi, vă pun zăbale
Vânham la aurita mea caleaşca.
Iar dacă staţi, v-ating cu bici de sârmă.

O să mâncaţi nutreţ, paie sau fân.

Şi-o să dormiţi în grajd pe scânduri goale.

ORCAN:

Până atuncea, însă, Tamerlan, Ai să cerşeşti iertare în genunchi. REGELE TRAPEZUNTULUI:

Soldaţi de rând, să ştii, au să te ducă Legat la cortul Marelui Sultan.

REGELE SIRIEI:

Toţi am jurat să fii ucis în chinuri Sau să trăieşti mai rău decât un rob.

TAMERLAN:

Regişorilor, deocamdată ţineţi post. Peste puţin o să am prilejul să vă ospătez. CELEBIUS:

Uită-te, tată, cum ne priveşte temnicerul Almeda.

TAMERLAN:

Fugar mişelnic, trădător scârbos, Cum ai să rogi pământul să te-nghită! Nu vezi tu oare moartea-n ochii mei? Nemernice, te-aruncă de pe-o stâncă, Ori spintecă-te, inima ţi-o smulge.

Ca să-mi îmbuni mânia, căci altminteri Am să te ard cu fierul înroşit, Să te stropesc cu plumb topit, când tu Eşti tras pe roată şi auzi pocnind încheieturile. Cât mai eşti viu Nicio stihie nu te va scăpa De furia lui Tamerlan cel Mare. CALLAPIN:

În ciuda ta, va fi înscăunat. Almeda, vino să-ţi primeşti coroana. Eu te fac rege în Ariadan, Pe Marea Roşie, chiar lângă Meca. ORCAN t

Ei, haide, ia-o! ALMEDA (*către Tamerlan*):

Mi îngădui s-o primesc, Măria Ta?

CALLAPIN:

Îi ceri voie? Poftim, ia-o!

TAMERLAN:

Hai, domnişorule, ia şi o jumătate de duzină. Aşa,

acum că eşti rege, îţi trebuie şi un blazon.

ORCAN:

Pe care să fie capul tău. TAMERLAN:

Nu, mai bine să aibă o legătură deschei pe drapel, să-i amintească că a fost temnicer, ca atunci când i-l iau să-i pot zdrobi creierii cu ele şi să vă-ncui în grajd când o să asudaţi de tras la caleaşca mea. REGELE TRAPEZUNTULUI:

Ajunge, hai să mergem pe câmpul de bătălie ca să-l ucidem pe nemernic.

TAMERLAN:

Băiete, pregăteşte biciul şi adu-mi caleaşca la cort, căci după ce se sfârşeşte lupta, voi călări în triumf prin tabără.

Intră Theridamas, Techelles şi suita lor. TAMERLAN:

Ce-i, regişorilor? Aceşti balauri Au să vă înspăimânte într-atât Că-i veţi ruga să vă primească robi.

Techelles, Theridamas, „bun venit, Ştiţi oarecine-i acest rage nou? THERIDAMAS:

Da, a io st paznicul lui CaDapin.

TAMERLAN”:

Ei, acum îl vezi re-e. Ai grijă de el, Theridamas, et vom lupta, ca nu cumva s-ăscundă coroana, cum a f. – i «» ff-i îl *ră* o r-„r – rârw O 1 Dnrl! j. cilul, *hkz* [*jv* llu un di X IZIO lll.

REGELE SIRIEI:

Nu, Tamerlan, te credinţez că nu va fi nevoit să facă aşa ceva.

TAMERLAN:

Nu poţi să ştii.

Acum, prieteni dragi şi căpitani, Luptaţi cum ştiţi, ca nişte-nvingători, Izbânda din această zi c-a voastră, Ea şovăie acum, dar, încruntarea mea o va sili să mă

însenineze Şi să ne dea la toţi cununi de laur.

TECHELLES:

Zâmbesc la gândul că după-nfruntare, Când Anatolia va fi a noastră, Ostaşii, cu odoarele în spate, Vor năduşi sub greutatea lor. TAMERLAN 1

Domniile vi le împart îndată. La luptă, turcilor, sau vă predaţi.

ORCAN:

Întâi, tâlhare, să ne măsurăm!

(*Ies*.)

Actul IV

SCENA 1

Alarmă; *Amyras şi Celebinus ies din cortul unde doarme Calyphas*.

AMYRAS:

Coroanele acestor mândri turci

Par nişte sori a căror strălucire înfruntă a cerurilor slavă. Frate.

Să ne grăbim pe tata să-l ajungem.

Deşi i-e spada iute cum e gândul

Şi-n zborul ei coseşte-armate-ntregi. CELEBINUS:

Cheamă-l din cort pe leneşul Calyphas.

Dacă nu-l vede colo-n luptă, tata

O să se-nfurie atât de rău

Încât mă tem că-l va înjunghia.

AMYRAS:

Hai, frate, scoală-te odată, hai! mai poţi dormi când turcii bat în tobe şi bubuitul tunurilor lor» Vesteşte parcă neizbânda noastră? CALYPHAS:

Nebunilor, de mine nu-i nevoie şi nici de voi. De ce să râdă lumea De cutezanţa unor băieţaşi? Chiar dacă o jumătate de oştire Ar piroti ca mine, tatăl meu Tot ar învinge. Nu-l jigniţi crezând Că-i trebuie ajutorul vostru.

AM y RAS:

Cutezi să fugi de luptă 5 Doar ştii biile
Ce. mult Târăşt* tata mişetia.
Ai grijă, ţi-a mai poruncit să lupţi
Când însuşi el, în mijlocul oştirii.
Cu spada noastră, ne-ncercată încă.
Lorea fără cruţare pe duşmani. CALWPEfă S:
Ştiu ce înseamnă să ucizi un om.
Eu unul am mustrări de conştiinţă.
Nu-mi place să omor şi să vărs sânge
Când setea pot să-mi potolesc cu vin. CELEBINUS:
Hai, vino, laşule! Faci de ruşine
Şi casa ta şi neamul bărbătesc. CALYPHAS:
Mergi, luptă pentru amândoi, voinice.
Şi ia-l de-aici pe fratele-ălălalt.
Ca să se dovedească un nou Marte.
O să mă bucur auzind că voi
Aţi câştigat atâta slavă-n luptă
Şi hoitul l-aţi lăsat în urma voastră;
Şi-o să mă bucur că n-am fost cu voi.

AMYRAS:

Şi-atunci nu vii?

CALYPHAS:

Precum ai înţeles. AMYRAS:

Dacă toţi munţii-nalţi din Zona Mundi[28] Ce-ncing Tartaria îndepărtată, S-ar preschimba în mărgărint, ca eu să stau în cort, nu aş primi, ştiind că tata s-ar înfuria

28 „Cingătoarea Pământului", vechea denumire a Munţilor Urali.

cumplit când se va-ntoărce-nvingător din luptă şi va afla că noi n-am meritat Nimic din slava ce ne-a pregătit-o.

CALYPHAS:

Ia slava tu, eu am ales odihna, Iar mintea o să-mi ierte laşitatea. Să merg la luptă când nu e nevoie?

(*Zyomot de* iupid în *etilice*. *Amyras şi Celebinus pleacă repede*.)

CALYPHAS:

Peste tot zboară gloanţe La-ntâmplare. Dac-ar ucide-afaia mii de oameni, M-ar răsplăti un glonţ, mult mai curând Decât pe unul care n-a luptat; Dac-aş ieşi din cort fără să fac Nici rău nici bine, încă s-ar putea să-ncerc un rău pe care niciun bine, Coroana tatii, slava, nu-l mai dreg. Să joc, dar, cărţi, Perdicas! (*Intră Perdicas*)

PERDJCAS:

Stăpâne, sunt aici.

CALYPHAS:

Hai să jucăm cărţi, să treacă timpul. PERDICAS:

Cum porunceşti, stăpâne. Pe ce jucăm? CALYPHAS:

Câştigătorul să sărute primul pe cea mai frumoasă dintre sultanele turcilor pe care o să le ia în robie tata.

CALYPHAS:

Mă învoiesc, pe cinstea mea. (*Joacă cărţi*.)

Ei zic că sunt laş, Perdicas, şi mă tem aşa de puţin de pocnetele, săbiile şi tunurile lor ca de-o doamnă goală cu fileu de aur care de teamă că m-ar înspăimânta, l-ar scoate şi s-ar culca cu mine.

PERDICAS:

O asemenea teamă, stăpâne, nu te-ar face nicicând să dai înapoi.

CALYPHAS:

Aş vrea ca tata să-mi încerce curajul într-o astfel de bătălie.

(*Zgomot de luptă în culise.*)

Ce-o fi zarva asta? Pesemne că e rănit careva. (*Ies.*)

Intră Tamerlan, *Theridamas*, *Techelles*, *Usumcasane*, *Amy ras*, *Ceubinus*, *ducând pe regii turci prizonieri*. *Soldaţi*.

Ei, sclavilor, vi s-a ştirbit trufia? Feciorii mei vă duc ca pe berbeci la junghiat. Băieţi, spuneţi şi voi: Războiul nu-i desfată şi pe zei? Nu ardeţi de dorinţa să deprindeţi Prin alte fapte-această mare artă?

AMYRAS:

N-ar fi mai bine să-i lăsăm să plece ta, întorcându-se cu noi oştiri, Să recunoască-apoi: „A fost putere şi-a fost mărinimie, nu-ntâmplare!?” TAMERLAN:

Amyras, soarta să n-o ispiteşti. Curajului dă-i veşnic prospătură, Bucatele sleite nu-i priesc. Unde-i fricosul, căci fecior nu-mi este Acel ce numele mi-a pângărit! (*Intră în cort şi îl scoate afară pe Calyphas*)

Întruchipare-a lenei şi a fricii, Otreapă care slava mi-o întuneci, îmi seacă inima de-amărăciune când te privesc! Cum aş putea Opri aceste mâini să pedepsească Aşa cum se cuvine, mişelia? THERIDAMAS:

Îndură-te, stăpâne-al meu, te rog! TECHELLES ŞI USUMCASANE:

Cu toţii, Doamne, te rugăm să-l ierţi!

TAMERLAN:

Drepţi! Soldăţoi care-aţi uitat onoarea şi tâlcul luptelor unui ostaş!

AMYRAS:

Prea bunule stăpân, iertat să fie, Apoi silit la lupte – îl luăm noi.

TAMERLAN;

Drepţi! fiilor, vă-nvăţ ce-nseamnă lupta

Şi care este rostul vitejiei!

O, Samarkand în care m-am născut
Şi-am învăţat a cărnii cutezanţă.
Roşeşte-acum, căci cinstea ţi-e pătată
Şi nici Javartes care te îmbrăţişează
Cu-atâta dragoste nu este-n stare
Să spele chipul tău mânjit. Tu, Joe.
Primeşte-i îndărăt fricosul suflet
Şi-acest trup laş ce n-a adăpostit
Fiinţa însăşi a lui Tamerlan.
Cu tine sunt croit dintr-o plămadă;
Mă stăpâneşte-un spirit ce mă face
Viteaz, ambiţios şi mândru, gata
Să ridic spada şi-mpotriva ta
Ca să dirigui sferele cereşti.
Fiindcă acest pământ şi chiar văzduhul
Prea mică-mpărăţie-s pentru mine.
(*îl înjunghie* pe *Galyphas*.)

Pe Mhamed, al tău prieten, jur: Cum tu mi-ai dat asemenea vlăstar, Făcut din humă grea, din tot ce este Mai scârnav în stihii, fără curaj Putere sau măcar un dram de minte, Plin de prostie, somn şi nepăsare, Din mine ţi-ai făcut vrăjmaş mai mare Ca-acel ce munţi zvârlit-a-n capul tău, Clătind povara ce-o purta Atlas, De care, tremurând, te-ascunzi în aer şi-n nori smoliţi ca să nu fii văzut. Voi, laşilor, ai Asiei bicisnici Ce nu vreţi să vedeţi puterea mea Deşi ea străluceşte ca un soare, Cu toţii veţi simţi puterea aceasta şi veţi vedea cum face osebire între pedeapsa dată lui şi vouă.

Ne-ai arătat doar osebirea dintre noi Prin fapta-ţi blestemată şi barbară. REGELE IERUSALIMULUI:

Izbânzile îţi sunt atât de crude.
Că bolta, plină-acum de meteori
Alcătuiţi din sângele vărsat de tine

Şi flăcările ce-ai zvârlit în aer
O să-ţi trimită-n creştet foc şi sânge.
O grindă de stropi fierbinţi, şi astfel.
Cu-al nostru sânge, ne vom răzbuna.
TAMERLAN:
Mişeilor, aceste barbarii – Dacă aşa vreţi să numiţi războiul – Le fac fiindcă am de Sus poruncă să biciuiesc trufia-nscăunată şi, iarăşi, nu sunt rege peste regi
Pentru mărinimie şi blândeţe şi port un nume mai răsunător – Biciul lui Dumnezeu şi Spaima Lumii. Ca pe deplin să-l merit, eu răspund cu luptă, moarte, sânge şi cruzime, Zdrobind pe ţărănoii cari înfruntă Puterea măreţiei din înalt Ce-o port în mine. Iar voi, Theridamas, Techelles şi Casane, jefuiţi Tot ce-i de preţ în corturile mari Ale acestor turci trufaşi; luaţi şi cadâne să-i sape groapa ăstui plod scopit; Niciun oştean să nu-şi mânjească mâna cu un neisprăvit; apoi în cort Aduceţi târfele – voi hotărî Ce fac cu ele. Luaţi-l de aici. SOLDAŢII:
Da, Măria Ta.
(*Ies cu corpul lui Calyphas*.)
REGELE IERUSALIMULUI:
Ah, monstru blestemat! Nu, Belzebut.
Pe care în cruzime îl întreci
Şi-n ură eşti mai crâncen decât el!
ORCAN:
Eac şi Radamant \ ne răzbunaţi şi chinuiţi-l crunt, ca ura noastră să stingă ura lui, cu care-atât Loveşte-n noi.
REGELE TRAPEZUNTULUI: Fie ca ochii lui
Ce toarnă-n inima-i înverşunată Venin de şarpe, să orbească! REGELE SIRIEI
Arterele şi vinele nicicând să nu-i hrănească inima sa crudă Ci, fără vlagă şi căinţă-n sânge, Să se zbârcească şi să ardă-n furii. TAMERLAN:

Lătraţi, cotarlelor! Vă-nchid eu gura cu fierul înroşit în foc, vârându-l Până-n spurcatele voastre gâtlejuri! De-atâta chinuri ce veţi îndura o să mugiţi ca până hăt departe Pământul să răsune; o să mugiţi Precum aprinşii tauri cimbrieni care, fără vaci, aleargă nebuneşte împunşi de coarnele celor din spate şi mugetul lor jalnic umple valea. Cu tunuri noi, nefolosite încă, Voi cuceri, prăda de tot şi arde Cetăţi, palate de-aur câte-aveţi iar cu văpaia care-atinge norii, Voi da foc bolţii, stelele topite Vor fi ca lacrimi pe care Mahomed Le varsă la pieirea ţării sale; Şi până când n-aud pe Jupiter Tunând de sus: „Ajunge, Tamerlan!” Voi fi mereu o Spaimă-a-ntregii Lumi iar meteorii ce-s oşteni păşind Pe-a cerului cetăţi am să-i silesc

Eac, fiul lui Zeus şi rege al mirmidonilor; renumit pentru spiritul său de dreptate, ca şi Radamant, erou cretan, fiul lui Zeus şi al Europei.

S-alerge-n jurul bolţii şi să frângă învâlvoiatele lor lănci, în cinstea Victoriilor mele strălucite. Aduceţi-i pe toţi în cortul meu.

SCENA 2

Olympia, *singură*.

OLYMPIA:

Olympia, sărmano, ochii tăi N-au mai văzut a soarelui lumină De când te-au pus sub pânza unui cort, lax chipul tău e scofâlcit ca moartea. Găseşte-o cale ca să scapi de viaţă, Căci nu poţi să-i primeşti hidoasa curte, Al cărei ţel e necinstea ta. Şi cum pământul, azi sărat de lacrimi, Nu are ierburi care să-ţi dea otravă, Nici aer să-ţi înăbuşe suspinul, Miasme rele-ori aburi să te-nece, Nici sabie cu care să-ţi iei viaţa, Să-ţi fie gândul singura ta armă.

(*Intră Theridamas*.)

THERIDAMAS:

Olympia, te-am căutat în cortul meu şi l-am găsit pustiu, neluminat De frumuseţea ta; şi-atunci, nebun, Am alergat pe câmpuri, bănuind Că Zeus cel focos l-a pus pe Hermes, înaripatu-i fiu, să te răpească. Acum nu am de ce să-mi fie teamă. Olympia, ascultă-mi rugămintea!

OLYMPIA:

Când mi-au murit bărbatul şi copilul, Cu ei am îngropat orice simţire, Afară de durerea şi de jalea Ce nu-mi îngăduie să mă gândesc

La dragoste ci doar la moarte – ea

E pentru un suflet trist subiect mai vrednic.

THERIDAMAS:

Te-ndură! pentru mine ochii tăi sunt mai frumoşi şi mai atrăgători Decât ai lunii care-atrage marea. Privirea ta de bucurii mă umple, Dar ele pier când pleci de lângă mine.

OLYMPIA:

Stăpâne, – ndură-te, cu spada scoasă

Deschide-i drum amarului meu suflet Ce-atât se zbate-n temniţa aceasta şi vrea să iasă ca să-i întâlnească Pe soţul meu, pe dragul meu băiat. THERIDAMAS:

Mereu aceleaşi vorbe, soţul, fiul! Iubito, uită-i şi ce-ţi spun ascultă: Vei fi regină falnică-n Alger şi îmbrăcată-n strai de aur greu, Sus în palatul-meu de marmur sta-vei Precum Venera-n tronu-i maiestuos, Cerând să ţi se-aducă tot ce vrei! De dragul tău eu am să las oştirea şi-mi voi petrece viaţa lângă tine cu vorbe minunate de iubire. OLYMPIA:

Decât asemeni vorbe mai degrabă Aş asculta o poezie-n care – un vers cu moartea se sfârşeşte iar cel’lalt cu ea începe. Iar împărătească Nu pot să fiu în schimbul dragostei. THERIDAMAS:

Păi, dacă nu te laşi înduplecată, Voi folosi, domniţă,

un alt mijloc! Sunt pătimaş în dragoste şi iute, şi vrerii mele am să te supun, întoarce-te în cort. OLYMPIA:

Ca să-mi cruţi cinstea, am să fac

Mariei tale-un dar de preţ, cum altul – Cred eu că nu se mai găseşte-n lume.

THERIDAMAS:

Anuune e «?

OLYMPIA:

Un unguent pe care – un alchimist

L-a distilat din cel mai pur balsam Îl”.

Şi din esenţa multor minerale. H*

Tăria marmurei celei mai rare – Ce-i strecurată-n el ca picături

După tipicul artelor oculte.

Prin farmece rostite chiar de duhuri.

O piele astfel unsă n-o străpung

Nici sabia, nici lancea, nici pistolul.

THERIDAMAS:

În halul ăsta-ţi baţi tu joc de mine?

OLYMPIA:

Dovadă, gâtul eu mi-l ung iar tu, Când ai lovit, priveşte vârful spadei Şi ai să vezi cât de tocit va fi.

THERIDAMAS:

Dacă-i un leac minune, atunci de ce

Nu ţi-ai uns soţul – că doar l-ai iubit?

OLYMPIA:

Aşa mi-a fost în gând să-l folosesc, Dar moartea-i grabnică m-a-mpiedicat. Şi-acum, adeverire să fiu eu. Încearcră şi-ai să vezi că nu scornesc.

THERIDAMAS:

Încerc, Olympia, şi-am să-l socot

Drept darul cel mai scump din Orient. (*Olympia se unge pe gât.*)

OLYMPIA:
Acum loveşte şi vezi, vârful spadei
Cât e de bont de-i tare lovitura.
THERIDAMAS:
Lovesc, Olympia.
(*O înjunghie.*)
Cum, am ucis-o? Câine, te omoară! Retează braţul ce-mi răpi iubita! Cei mai de seamă învăţaţi ai vremii Ar fi aflat în ea minuni mai multe
Decât descopăr în a firii taine. Mai mândru-i Iadu-acum ca Elizeul, Pe bolta neagră rătăceşte-un astru Mai falnic decât Ochiul Cerului, Din care stelele îşi iau lumina. Damnaţii au scăpat acum de chinuri, Căci Furiile îi admiră chipul, Iar infernalul Dis îi face curte, Scornind la măşti şi baluri pentru ea, Lăsând deschise uşi spre al său tezaur, Slăvind-o pe regina neprihanei, Al cărei trup va fi-ngropat cu-alaiul Ce-l poate-ngădui regatul meu. (*Iese, scoţându-i trupul afară.*)
SCENA 3
Tamerlan tras în carul său de către regii Trapezuntului şi Siriei cu zăbale în gură; el ţine frâul în mâna stângă şi cu biciul din mina dreaptă îi biciuieşte. Techelles, Theridamas, Usmucasane, Amyras, Celebinus; regii Anatoliei şi Ierusalimului sunt escortaţi de cinci-şase soldaţi de rină.
TAMERLAN:
Hi! gloabe ghiftuite ale Asiei, Doar douăzeci de leghe într-o zi, Trăgând un car de luptă-atât de mândru, Cu un mare vizitiu ca Tamerlan? De la Asphaltis; unde v-am învins Pân-la Beirut, unde vă dau nutreţ? Roibii ce duc cerescul Ochi de aur şi suflă-afară zori aprinşi din nări Nu-s preţuiţi aşa de-al lor stăpân la voi ce-i sunteţi robi lui Tamerlan. Iar caii îmblânziţi de Alcide-n Tracia, Hrăniţi de

Egeu cu carne omenească şi zvăpăiaţi fiind fără pereche, N-au fost supuşi de-o forţă mai divină Cum fost-aţi voi de braţul meu nenvins.

Ca să vă fac mai aprigi, de mâncare „Vă dau doar came* ud \; de băut, întinscatul cei msi tare cu găleata. IMincaţi şi beţi din plin, dar carul meu să zboare ca un nor sub vânt; de nu, muriţi ca fiarele, netrebnici trântori, Fiţi hrană pentru corbii cobitori! Aşa-s pe drept, Biciul lui Jupiter; Să-l văd pe zeu răsfrânt în chipul sacru Care-i păstrează numele şi slava.

AMYTÂAS:

Stăpâne, vrei să-mi dai şi mie-un car, ia să fiu tras de alţi doi regi trândavi?

TAMERLAN:

Eşti încă tânăr pentru aşa ceva; Iar mâine, ei vor trage carul meu Cât ceilalţi regi prieteni se-odihnesc.

ORCAN:

O, tu, stăpâne, domn subpământean.
Rege-absolut ca Joe, tot aşa
Cum ai venit cândva-n Sicilia
Ca să cunoşti pământul ei bogat
Şi-acolo ai văzut pe Proserpina[29]
Gustând din rodul pomilor lui Ceres[30]
Şi-ai îndrăgit-o şi, ca s-o cinsteşti.
Regină ai făcut-o astfel astăzi.
Să vii la noi cu Ură şi mânie
Ca să-l zdrobeşti pe-acest tăgadnic mândru
Şi-n fundul iadului să-l duci vârtej.

THERIDAMAS:

Stăpâne, dă-le lor zăbale-acum Ca-n frâu să ţii

29 Fiica zeiţei Ceres şi soţia lui Hades. ••

30 Mama Proserpinei, zeiţa recoltei.

spurcatele lor limbi, Că-s gloabe ce-mblânzite nu se lasă, Aşa că, gura lor cea rea astup-o şi ţine-i în căpăstru cât mai mult.

TECHELLES:

Din gură-am să le scot ultimii dinţi, Să nu mai clămpăne şi să mănânce.

tistjmcasane:

Stăpâne, mai de mult ai născocit

Un mijloc care-i poate-mpiedica

Blesteme să împroaşte-n limba lor. CELEBINUS:

Ce spune regişorul? De ce tace? REGELE IERUSALIMULUI:

Plod rău ce eşti, sămânţă de tiran, începi ca tatăl tău cel blestemat cu cazne-amarnice şi dojeneli? TAMERLAN:

Ei, turcule, să ştii că el Odată-ajuns în culme, va prăda Regatele nebiruite, când.

Gândind că-s* mult prea bun pentru ăst pământ, Spre Aldebaran o să mă-nalţe Zeus, Deasupra celor trei roiuri de stele şi lumea întreită s-o înving. Aduceţi pe cadânele turcoaice, Se cade să le răsplătesc, căci ele L-au îngropat pe fiul meu bicisnic. (*Sunt aduse cadânele*)

Pe unde sunt oştenii-acei de rând.

Cari la Asphaltis au luptat ca leii? SOLDAŢII:

Aici, stăpâne. TAMERLAN:

Hai, luaţi reginele, bravi luptători – Le zic aşa căci lângă regi au stat –.

Vi le-mpărţiţi, le luaţi din giuvaeruri, în toate pe deplin să vă slujească. SOLDAŢII:

Îţi mulţumim, Măria Ta. TAMERLAN:

Vedeţi să nu vă bateţi pentru ele! Oricine-mi calcă vorba va pieri. ORCAN:

Tiranule! cobori atât de jos Norocul ce ţi-a-ncununat izbânda?

Cutezi să dai femei nevinovate în seama unor nerifrânaţi oşteni? TAMXRjLAN:

Voi, clinilor, de ce-aţi venit aici, întâmpinându-mă cu un stol de târfe? DOAMNELE:

Vai, doamne, vai, salvează-ne onoarea! TAMERLAN:

Nemernici lor, n-aţi plecat cu prada?

(*Soldaţii fug, luând cu ei doamnele.*)

REGELE IERUSALIMULUI:

Cruzime crâncenă, diavolească!

TAMERLAN:

„Onoarea”? Au pierdut-o cam de mult, şi nici nu ştiu ce-nseamnă-acest cuvânt.

THERIDAMAS:

Socoata turcilor a fost, cred eu, Că după ce ne bat, noi o să fim

Comedianţi la haitoşele lor.

TAMERLAN:

Dar vezi că nu le-a mers. Soldaţii noştri cu târfele se joacă-acum în corturi, îi las să se mai bucure de pradă, Cât timp ne pregătim pentru atac. Urmează marşul către Babilon.

TECHELLES:

Atunci, stăpâne, să nu zăbovim Şi să pornim la cucerirea lui... TAMERLAN:

Aşa-i, Techelles; gloabelor, ’nainte. Voi, regii marei Asii, tremuraţi Aflând că Biciul a pornit şi vine să sfărâme cetăţi, să ia coroane, Să strângă noi comori şi bogăţii! Marea-Euxină, care-i înspre nord, Mediterana-n vest, Caspica-n nord-est şi-n miazăzi Sinus Arabicus \ Vor geme de corăbii încărcate cu pradă de război ce va ajunge în falnica împărăţie persă. Atuncea. Samarkand, oraşul meu, şi apa de cleştar a lui Jaertis, Mândria-mpărăteştii capitale, Vor fi vestite în întreaga lume, Căci voi zidi acolo un palat

cu turnuri înălţate pân-la cer, Care-au să-ntunece şi faima Troiei. Pe străzi, înconjurat de regi învinşi, Voi călări în za strălucitoare la soarele; pe coiful meu vor fi Trei pene, cu câte-un olmaz, drept semn Că-s împărat al întreitei lumi; Precum migdalul falnic ce se-nalţă Pe muntele Selinus, veşnic verde, şi-mpodobit nespus cu flori mai albe la fruntea Erycinei[31]

când în cer. Se iscă-o adiere cât de mică, Petalele lor gingaşe tresar… Apoi în car ca fiul lui Saturn, Ce stă-n caleaşca lui, strălucitoare când vulturii împărăteşti o poartă Pe drumuri de cleştar bătut în stele şi-alaiul îi uimeşte şi pe zei, Aşa voi trece eu prin Samarkand Până când sufletul desprins de trup, Se vanălţa spre Calea Laptelui şi-l va-ntâlni pe Atoatefăcătorul. Spre Babilon, oşteni, – spre Babilon!

(*ies.*)

Un alt nume al Afroditei.

Actul V

SCENA 1

Guvernatorul Babilonului se urcă deasupra zidurilor Maximus şi alţii.

GUVERNATORUL BABILONULUI:
Ce zice Maximus? MAXIMUS:
Spărtura ce-a făcut în zid duşmanul
Mărturiseşte că am fost înfrânţi
Şi n-avem sorţi nici să scăpăm cu viaţă.
Şi nici să apărăm cetatea, doamne.
Atârnă steagul păcii şi-mplineşte
Ce te-a rugat întregul Babilon;
Poate că astfel vom mai îmbuna
Cumplita ură a lui Tamerlan. GUVERNATORUL

31 Marea Roşie.

BABILONULUI:

Mişelule, mai scumpă-ţi este viaţa
Decât onoarea ţării şi a noastră?
Şi eu ţin mult la viaţă şi la rang.
Dar bunăstarea Babilonului
E mai presus de tot ce preţuiesc!
Oare-ndărătul zidului străpuns.
N-avem putere să mai rezistăm.
Când lacul nostru falnic, Limnasphaltis.
Ridică ziduri noi din tot ce-n sus
Aruncă volburile lui, mai tari
Ca poarta iadului şi chiar a morţii?
De ce să ne slăbească vitejia
Fiind astfel feriţi, când doar un chip Stârneşte groaza, chipul lui cumplit? (*intră*. un *cetăţean*, *îngenunchind în faţa Guvernatorului*.)

CETĂŢEANUL:

Stăpâne, milă de-ai avut vreodată
Şi-acum doreşti să aperi viaţa noastră.
Ridică steag de pace şi-nchinare
Ca să se-ndure Tamerlan de noi
Şi să se poarte cu mărinimie.
Deşi când a mai cucerit oraşul
I-a omorât pe toţi, copii sau vârstnici.
Mai sunt aici creştini din Georgia.
Pe care-oricând cu milă i-a-nţeles.
El le va da iertare dacă-l rogi. GUVERNATORUL BABILONULUI:

Ah, sufletul mi-e încolţit
Şi Babilonul, veşnica cetate.
E înţesat de laşi şi de fugari
Cari îşi cerşesc ruşinea şi robia 1
(*Intră un alt cetăţean*.)

AL DOILEA CETĂŢEAN:

De vrei, stăpâne să te-avem în suflet.
Predă cetatea, cruţă prunci şi mame.
Iar eu, decât să-ndur. mânia cruntă
A monstrului, mă voi zvârli din turn
Sau altă moarte grabnică-am să caut.
GUVERNATORUL BABILONULUI:

Vă azvârliţi cu toţii de pe zid.
Mişeilor, şi drept în iad s-ajungeţi
Ca legiuni de duhuri necurate
Să vă muncească sufletul de robi!
Dar, ce-are-a face? nu predau cetatea
Cât timp mai am suflare-n piept.
(*Intră Theridamas şi Techelles cu sodaţi*.)
THERIDAMAS:

Guvernator smintit, ca să-ţi scapi viaţa Cetatea las-o iute-n mâna noastră
Altfel vei fi silit s-o faci, cu chinuri Cum n-a mai suferit un trădător. GUVERNATORUL B ABILONULUI:

Înecă-te cu vorba asta, fiară! Cât timp trăiesc, voi apăra cetatea. Chemaţi pe-oşteni să lupte toţi pe zid. TECHELLES:

Predă-o, prostule, îţi dăm mai mult la unor robi semeţi ce-au înfruntat Până-ntr-a treia zi împresurarea. Dacă ne-mpingi la ultimul asalt, Nu vom mai încerca să facem pace. GUVERNATORUL BABILONUDUI:

Porniţi, dar, nu cruţaţi. Nu ne predăm. *Alarma*, *iar ei urcă zidurile*. *Intră Tamerlan tras în carul său de către regii Trapezuntului şi Siriei*; *Amyras*, *Cele-bhius*, *Usumcasane*, *Orcan*, *Regele Anatoliei şi Regele Ierusalimului escortaţi de soldaţi*; *apoi alţii*.

TAMERLAN:

Palatele din mândrul Babilon, Coloanele ce se-nălţau

cât norii şi le-arătau năierilor adâncul, De-a tunului putere aruncate, Astupă gura lacului Asphaltis şi punte fac spre zidu-mpresurat. Pe unde Belus *, Ninus şi Alexandru Au triumfat, triumfă Tamerlan, *r*-i *J* U: 3 *A* – nu: n”: o „k a-i „l

Iuruuniu uabe ue-aaii ran o nu lui w.

1 Presupus a fi întemeiat Babilonul, fiul lui Poseidon.

Târât de regi pe maldăre de leşuri, Pe unde-falnica Semiramida De regi şi prinţi ai Asiei curtată Păşea în dans, oştenii mei aleargă şi-n străzi în care doamne-asiriene Erau purtate-n lectici ca Iunona, Trec călăreţii mei posaci, înjură, şi lăncile îşi flutură în aer.

(*Intră Theridamas şi Techelles aducându-l pe Guvernatorul Babilonului.*)

TAMERLAN:

Pe cine-aţi prins? THERIDAMAS:

Guvernatorul Babilonului.

Ne-a dat de lucru cu cetatea, Doamne.

Iar ţie nu ţi-a arătat cinstire. TAMERLAN:

Mergi, leagă-l pe mişel, s-atârne-n lanţuri

Pe-un zid ca să privească la ruine.

Vederea corturilor stacojii

Nu te-a băgat în groază, ticăloase?

Doar ele sunt mai înspăimântătoare

Ca stelele ce ard şi-a căror cozi

Ating pământul! Nu te-au speriat

Nici ele, nu te-am speriat nici eu.

Trimisul crâncen al lui Jupiter

A cărui spadă a cosit monarhi – însă pe tine nu te-a doborât – Aizăvorât cetatea ca un laş!

Iar eu s-ating doar uşa. ruginită

A iadului, că Cerber ar urla.

Şi Jupiter, trezit, mi-ar sta-n genunchi!

Noi v-am trimis o ploaie de ghiulele

Dar fără breşă nu am fi pătruns. GUVERNATORUL BABILONULUI:

Cu trupul meu dac-astupam spărtura.
N-aţi fi pătruns, haine Tamerlan;
Nici cortu-ţi stacojiu nu m-a-nfricat
Nici însuţi tu, Mânia Celui-nalt.
Când tunurile zguduiau oraşul.
N-am tresărit o dată, am stat dârz. TAMERLAN:

O să tresari acum. Urcaţi-l sus, S-atârne-n lanţuri de-al cetăţii zid Apoi cu puştile să-l omorâţi. GUVERNATORUL BABILONULUI:

Tu, monstrule, demonică plămadă.
Din iad trimis să chinuieşti o lume.
Fă rău cât poţi – nici Tamerlan, nici moartea.
Nici chinul n-au să vâre-n mine spaima.
TAMEBZLAN:

Hai, sus cu el, şi-a ciopârţiţi din trup. GUVERNATORUL BABILONULUI:

În Liiimasphaltis aur e mai mult
Decât a strâns întregul Babilon.
Pe ea xe l-am ascuns la-mpresurare.
Escă *tPih* cruţi, sunt gata să ţi-l dau.
TAMERLAN:

Cu tot curajul, vrei să mai trăieşti?
Pe unde e? GUVERNATORUL BABILONULUI:

În groapa dintr-un mal, chiar faţă-n faţă
Cu poarta de apus din Babilon. TAMERLAN:

Câţiva din voi să meargă după aur.
(*Ies câţiva oameni din suită*.)

Ceilalţi, să-l duceţi de aici la cazne, Nu vreau să-l mai aud pălăvrăgind. (*Câţiva soldaţi îl duc afară pe guvernator*.)

Când am sfârşit, plecăm din Babilon

Şi ne-ndreptăm. spre Persia cu grabă.
Să-i deşeuaţi, vreau alţi cai odihniţi;
Cum ei nu mă mai pot cinsti, luaţi-i
Şi spânzuraţi-i fără-ntârziere. REGELE TRAPEZUNTULUI:
Tiranule! Barbar setos de sânge! TAMERLAN:
Du-i, Theridam. Să fie omorâţi. THERIDAMAS:
Am înţeles, stăpâne.
(*Theridam iese cu regii Trapezuntului şi Siriei.*)
TAMERLAN:
Hai, viceregi ai Asiei, la treabă.
Să încercaţi norocul celorlalţi. ORCAN:
J.VJ. CU Uiilllull îi. IUIUWI ŞI VA «*X*. l A ţi
Decât în ham să tragem carul tău.
Şi ca netrebnicii, urcând de rang.
Să îndurăm asemenea robie. REGELE IERUSALIMULUI:
Dă-mi spada ta o clipă, Tamerlan.
Ca s-o înfig aici, în pieptul meu.
Căci moartea nu ne poate chinui
Ca gândul la această umilire. AMYRAS:
De nu-s în ham, au să vorbeaşcă-ntruna. TAMERLAN:
Înhamă-i, eu mă urc acum în car. (*Li se pun căpestrele.*)
Guvernatorul Babilonului apare în lanţuri, atârnând de zid.
AMYRAS:
Frumos atârnă, zău, babilonianul! TAMERLAN:
Frumos, într-adevăr, – da, bună treabă.
Tu, Theridamas, trage primul glonţ. THERIDAMAS:
Deci, eu fac începutul.
(*Theridamas trage în el.*
GUVERNATORUL BABILONULUI:

Cruţare! Rana mea o să îmbune
Mânia oarbă a lui Tamerlan. TAMERLAN:
Nu, dac-ar curge aur în Asphaltis.
Şi mi l-ai da ca să-ţi răscumperi viaţa.
Tot vei muri. Acum să tragă toţi.
(*Trag în el.*)
Precum Guvernatorul din Bagdad, înfipte are-n el atâtea gloanţe Cât sunt spărturi în zidu-mpresurat. Acum legaţi pe orăşeni de braţe şi-n apa lacului îi aruncaţi. Pe loc rămân tătarii şi persanii. Deoarece voi guverna oraşul
Am să zidesc aici o fortăreaţă
Ca A±rica întreagă
Ce-a fost supusă regelui persan.
Tributul să-mi plătească-n. Babilon. TCffELLIS:
Ce facem cu nevestele şi copiii lor, stăpâne? TA. UEKX. AN:
TecheTJes, îneacă-i pe toţi, bărbaţi, femei ori
Să nu rămână Tiu babilonian. TECHELLIS:
Îndată şi pornesc, haideţi, oşteni.
(*Iese cu soldeţii.*)
TAMERLAN:
Acum, Casane, unde-o fi Coranul
Şi toate-acele mistice volume
Aflate-n templele lui Mahomed
Pe care-l socoteam un Dumnezeu?
În foc cu ele! USUMCASANE:
Aicea sunt stăpâne.
TAMERLAN:
Prea bine, ardeţi-le. (*Aprind un foc.*) în zadar Lui Mahomed se roagă. Spada mea A aruncat în iad, turci, milioane, Prieteni, rude, preoţi le-a ucis şi nu-s măcar clintit de Mahomed; Se află-un Dumnezeu al răzbunării Al cărui glas e-n tunet şi în trăsnet şi eu sunt Biciul său şi-

ascult de dânsul, Aşa că-n foc aruncă-le, Casane.

(*Ard cărţile.*)

Ei, Mahomed, putere dacă ai, Coboară însuţi tu şi fă minuni, Căci vrednic nu mai eşti să fii slăvit, De-ngădui focul cărţile să-ţi ardă, în care e cuprinsă legea ta. De ce nu laşi să vină-o vijelie, Să zboare-n sus Coranul pân-la tronul

Pe care-alături stai de Dumnezeu, Sau răzbunări pe Tamerlan să cadă, El care-ndreaptă spada înspre tine şi-ţi ia-n deşert necugetata lege. Aflaţi, oşteni: în iad e Mahomed, Nu-l poate auzi pe Tamerlan, Alt Dumnezeu căutaţi ca să-l slăviţi, Pe cel ce şade-n cer – dacă-i acolo: El este unul şi nedespărţit.

(*Intră Techelles din nou.*)

TECHELLES:

Voia măriei tale-am împlinit-o, – Stau înecaţi cu miile-n Asphaltis încât revarsă apa peste maluri, Iar peştii îndopaţi numai cu hoituri, Buimaci înoată-n sus şi-n jos pe valuri De parcă-au înghiţit asafetidă şi gurile-şi deschid să soarbă aer.

TAMERLAN:

Ce mai rămâne-acum, prieteni nobili, E să lăsăm aici o garnizoană, Să mergem în Persida cu grăbire şi-acolo să serbăm izbânda noastră.

THERIDAMAS:

Da, doamne, cât mai iute spre Persida!
Pe căpitanul de pe zid să-l punem
Lângă cetate, sus, pe o movilă. TAMERLAN:
Să fie precum zici. Soldaţi, la treabă!
Mai staţi puţin. Mă simt cam tulburat. TECHELLES:
Ce-l poate tulbura pe Tamerlan? TAMERLAN:
Ceva, Techelles, însă nu ştiu ce…
Regenţi, pornim, orice s-ar întâmpla.

Boala sau moartea nu mă-nving nicicând.

SCENA 2

Intră Callafin şi regele Amesiei în sunete de goarne.

CALLAPIN”:

Rege-al Amasiei, marea oştire E în Mesopotamia acum, Acolo unde curge Tigrul şi Eufratul; Curând o să zărim şi Babilonul înconjurat de lacul Limnasphaltis. Cât Tamerlan nu a plecat cu oastea, Sleită după-atâta luptă şi asediu, Să-l înfruntăm şi, dacă ne ajută Alah sau Mahomed, să răzbunăm înfrângerea pe care-am suferit-o.

REGELE AMASIEI:

Nu te-ndoi, stăpâne, îl înfrângem

Pe monstrul ce-a-nghiţit, vai, mări de sânge

Şi tot mai vrea să-şi potolească setea!

În iad va fi zvârlit de săbii turce

Iar trupul lui târât de regii noştri îl vom da corbilor; şi-n veci de veci

Mormânt să n-aibă crudul Tamerlan!

CALLAPIN:

Când mi-amintesc de bieţii mei părinţi, De moartea lor, de-ntemniţarea mea, De viceregii robi lui Tamerlan, Aş îndura o moarte însutită ia pe acest mişel să mă răzbun. O, sfinte Mahomed care-ai văzut Turci, milioane, – ucişi de Tamerlan, Prăpăd prin ţări, cetăţi prădate, arse, Şi-o oaste doar în care eşti cinstit, Ajută-l pe supusu-ţi Callapin şi după-aceste-nfrângeri fă-l pe el să-nvingă-un blestemat ca Tamerlan.

REGELE AMASIEI:

N-ai teamă. Eu îl văd pe Mahomed în nori de purpură; pe fruntea lui, Coroană ca aceea a lui Phoebus; El pe soldaţi îi duce prin văzduh

Ca împreună să zdrobim tâlharul. Vestite general, brav Callapin, Chiar dacă-Alah şi Mahomed cel sfânt Ar

coborî să ţi se-mpotrivească, Oştenii tăi şi-atunci vor birui, Iar Tamerlan îţi va cerşi-ndurare. CALLAPIN:

E mare, căpitane, oastea lui, Norocul şi mai mare, iar izbânda Ce l-a-nsoţit mereu şi pretutindeni Nu-i semn prielnic planurilor noastre. Dar după ce e plină, luna scade; Aşa şi fala lui poate descreşte. Am adunat din douăzeci de ţări Soldaţii cei mai buni şi-am înarmat Pe toţi, plugar sau negustor sau preot, întreaga Turcie-i cu Callapin şi nu ne vom lăsa pân-ce nu-nvingem Pe Tamerlan şi cei ce sunt cu el. Vestit de-a pururi mă va face clipa când am să-l birui pe tiranul lumii! Veniţi, oşteni, să-l aşteptăm; dar dacă Nu vine, sau în tabără nu este, Sau oastea lui cumva se regrupează, – Porniţi atacul! Ura, înainte!

SCENA 3

Intră Theridamas, *Techelles şi Usumcasane*. THERIDAMAS:

Plângi, Cerule, şi mistuie-te-n lacrimi! Cazi, Stea ce naşterea i-ai hotărât-o şi cheamă toţi luminătorii bolţii Pământul să nu-l mai însenineze şi razele-n văzduh să le Oprească. Cerniţi-le, nori veşnici, frumuseţea, Fiindcă, iată, beznele şi iadul Au pus o tabără de corturi negre

[ar Moartea cu oştiri cimerierje înfrânta sufletul Lui Tameilan. Fiindcă l-ai iubit, stea luminoasă, şi-ai revărsat sfinte virtuţi pe tronu-i şi dâasul e o fală pentru Cer, Aceşti mişelnici îi f rământă duhul Căci au jurat că se voi răzbuna Căzând asupra lui fulgerător. Dar dacă moare, tu ai să te-ntuneci şi, încruntat, pământul va vesti că iadul s-a înstăpânit pe cer.

TECHELLES:

Puteri care-ndrumaţi tot ce e veşnic şi-i arătaţi pământului cărarea, De nu vă dezminţiţi înţelepciunea descoperită-n voi de omenire, Nu-ngăduiţi ştirbirea slavei voastre! 1 Goniţi duşmanii azi triumfători Asupra celui

înălţat de voi! Iar Cerul, care l-a blagoslovit la naştere şi-n tot cuprinsul vieţii, Să-l facă sănătos ca pân-acum! 1TSUMCASANE:

Roşeşte, Cerule, fiindcă-ngădui Netrebniciei să se proslăvească şi-n pieptul tău n-ai zămislit mânia în faţa unei astfel de ocări: Să-i vezi pe diavoli stând pe tron de îngeri, Pe îngeri, afundându-se în iad. Mişeii cred că soarta le-a surâs şi-s tari ca Jupiter – tu fă-i să simtă Cât de puternic este Tamerlan, Trimisul tău, izvor de măreţie, Mult mai presus decât îl socotesc, Căci dacă moare, slava-ţi se va stinge, şi, încruntat, pământul va vesti că iadul s-a înstăpânit pe Cer.

(*Intră Tamerlan purtat de către regii prizonieri*; *Amyras*, *Celebinus*, *doctori*.)

TAMERLAN:
Ce zeu semeţ îmi chinuieşte trupul
Şi vrea pe bravul Tamerlan să-l frângă?
Cum, poate oare boala dovedi
Că-s doar un muritor, eu, Spaima lumii?
Techelles şi ceilalţi, luaţi iute spada
Şi daţi în cel care-mi munceşte duhul!
Să înfruntăm Puterile cereşti
Şi s-aşezăm pe boltă steaguri negre.
Ca semn că-i vom măcelări pe zei.
Ce fac, prieteni? Nu mai am putere…
Duceţi-mă să lupt cu zeii
Ce-atât îl pizmuiesc pe Tamerlan.
THERIDAMAS:
Stăpâne, nu rosti asemeni vorbe
Căci pot să-ţi înrăutăţească boala. TAMERLAN:
Cum, vrei să stau, să lâncezesc în chinuri?
Nu, răzbunare! tobele să bată.
Sus lancea, să-i străpungem pieptu-acelui

Care pe umeri ţine axul lumii.
Dacă pier eu, pier Cerul şi Pământul.
Fugi, Theridam, la Jupiter şi cere-i
Să mi-l trimită-ndată pe Apolo
Cu leacuri; dacă nu, le-aduc eu însumi. TECHELLES:
Stai liniştit – durerea o să treacă;, „>
Fiind prea crâncenă, nu poate ţine.
TAMERLAN:
N-o să mai ţină căci eu mor, Techelles.
Priveşte colo, unde s-a ascuns
Hidoasa Moarte. Clănţănind de frică.
Săgeţi ţinteşte-n mine, – ucigătoare;
Cum o privesc, dispare ca prin farmec.
Cum nu mă uit, se-ntoarce pe furiş.
Mergi, pocitanie, pe câmpul luptei
Ca să te ghiftuim cu mii de leşuri!
Vezi, a plecat – ba nu, se-ntoarce iar
Fiindcă stau pe loc. Techelles., haide sa. ne uităm cum se speteşte Moartea Cărând atâtea suflete în iad.
DOCTORUL:
Mărite doamne, bea acest pahar;
O să te lase toana şi-ai să simţi.
Dia nou, prielnice înrâuriri. TAMERLAN:
Cum ţi se pare boala mea acum? DOCTORUL:
Urina am văzut-o; hipostaza[32]
E groasă şi-nchisă – nu e bine;
Arsura vinele ţi le-a umflat
Şi ţi-a uscat a sângelui tău vlagă.
Iar Humidum şi Calor, care, spun unii.
Din Elemente nu alcătuiesc o parte.
Şi sunt substanţa pură, mai divină

32 Termen folosit în metafizică şi însemnînd „ceva care sprijină", partea esenţială, principiu, esenţial,: esenţă. -

Ce-aduce viaţa, mai că nu se simt.
Şi astfel eşti ameninţat de moarte.
Nici ziua nu-i prielnică, stăpâne.
Acelor ce au toane cum a ta.
Arterele şi vinele ce poartă
Fluidul viu al inimii în trup
Sunt supte şi uscate, încât viaţa.
Fără organele trebuincioase.
Nu poate dăinui – spune ştiinţa.
Dac-ai să treci de-această zi, slăvite.
Nu te-ndoi, curând te-nzdrăveneşti. TAMERLAN:
Să-mi strâng toate puterile, atunci.
Şi-n ciuda morţii să trăiesc şi astăzi.
Alarmă în spatele scenei. Intră un sol.
SOLUL

Stăpâne, tânărul Callapin, care de curând a fugit de la Măria Ta, a adunat o nouă oaste acum şi, auzind că nu eşti pe câmpul de luptă, porneşte la atac împotriva noastră…

Ei, doctorilor, Zeus mi-a trimis Un leac mai nou ca să mă-nzdrăvenesc! Privirea mea pe fugă o să-i pună iar dacă mă pornesc asupra lor Niciunul dintr-o mie n-o să scape. USUMCASANE:

Mă bucur că ţi-a revenit puterea şi-arăţi voinic; înfăţişarea tao să-i înfricoşeze pe vrăjmaşi.

TAMERLAN:

E drept. Cu toată-ameninţarea morţii
Apar în faţa lor. Dii, gloabe, dii!
(*Zgomot de luptă. Toţi ies dar se întorc curând.*)

Nemernicii mişei s-au risipit la pâcla-n faţa soarelui de vară De mai stăteam puţin pe câmpul luptei Pe Callapin l-aş fi-nrobit din nou. Dar, simt, avântul ostăşesc mă lasă, Mă zbat şi lupt zadarnic cu Puterea Ce vrea să mă aşeze

pe un tron Prea-nalt pentru acest Pământ trufaş. Aduceţi-mi o hartă, fiii mei, Am să v-arăt anume ce-a rămas să cuceriţi voi după moartea mea. (*I se aduce o hartă.*)

Aici pornit-am marşul spre Persida, Trecând de Armenia şi Caspica Până-n Bithynia unde i-am prins Pe împăratul turc şi soaţa lui. La rând au fost Arabia, Egiptul – Lâng-Alexandria, aicea, unde o sută leghe doar despart Terrene de Marea Roşie, mă pregăteam să construise un larg canal pe care Puteau spre India pluti corăbii. De-aici spre Nubia la lacul Borno De-a lungul Mării Etiopiei şi dincolo de tropic, şi-am ajuns La Zanzibar. De-acolo am pornit

Spre Nordul Africii şi Grecia, Apoi spre Asia, unde-am rămas Fără să fi dorit. Din Stilia, Adicâte de unde am pornit. Şi unde m-am întors, unei mii de leghe. Priviţi, feciori, pământul cese-ntinde către apus pe-al Cancerului tropic, Către curbura globului terestru, Când soarele, ascuns vederii noastre începe ziua drept la antipozi; Iar ea să mor, necucerind acestea? Vedeţi, acolo-s mine-adânci de aur, Odoare, nestemate, leacuri scumpe Ce-ntiec în preţ şi Asia şi restul, Aici, la răsărit de Polul Sud, Se-ntind pământuri încă neştiute, Cu munţi întregi de perle strălucind la fel ca lampadarele cereşti, Iar eu să mor, necucerind acestea? Feciorii mei viteji, luaţi voi ce Moartea Nu m-a lăsat să cuceresc eu însumi.

AMYRAS:

Cum pot, stăpâne, inimile noastre, Zdrobite când te văd în suferinţă, Să simtă oarecare bucurie? Doar duhul tău le întăreşte firea Acelor ce sunt trup din trupul tău.

CELEBINUS:

Ne sfâşie grozava-ţi suferinţă, Căci viaţa noastră este într-a ta.

TAMERLAN:

Cum trupul meu putere nu mai are să ţină-ntr-însul sufletul aprins, Strămută-acum întreaga lui simţire în piepturile voastre, deopotrivă; în două-ntruchipări alese, el o să-mi păstreze duhul, deşi mor, şi duhul va trăi-n urmaşii voştri. Şi-acum să plec de-aici şi lui Amyras

Să-i las şi locul cuvenit şi rangul, întâi ia biciul şi coroana, – apoi Te urcă-n carul meu împărătesc; Să fii încoronat cât încă-s viu. Hai, ajutor, e-un ultim bun rămas. THERIDAMAS:

Ce jalnic schimb, stăpâne-al nostru! Gândul – Mai răvăşit ne este decât duhul.

TAMERLAN:

Şezi drept, băiatul meu – doresc să văd Cum ţi se potriveşte slava mea.

(*Amyras e încoronat.*)

AMYRAS:

Ce piept de cremene mi-ar trebui
Să-mpac suflarea vieţii cu durerea?
Mi-e trupul zguduit şi-ascultă numai
De glasul inimii, iar măreţia
E pentru el povară mult prea grea.
O, tată, dacă nemiloasa moarte
Nu vrea s-audă rugăciunea mea
Iar Cerul nu-mi îngăduie, pizmaş.
Să-ncerc şi gustul marii mulţumiri.
Ce paşi mă-ndemni să fac, cum să înfrunt
Puterea inimii, când eu trăiesc
O viaţă ce tânjeşte după moarte
Şi de mărire nu mă simt atras?

TAMERLAN:

Nu pune dragostea deasupra cinstei, şi n-o lăsa-ntr-atât să te orbească încât să nu mai vezi necesitatea. Sus. şi cu hăţurile de mătase, Struneşte-a gloabelor dospită fală.

THERIDAMAS;

Supune-te, stăpâne, hotărăsc Doar Soarta şi Necesitatea.

AMYRAS:

Mi-e martor Cerul că mă urc pe tron cu sufletul zdrobit, şi-atât cât tata Mai este viu, trăiesc cu el odată Durerile şi chinurile lui.

Aduceţi racla mândrei Zenocrate.

Şi puneţi-o lângă cernitul tron.

Vreau s-o înmormântaţi de mine-alături.

USTJMCASANE:

Nu simţi, slăvite, nicio uşurare, şi inimile noastre-ndurerate Nu pot nădăjdui să te îndrepţi? TAMERLAN:

Casane, al pământului stăpân, Monarhul orb ce sufletul mi-l sfarmă E crud şi silnicia lui sporeşte Atunci când vede lacrimile voastre.

TECHELLES:

Atunci să se răscoale-un zeu, să-nfrângă Urgia şi neîndurarea Morţii, la multa-i ură lacomă de lacrimi Nestinsă să se-ntoarcă-asupra ei. (*Este adus coşciugul cu trupul Zenocratei.*) TAMERLAN:

1 Lui Phaeton, fiul lui Helios (Soarele) şi al Clymenei, tatăl său i-a încredinţat pentru o zi carul său de foc, dar cum tânărul era prea slab ca să ţină caii în frâu, aceştia s-au abătut de la drumul lor obişnuit şi au trecut atât de aproape de pământ că a lipsit puţin ca să-l aprindă. Zeus l-a omorât cu fulgerul şi l-a azvârlit în râul Eridanus.

Vă bucuraţi ultima oară, ochi! Tu, duh, când vei avea virtutea lor, Străpunge racla şi-auritul văl, Dând dorului un cer de încântări. Domneşte, – Amyras. Biciuieşte-ţi robii, şi mână carul ca şi tatăl tău. E-un car de mare preţ, precum acela Condus de fiul capiu al Clymenei1 Când arse chipul ivoriu al Phebei şi foc vărsă pe-acest pământ ca Etna. Da,

nu uita de Phaeton: cu grijă. Să-ndrumi un car primejdios ca-al său; Căci dacă gândul nu-ţi va fi curat şi arzător ca raza lui Phyteus[33].

Aceste gloabe mândre, răzvrătite, La cel mai mic prilej vor căuta să te sfărâme, ca pe Hipolit De stânci cum sunt acelea din Caucaz. Iar carul tău să nu-l conducă nimeni Din cei ce nu-s ca mine plămădiţi, Căci va păţi ca mândrul Phaeton. Rămas bun, fiii mei, prieteni dragi, Mă lasă trupul, sufletul mi-e-n lacrimi. E clipa despărţirii. Tamerlan, Biciul lui Dumnezeu, îşi dă sfârşitul, (*Moare.*)

AMYRAS:

Cer şi Pământ acum să fie una! Pământul pierde rodul cel mai scump iar Cerul focul cel mai viu îşi stinge. Plângă-i Pământ şi Cer eterna moarte De-un Tamerlan n-o să mai aibă parte. (*Ies.*)

33 Helios, Soarele.